

Наукова економічна організація «Перспектива»

МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ

**РОЗВИТОК ФІНАНСОВО-
ЕКОНОМІЧНОГО СТАНОВИЩА
НА РІЗНИХ РІВНЯХ УПРАВЛІННЯ:
ПІДПРИЄМСТВО, РЕГІОН, ДЕРЖАВА**

19 жовтня 2019 року

м. Дніпро

УДК 351.8:332.012.2(063)
Р64

Розвиток фінансово-економічного становища на різних рівнях управління: підприємство, регіон, держава: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпро, 19 жовтня 2019 р.). – Дніпро: НО «Перспектива», 2019. – 144 с.

У збірнику представлені матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Розвиток фінансово-економічного становища на різних рівнях управління: підприємство, регіон, держава». Розглядаються загальні питання економічної теорії, фінансів та страхування, банківської справи, міжнародної економіки, менеджменту інноваційної та інвестиційної діяльності.

Призначений для науковців, практиків, викладачів, аспірантів і студентів економічних спеціальностей, а також для широкого кола читачів.

УДК 351.8:332.012.2(063)
Р64

**Організатори конференції не завжди поділяють думку учасників.
У збірнику максимально точно відображається орфографія і пунктуація,
запропонована учасниками.**

© Автори статей, 2019
© Наукова економічна організація «Перспектива», 2019

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО

І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ

У МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИНАХ: ВОЛОНТЕРСЬКИЙ РУХ

БОЯРЧУК А. І., АДВОКАТОВА Н. О...... 6

СЕКЦІЯ 2. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ

НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ФІНАНСОВОЇ

І НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

ЗАЇЧКО І. В...... 10

ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ АКТУАЛІТЕТИ ІНФРАСТРУКТУРИ РИНКУ

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

МАСТИЛО А. Я., ГОЛУБКА С. М...... 12

АНАЛІЗ РИНКУ ПАРФУМЕРНО-КОСМЕТИЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ УКРАЇНИ

РЯБУК К. П...... 15

ОСОБЛИВОСТІ БІЗНЕС-КЛІМАТУ УКРАЇНИ ТА ШВЕЙЦАРІЇ:

КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ

ТРОФИМЧЕНКО К. С...... 17

СЕКЦІЯ 3. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ДЕРЖАВНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

АНТХОВА І. М., ШУПЕР А. С...... 22

УМОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИКИ

БІРЮКОВ Є. І...... 24

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ПІДПРИЄМСТВА

ДАНИЛЕВИЧ Н. М., ПЕТЛЮВАНА М. Р...... 27

ЕКОЛОГІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ В СИСТЕМІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

АГРОПІДПРИЄМСТВ ПОЛАВЩИНИ

КОШОВА Л. М...... 30

ОСОБЛИВОСТІ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ТРАНСПОРТНО-РОЗПОДІЛЬНОГО

ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНСЬКОГО ПРИДУНАВ'Я

ЛУЧНИКОВА Т. П., ВОЙНОВА Х. В...... 34

ВИКОРИСТАННЯ ЗВІТІВ FACEBOOK ДЛЯ АНАЛІЗУ ЕФЕКТИВНОСТІ

РЕКЛАМНИХ КАМПАНІЙ

ЛУЧНИКОВА Т. П., ВОЙТОВИЧ А. Ю...... 37

ЕЛЕКТРОННИЙ ЦИФРОВИЙ ПІДПИС У ПРАВОВОМУ ПОЛІ УКРАЇНИ

ЛУЧНИКОВА Т. П., ШЕВЧУК А. Г...... 39

INDICES OF PROFIT OF THE DOMESTIC ENTERPRISES

IN MODERN ECONOMIC CONDITIONS

MELNYK ALONA, PETRENKO N...... 41

РОЛЬ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

ПИРОГОВА Д. Ю., НІКІТЕНКО А. В...... 44

ВПЛИВ РІЗНИХ ВИДІВ СТІЙКОСТІ НА ЕКОНОМІЧНУ СТІЙКІСТЬ

АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

СІМОН В. В...... 47

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ СІТАК І. Л.	50
DIGITAL MANAGERING OF INDUSTRIAL QUASI-INTEGRATION STRUCTURES SOLNTSEV SERGIY, ZHYGALKEVYCH ZHANNA	54
СУТНІСТЬ ТА МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ СУЛІМА Н. М.	56

СЕКЦІЯ 4. ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСУВАННЯ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА В УКРАЇНІ П'ЯТКА Н. С.	59
АКТУАЛЬНІСТЬ ПЕРЕХОДУ ЛІСІВ ПЛАНЕТИ ЗЕМЛЯ ІЗ СТАТУСУ НАЦІОНАЛЬНОЇ В МІЖНАРОДНУ ПРОБЛЕМУ СТЕПАНЕНКО А. В., ОМЕЛЬЧЕНКО А. А.	63
УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ МЕХАНІЗМІВ УПРАВЛІННЯ ТРАНСКОРДОННИМИ ВОДНИМИ РЕСУРСАМИ НА ПРИКЛАДІ РІЧКИ ЗАХІДНИЙ БУГ ЯКОВ'ЮК В. А.	67

СЕКЦІЯ 5. ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ У ДНІПРОПЕТРОВСЬКІЙ ОБЛАСТІ ГЕРАСИМОВА Ю. В.	71
---	----

СЕКЦІЯ 6. ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ БАНКІВ ЄРМОЛЕНКО Ю. Д.	75
ЕТАПИ РЕФОРМУВАННЯ ПЕНСІЙНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ МАМОНОВА Г. В., ПОЗДНЯКОВА Л. О.	78
ЕЛЕКТРОННІ ГРОШІ: ПЕРЕВАГИ, НЕДОЛІКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІВАНІНА Н. В., МІНІНА А. О.	81
ВІДЧИЗНЯНІ ТЕНДЕНЦІЇ УПРАВЛІННЯ ТА ОБСЛУГОВУВАННЯ ЗОВНІШНЬОГО ДЕРЖАВНОГО БОРГУ МОРОЗ І. В.	84
КЕРОВАНІСТЬ ПІДСИСТЕМ РЕГУЛЮВАННЯ РЕГІОНАЛЬНИМ ІНВЕСТИЦІЙНИМ ПРОЦЕСОМ РОЗМИСЛОВ О. М., РОЗМИСЛОВА К. О.	86
ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ДОТРИМАННЯМ БЮДЖЕТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ТА ШЛЯХИ ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ СЄРОВА А. В., КОВІНЯ М. М.	89
DYNAMICS THE DEFICIT OF STATE BUDGET OF UKRAINE IN 2013-2018 SYDORCHUK ANATOLIY	91
РОЗВИТОК ФОНДІВ ФІНАНСУВАННЯ БУДІВНИЦТВА В УКРАЇНІ ТІЩЕНКО Є. О.	93
ПОГЛИБЛЕННЯ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ ЧЕРЕПУЛЯК М. В.	95

РОЗВИТОК РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ В УКРАЇНІ ШЛЯХОВИЙ М. О., РЕШЕТНІКОВА С. О.....	97
ДІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ В СЬОГОДЕННІЙ ЕКОНОМІЧНІЙ СИТУАЦІЇ УКРАЇНИ ЯРОЦЬКИЙ С. Г.....	99

СЕКЦІЯ 7. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

МЕТОДИКА ВИПРАВЛЕННЯ ПОМИЛОК В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ ТА ФІНАНСОВІЙ ЗВІТНОСТІ БЕРЕЗОВА К. С., КАПЛУН І. О., СУВОРОВА П. І.....	102
ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTI ПО ВИПЛАТІ ОРЕНДНОЇ ПЛАТИ ВАЛЬКОВА Н. В., ЗАЙЦЕВА І. М.	104
ОБИРАЄМО МЕТОД ОБЛІКУ ВИТРАТ ГОРДІЄНКО М. І., ЗАБЕЛА О. М.	106
СТВОРЕННЯ РЕЗЕРВУ СУМНІВНИХ БОРГІВ: ВАЖЛИВІ ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ДЕРЕВ'ЯНКО О. С.	110
ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ В ЧАСТИНІ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ДОЛІШНЯ Т. І., КАБАЛІЙ О. О.	113
ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗДІЙСНЕННЯ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ ЗАГАРІЙ В. К., ГОЛУБ О. В.....	115
ОБЛІК ГРОШОВИХ КОШТІВ НА РАХУНКАХ В БАНКАХ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ КУХАРЕНКО І. П.	118
ЕЛЕКТРОННІ ГРОШІ НА ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ КУЦЕНКО К. П.....	120
МЕТОДИКА ЗОВНІШНЬОГО АУДИТУ ОПЕРАЦІЙ З ВИКОРИСТАННЯ ТА УТРИМАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ЛЕСНЯК В. О.	123
ДОСВІД НАГЛЯДУ ЗА ДЕРЖАВНИМИ ФІНАНСАМИ В ЄС ТА ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ У НАЦІОНАЛЬНІЙ АУДИТОРСЬКІЙ ПРАКТИЦІ САЛО У. В., КМІТЬ В. М.	127
ВИМОГИ ДО ОЦІНКИ ЯК ЕЛЕМЕНТУ МЕТОДУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТИЧУК Т. О.	130
УДОСКОНАЛЕННЯ ПОНЯТТЯ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ ДЛЯ ЦІЛЕЙ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ УСАТЕНКО О. В., БЛИЧ В. С.....	133
АНАЛІТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ПОТОЧНИМИ ЗОБОВ'ЯЗАННЯМИ ПІДПРИЄМСТВА ШЕЙН А. М.....	136
ОРГАНІЗАЦІЯ КОНТРОЛЮ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА ЯКИМЕНКО-ТЕРЕЩЕНКО Н. В., ПРИГОДА Л. В.....	139

СЕКЦІЯ 1. СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИНАХ: ВОЛОНТЕРСЬКИЙ РУХ

БОЯРЧУК А. І.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри зовнішньоекономічної діяльності
Херсонський національний технічний університет
м. Херсон, Україна*

АДВОКАТОВА Н. О.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки та фінансів
Херсонський державний аграрний університет
м. Херсон, Україна*

Однією з визначальних рис сьогодення є відродження руху, який би залучав українців до участі у зміні всіх сторін життя соціумів на краще, формування сучасних відносин у суспільстві. Таким рухом можна вважати волонтерським, як глобальний процес об'єднання людей, які прагнуть зробити внесок на благо свого та світового співтовариства. Так, волонтерська робота допомагає людям досягти більшого впливу на власне життя. Зокрема участь у волонтерській діяльності людей, які самі потребують допомоги (самотні пенсіонери, люди з особливими потребами, малозабезпечені, діти-сироти тощо), зарекомендувала себе як шлях, що допомагає їм змінити своє життя на краще [1]. Дослідження основ волонтерського руху в Україні можна знайти в роботах К. Василенко [2], Ю. Каздобіна [3], Г. Крапівіна [4], Д. Нудьга [5] тощо.

Як результат змін, що відбуваються, формується українське громадянське суспільство, сила й рівень розвитку якого залежать від ступеня залучення всіх його членів у творчу діяльність. Але сила громадянського суспільства залежить безпосередньо й від того, наскільки Україна, як інститут влади, розвиває та заохочує ініціативу своїх громадян, створює інфраструктуру для реалізації потенціалу людей, які добровільно беруть участь у розбудові країни.

Термін «волонтер» почав використовуватися ще наприкінці XVIII ст. у Франції. У 1792 р. під час Великої французької революції було розпущено королівську армію, але коли до кордонів країни підійшли австрійські війська, Франції терміново знадобився захист, і тоді селяни, робітники та ремісники почали добровільно записуватися до національної гвардії. Їх називали волонтерам.

Роком виникнення волонтерського руху вважається 1859. Саме тоді французький письменник-журналіст А. Дюман (1828-1910 рр.), вражений кривавими картинами битви при Сольфоріно, запропонував ідею створення Червоного Хреста, яка працювала б на волонтерських засадах і надавала першу медичну допомогу пораненим бійцям. Принципами, сформульованими Дюманом, керуються сьогодні волонтерські організації в усьому світі [6].

В Україні існує велика кількість недержавних, громадських і благодійних організацій. За даними Державної реєстраційної служби України станом на 1.06.2013 р. кількість зареєстрованих громадських організацій (спілок об'єднань громадян) становила 50850 (з них 3599 всеукраїнських та міжнародних громадських організацій та спілок) [7]. Ці легалізовані громадські організації із всеукраїнським та міжнародним статусом розв'язують актуальні для суспільства завдання: допомагають найбільш уразливим категоріям населення (інвалідам, літнім людям, невиліковно хворим, дітям-сиротам, неблагополучним сім'ям), переймаються питаннями екології та ін.

Нормативно-правовими актами, що діють у відповідній сфері суспільних відносин, є: Закон України «Про волонтерську діяльність» [8], Закон України «Про Загальнодержавну програму підтримки молоді на 2004-2008 рр.» [9], Закон України «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю» [10], Закон України «Про соціальні послуги» [11], Закон України «Про страхування» [12], Постанова КМУ «Про затвердження Положення про волонтерську діяльність у сфері надання соціальних послуг» [13], Розпорядження Президента України «Про організацію проведення в Україні у 2001 р. міжнародного року волонтерів» [14], Розпорядження КМУ «Про утворення Координаційної ради з питань розвитку і підтримки волонтерського руху» [15], Указ Президента України «Про Стратегію державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні та першочергові заходи щодо її реалізації» [16].

Ідеї державної підтримки та популяризації волонтерства в Україні набули свого розвитку в Указі Президента України «Про Стратегію державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні та першочергові заходи щодо її реалізації» [16], яким передбачається розроблення державної цільової програми розвитку волонтерської діяльності, проведення щорічного конкурсу «Волонтер року» та інших заходів національного значення, спрямованих на популяризацію волонтерського руху, внесення пропозицій щодо удосконалення Закону України «Про волонтерську діяльність» [8] тощо.

Втім дослідники соціально-трудових відносин ринку праці світового волонтерства вважають за необхідне при формуванні національного правового поля, що регулює добровольчу діяльність, дотримуватися наступних позицій:

- регулювання однієї форми волонтерства не повинно виключати існування інших форм, а саме: неформальних або ситуативних волонтерських ініціатив;
- законодавча база має полегшувати волонтерську діяльність та регламентувати її;
- законодавство має забезпечувати належний захист і стимулювання волонтера, не відохочуючи людей від праці на волонтерських засадах;

- жорстке регулювання може пригнічувати спонтанні ініціативи, лягати тягарем на малі некомерційні організації, і пригноблювати дух волонтерства;
- кожна країна має знайти власну модель регулювання волонтерської діяльності, виходячи зі своїх соціальних, культурних та економічних умов;
- держава у взаємодії з організаціями громадського суспільства та іншими зацікавленими сторонами має всебічно аналізувати свої правові системи (зокрема проаналізувати вплив дії прийнятих законодавчих актів на волонтерську діяльність, відповідність запропонованих змін місцевим потребам);
- якщо законодавча база пригнічує волонтерську діяльність, то наступним кроком стає прийняття рішень про те, як усунути ці перешкоди: за допомогою окремого закону (Угорщина), спеціального розділу в законі (Латвія і Польща) або внесення змін в чинне законодавство [4].

Проте розвиток волонтерського руху в окремих регіонах України має свої характерні особливості. Так, мотивацію волонтерства на Херсонщині можна розділити на нематеріальні підгрупи:

- Альтруїзм (безкорисливе бажання робити добро).
- Соціальна мотивація – ґрунтується на основі контактів з другими людьми. Волонтерська група в такому випадку розглядається як соціальна група, а не робоча.
- Предметна мотивація – досягнення якихось особистих цілей: застосування власного досвіду, отримання навиків, покращання власного резюме і т.п.

Нажаль, Україна ще тільки починає приймати волонтерство в своє життя. І до недавня багато хто до сих пір сприймав волонтерство, волонтерський або як щось добровільно-примусове, або нереальне. Щоправда у зв'язку з воєнною агресією Росії в Україні наше населення все ж активізувалось і мобілізувалось, й багато людей, далеких раніше від волонтерства, допомагає, як може: хтось грошима, хтось своїм вільним часом [5].

Проблеми, з якими стикається волонтерського руху в Україні можна пояснити, а саме: складним економічним становищем населення; кризовим станом багатьох некомерційних і державних організацій; недостатньо розвиненою правовою базою й інформаційною; недостатньою розвиненістю інститутів громадянського суспільства; низькою престижністю волонтера із-за соціальних стереотипів українського соціуму.

Хоча й відсутні порівняльні статистичні дані, дослідження багатьох науковців показують, що протягом останнього десятиріччя спостерігається загальна тенденція до зростання кількості волонтерів в усьому світі. Це пов'язано з більш глибоким усвідомленням соціальних та екологічних проблем, залученням волонтерів у сферу надання державних послуг, підвищенням активності літніх людей, а також зміна суспільного сприйняття волонтерства. Сьогодні основними напрямками громадської діяльності є спорт, культура, благодійні проекти, робота у місцевих громадах [2].

Волонтерський рух в Україні ще не став масовим, але вже дозволяє говорити про себе як про громадське явище. Тому є нагальна необхідність розробки науковцями системного вивчення волонтерського руху як ефективного інструменту підтримки та розвитку українського державного суспільства.

Література:

1. Історія волонтерського руху // Всеукраїнський громадський центр «Волонтер» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.volunteer.kiev.ua.
2. *Волонтерство – рух, що змінює суспільство* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: poruch.ua/volonterstvo-ruh-shho-zminyuue-suspilstvo.html
3. Каздобіна Ю. Журнал Волонтерство в Україні як рушій демократичного розвитку // Громадське суспільство. Research Update. Vol. 21. – № 8/733. – 27 March 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ucipr.kiev.ua/publications/volonterstvo-v-ukraini-iak-rushii-demokraticchnogo
4. Крапівіна Г.О. Світовий волонтерський рух: стан і статус // Вісник економічної науки України. – 2012. – № 1. – С. 73-76.
5. Нудьга Д. Робота з волонтерами та її соціальне значення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zahyst.ks.ua/2014/09/roboata-z-volonterami-ta-%D1%97%D1%97-socialne-znachennya/>
6. Серцем покликані до милосердя: волонтерський рух в Україні та світі : інформаційні матеріали для написання рефератів / уклад. В.І. Матяш. – Полтава, 2014. – 36 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: libgonchar.org/index.php?option=com_content&view=article&id=257%3A2014-09-19-13-02-56&catid=214&Itemid=28&lang=uk
7. Перелік громадських формувань // Державна реєстраційна служба України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.drsv.gov.ua/show/199
8. Закон України Про волонтерську діяльність від 05.03.2015 № 246-VIII зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3236-17
9. Закон України Про Загальнодержавну програму підтримки молоді на 2004-2008 рр. від 18.11.2003 № 1281-IV зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1281-15
10. Закон України Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю від 06.11.2012 № 5477-VI зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2558-14
11. Закон України Про соціальні послуги від 8.09.2012 № 5290-VI зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon2.rada.gov.ua/laws/show/966-15
12. Закон України Про страхування від 05.03.2015 № 246-VIII зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon1.rada.gov.ua/laws/
13. Постанова КМУ Про затвердження Положення про волонтерську діяльність у сфері надання соціальних послуг від 10.12.2003 № 1895 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1895-2003-%D0%BF
14. Розпорядження Президента України Про організацію проведення в Україні у 2001 році від 22.03.2001 № 67/2001-рп [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon2.rada.gov.ua/laws/show/67/2001-%D1%80%D0%BF
15. Розпорядження КМУ Про утворення Координаційної ради з питань розвитку та підтримки волонтерського руху від 23.04.2003 № 225-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon2.rada.gov.ua/laws/show/225-2003-%D1%80
16. Указ Президента України Про Стратегію державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні та першочергові заходи щодо її реалізації 2015 від 28.04.2015 № 246 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon3.rada.gov.ua/laws/show/212/2012

СЕКЦІЯ 2. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ФІНАНСОВОЇ І НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

ЗАЇЧКО І. В.

старший викладач

Науково-дослідного інституту

Київський національний університет культури і мистецтв

м. Київ, Україна

У сучасному світі фінансова безпека має великий вплив на стан державної національної безпеки, що зумовлюється значимістю фінансового чинника для сталого розвитку держави. В умовах світової нестабільності в політичній, військовій, економічній, екологічній, культурній, виробничій та інших сферах, необхідна наявність певного нормативного забезпечення стабільного і сталого розвитку будь-якої держави, в тому числі і України. В даний час, фінансова безпека є основою для формування високого рівня життя населення будь-якої держави. Тому, виникає необхідність розробки теоретико-методологічної та термінологічної концепції управління державою в сучасних умовах.

В даний час існує безліч визначень фінансової безпеки, ми згодні з Рєвак І. О., що фінансова безпека є ключовою ланкою системи економічної безпеки країни, і безпосередньо впливає на інші її складові – промислову, енергетичну, продовольчу тощо. Тому запобігання негативному впливу фінансових факторів на економічний розвиток власне і є предметом політики у сфері фінансової безпеки [1, с. 241]. Мова йде про розроблення таких заходів: бюджетної, податкової, монетарної політик і регулювання фінансових ринків, які б давали можливість збільшувати фінансові ресурси країни і не призводили до фінансової нестабільності. На думку Сапачук Ю. М., вже в сутність поняття «фінансова безпека» закладено її взаємозв'язок з національною безпекою країни в цілому, оскільки дефіцит фінансових ресурсів може призводити до недофінансування базових потреб у різних сферах життєдіяльності суспільства та уповільнення економічного розвитку [2, с. 261]. Викликає інтерес трактування фінансової безпеки як такої стан фінансово-кредитної сфери держави, який характеризується збалансованістю й якістю системної сукупності фінансових інструментів, технологій і послуг, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних чинників (загроз), здатністю цієї сфери забезпечувати захист національних фінансових інтересів, достатні обсяги фінансових ресурсів для усіх суб'єктів господарювання і населення, а в цілому – ефективне функціонування національної економічної системи і соціальний розвиток [3, с. 33]. Ряд економістів, даючи трактування національної безпеки, вказують на наявність в її структурі різних елемен-

тів, тобто атрибутивної властивості національної економіки. Так Мартинюк В. П., виділяє в якості структурних елементів стійкість і незалежність національної економічної системи, її стабільність, зазначаючи, що фінансова безпека має прояв на усіх рівнях фінансових відносин (мікро-, мезо-, макро-, мега-економічний рівні), й спрямована на захист життєво важливих фінансово-економічних інтересів особистості, домогосподарства, підприємства, організації, установи, галузі господарського комплексу, підсистем національної економіки, регіону, держави, економічної системи на рівні світового господарства через дослідження джерел зародження можливих небезпек і потенційних загроз, та вжиття необхідних цільових заходів щодо нейтралізації дестабілізуючих чинників й мінімізації / елімінації ендогенних й екзогенних загроз з метою досягнення фінансової незалежності, стабільності, забезпечення збалансованого розвитку фіскальної сфери, банківського та небанківського фінансового секторів, ефективного здійснення митної справи, реалізації обґрунтованих грошово-кредитної, антиінфляційної та валютної політики, здійснення виваженої боргової політики, поліпшення інвестиційного клімату, зміцнення фінансового потенціалу реального сектору економіки, суб'єктів господарювання, домашніх господарств [4, с. 157]. Виходячи з даного аспекту, можна зазначити, що складові механізми захисту національних економічних інтересів є важливими складовими фінансової безпеки держави. У Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері відмічається, що «проблемою, яка потребує розв'язання, є недостатньо ефективного застосування механізмів, спрямованих на нейтралізацію, мінімізацію впливу та усунення явищ і факторів, що призводить до створення зовнішніх та внутрішніх загроз національній безпеці у фінансовій сфері». Характерними ознаками національної безпеки у фінансовій сфері є збалансованість, стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз, здатність забезпечити ефективно функціонування національної економіки та економічне зростання держави [5]. У визначенні Сухорукова А. І., робиться акцент на взаємозв'язок фінансової безпеки та економічного розвитку, згідно з яким фінансова безпека – це захищеність держави у фінансовій сфері або такий стан бюджетної, податкової та грошово-кредитної систем, який гарантує спроможність держави ефективно формувати, зберігати від надмірного знецінення та раціонально використовувати фінансові ресурси країни для забезпечення її соціально-економічного розвитку та обслуговування фінансових зобов'язань [6, с. 12].

Позиціонування фінансової безпеки як атрибутивної властивості національної економіки (мікро-, мезо-, макро- і мегарівня) дозволяє розробити теоретико-методологічний підхід до її дослідження, адаптований до умов зростаючої невизначеності факторів зовнішнього середовища економічних агентів. Становлення постіндустріального господарського устрою, характеризується глобалізацією і інтернаціоналізацією економічного простору, заміщенням традиційних факторів виробництва інформаційно насиченими. Це призводить до підвищення рівня загроз для учасників фінансових відносин, як об'єктивно існуючої можливості негативного впливу, здатного кардинально змінити склад їх функціональних властивостей. У зв'язку з цим, необхідною умовою досягнення національної безпеки стає система цільових орієнтирів розвитку та інтернаціоналіза-

ція факторів фінансової безпеки. Фінансова безпека дозволяє національній системі під впливом коливань внутрішнього і зовнішнього середовища зберігати і відновлювати незмінний інституційний контур в сучасних умовах, або змінювати їх зміст при збереженні атрибутивних властивостей системи в цілому.

Література:

1. Ревак І. О. Механізм забезпечення фінансової безпеки України: теоретичний аспект / І.О. Ревак // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. № 2. 2009. С. 241.
2. Сапачук Ю.М. Фінансова безпека складова сучасної фінансової політики / Ю.М. Сапачук // Теоретичні та прикладні питання економіки. Збірник наукових праць. К.: ВПЦ «Київський університет», 2010. Випуск 23. С. 257–265.
3. Єрмошенко М. М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення / Єрмошенко М. М. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2001. – 309 с.
4. Мартинюк В. Фінансова безпека: навч. посіб. / Мартинюк Володимир, Зволяк Ян, Баранецька Ольга. – Тернопіль: Вектор, 2016. – 264 с.
5. Про схвалення Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері. розпорядження Кабінету міністрів України від 15 серпня 2012 р. № 569-р. Київ. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/569-2012-%D1%80>
6. Сухоруков А. Сучасні проблеми фінансової безпеки України / А. Сухоруков. К.: НІПМБ, 2004. 117 с.

ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ АКТУАЛІТЕТИ ІНФРАСТРУКТУРИ РИНКУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

МАСТИЛО А. Я.

аспірант

ГОЛУБКА С. М.

доктор економічних наук, професор

Національна академія управління

м. Київ, Україна

Проблематика інтелектуальної власності завжди була і залишається актуальною не тільки в практичному, але й правовому аспектах, однак економічний аналіз, на нашу думку, набуває особливої гостроти в умовах системної та комплексної модернізації і проголошеної цифровізації економіки України. Саме тому вважаємо, що понятійно-категоріальний аналіз економічної сутності інфраструктури ринку інтелектуальної власності, а також нагальні питання щодо його ефективного функціонування потребують пильної уваги не тільки зі сторони державних інституцій, але й наукових закладів. Особливо це стосується основних досліджень теоретико-практичних засад нової політики цифровізації економічного розвитку країни.

Насамперед, перед розкриттям економічного змісту поняття «інфраструктура ринку інтелектуального власності», необхідно відобразити саме розуміння категорії «інфраструктура». Відносно ринкових відносин цей зміст виступає як

сукупність форм і організації співробітництва людей, призначених для того, щоб звести з комерційною метою разом продавців та покупців, а також надати можливість першим продати, другим – купити товар [1, с. 65].

Розглядаючи відповідну інфраструктуру як важливу складову ефективного функціонування ринку інтелектуальної власності, на основі функціонального аналізу і визначених завдань, які вона покликана виконувати, пропонується під інфраструктурою ринку інтелектуальної власності розуміти сукупність соціально-економічних відносин та місце добровільних угод, де продаж товарів відбувається лише в тому випадку, коли обидві сторони, а саме покупець і продавець, знаходять компроміс через роботу інституту узгодження, що проявляється в ціні на інтелектуальний продукт/послугу.

Основною метою функціонування інфраструктури ринку інтелектуальної власності є підвищення рівня та якості життя населення на основі системної модернізації і структурної трансформації економіки, де базою є активізації інтелектуальної діяльності й розвитку науково-технічного потенціалу. Основні завдання, що ставляться перед інфраструктурою ринку інтелектуальної власності визначено на рис 1.

Рис. 1. Деякі завдання інфраструктури ринку інтелектуальної власності

Джерело: авторська розробка на основі [2; 3; 4]

На основі синтезу різних функціональних властивостей інфраструктури як такої, розглядаючи цільове спрямування інфраструктури ринку інтелектуальної власності, можна зробити висновок про те, що вона виступає специфічним товаром з особливими властивостями, врахування яких дозволить отримувати власникам прав додаткові прибутки шляхом комерціалізації [5].

Виходячи з вищевикладеного можна зробити висновок, що ринок об'єктів інтелектуальної власності потребує створення ефективної системи специфікації та правового захисту з метою ефективного використання законодавчої політики щодо інтелектуальної власності на національному рівні.

Варто зазначити, що для ефективного використання прав інтелектуальної власності потрібен відповідний економіко-правовий захист на національному рівні. Саме тому, розроблення та впровадження правових норм, що регулюють забезпечення недоторканності прав інтелектуальної власності, а також механізмів застосування даних правових норм та відповідної інфраструктури їх практичної реалізації, повинно стати основою для створення цілісної системи захисту прав інтелектуальної власності в Україні [6, с. 5].

Принагідно слід зазначити, що для вирішення вищеокреслених акцентів, необхідна державна підтримка розвитку національного ринку інтелектуальної власності.

Література:

1. Ясюкевич О.А. Ринок промислової власності в Україні: аналіз сучасного стану та необхідність державного регулювання / Ясюкевич О.А. // Інвестиції: практика та досвід. – 2009. – № 19. – С. 64–68.
2. Краус Н. М. Становлення інноваційної економіки в умовах інституціональних змін : монографія / Краус Н. М. – Київ : Центр учбової л-ри, 2015. – 596 с.
3. Шаститко А. Предметно-методологические особенности новой институциональной экономической теории / А. Шаститко // Вопросы экономики. – 2003. – № 1. – С. 24–41.
4. Механізми реалізації стратегії інноваційно-технологічного розвитку України в умовах глобальних викликів : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., (м. Київ, 1–2 листоп. 2012 р.) / Нац. акад. наук України, ДУ «Ін-т економіки та прогнозування» ; [відп. ред. Л. І. Федулова]. – К. : [б. в.], 2012. – 623 с.
5. Олейнікова Л. Г. Особливості інтелектуальної власності як товару в сучасних умовах розвитку економіки України / Л. Г. Олейнікова // Ефективна економіка № 6, 2013. Електронний ресурс: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2091>
6. Бабич В.М. Порівняльний аспект ринків об'єктів права інтелектуальної власності Японії та України / В.М. Бабич // Інфраструктура ринку. Електронний науково-практичний журнал. – Випуск 18. – 2018. – С. 3-6.

АНАЛІЗ РИНКУ ПАРФУМЕРНО-КОСМЕТИЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ УКРАЇНИ

РЯБУК К. П.

студентка

Науковий керівник: ОСТАПЕНКО Т. М.

кандидат економічних наук,

доцент кафедри економіки, підприємництва та управління підприємствами

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

м. Дніпро, Україна

Життя сучасної людини важко уявити без косметики і парфумерії. Парфумерно-косметична продукція на ринку України посідає четверте місце за обсягами продажу й має стійкий попит, оскільки є продукцією повсякденного користування і вжитку. Цим обумовлена актуальність вивчення формування асортиментної політики підприємств, що є дистриб'юторами даного виду продукції.

Споживча цінність парфумерно-косметичних товарів виражається через наступні споживчі властивості: функціональні (тобто, косметичні, парфумерні, лікувально-профілактичні, такі, що очищають, тонізують шкіру та інші), ергономічні (тобто такі, що характеризують товари з позиції зручності й комфорту використання), естетичні (дизайн упаковки, колір, запах), а також властивості надійності і безпечності, які відображують здатність товарів зберігати придатність до вжитку протягом тривалого часу й бути абсолютно безпечними для здоров'я споживача внаслідок застосування під час їх виробництва високоякісної сировини, нешкідливої для шкіри та організму людини.

Як було сказано вище, парфумерно-косметична продукція має високу конкурентоспроможність на споживчому ринку України. Проте, мова йде не про товари вітчизняного виробництва, а про імпортовані товари, здебільшого, з Росії, Франції, Польщі, Німеччини та Китаю. Саме вони займають лідируючі позиції і за кількістю, і за якістю. Що стосується вітчизняних товарів, то їх частка на споживчому ринку невпинно зменшується (рис. 1) [1, с. 30].

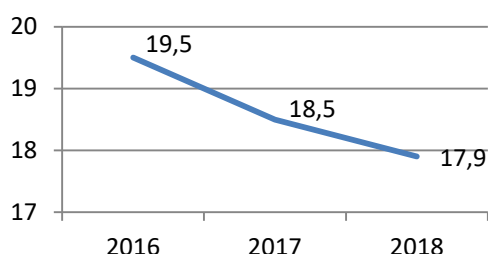

Рис. 1. Частка української продукції в обсязі реалізованої парфумерно-косметичної продукції в роздрібній мережі за 2016 – 2018 рр. (у %) [1, с. 30]

Правильна класифікація парфумерно-косметичних товарів має велике значення для митної статистики зовнішньоекономічної діяльності, яка використовується для розробки оптимальної митної політики України. Основними класифікаційними ознаками парфумерної продукції є: вид виробу, група, статеві-кові ознаки, консистенція, вид закупорювання, тип, характер та сила запаху, напрям аромату. Стосовно косметичної продукції, вона ділиться на такі групи: гігієнічна і лікувально-профілактична, декоративна, театральна (професійна або сценічна), лікарська.

Купівельна спроможність українських споживачів орієнтує ринок на широкий продаж продукції класу «мас-маркет», а різноманіття конкуруючих між собою товарів змушує підприємства, що займаються їх продажем, розробляти ефективну асортиментну політику, що, безумовно, має великий вплив на економічні показники ефективності діяльності. Прикладом таких підприємств є так звані дрогери – їх ще називають «магазинами біля будинку» – мережі підприємств роздрібної торгівлі, що орієнтовані на продаж непродовольчих товарів першої необхідності (парфумерії, косметики, засобів гігієни, побутової хімії). Прикладами є: “EVA”, “PROSTOR”, “WATSONS”, “BROCARD”, «КОСМО» та ін. Їх частки на українському ринку парфумерно-косметичної продукції представлені на рисунку 2. Через перераховані торгові мережі реалізується значна частка даного виду продукції населенню.

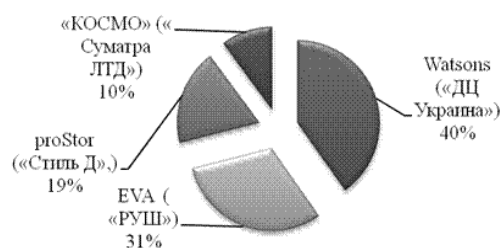

Рис. 2. Розподіл ринку парфумерно-косметичної продукції між торговельними мережами України [2, с. 31]

Проаналізуємо продажі парфумерно-косметичних товарів на прикладі величин роздрібного товарообороту торгової мережі “EVA” (рис. 3) за 2017–2018 рр. Зазначимо, що загальний товарооборот у 2017 році склав 6600056 тис. грн., а у 2018 – 10067380 тис. грн. Як бачимо, найбільша виручка кожного року припадає на четверті квартали: у 2017 році – це 31% річного доходу, а у 2018 році – 31,3% [3]. Така тенденція пояснюється тим, що четвертий квартал – це кінець року, а отже, час новорічних свят і знижок, що стимулюють споживачів придбати косметику й парфумерію не тільки собі, а й на подарунки близьким і рідним.

Слід відмітити, що серед інших споживчих ринків непродовольчої продукції України ринок парфумерно-косметичної продукції є доволі перспективним. Тенденція продажів показує, що споживачі товарів «міddl-класу» й селективної парфумерії (класу «люкс») все частіше звертають свою увагу на продукцію класу «мас-маркет», тож вона переважає і в частці імпорту даної продукції, і в націона-

льному виробництві, що, безумовно, має позитивний вплив на обсяги товарообороту магазинів-дрогерів, які спеціалізуються на продажі товарів цього класу.

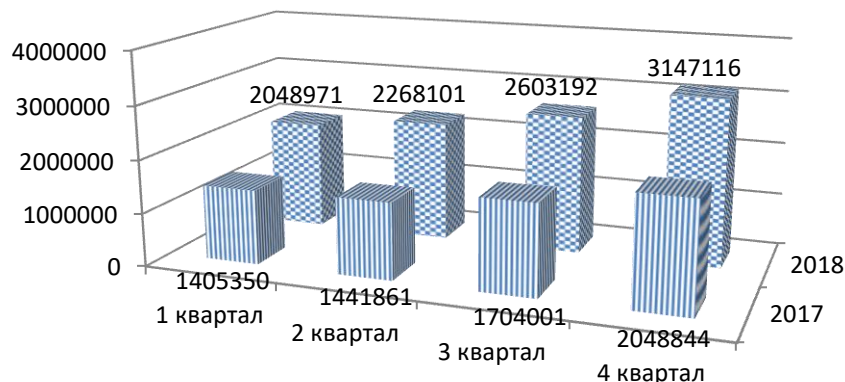

Рис. 3. Поквартальні обсяги роздрібногo товарообороту торговельної мережі магазинів “EVA” (у тис. грн.)

Література:

1. Анненкова Н. Б., Попова Я. А., Бідаш В. І. Парфумерно-косметичні товари : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Н. Б. Анненкова, Я. А. Попова, В. І. Бідаш ; Держ. закл., „Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». – Луганськ : Вид-во ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. – 244 с.
2. Вілкова С.А. Товарознавство і експертиза парфумерно-косметичних товарів / С.А. Вілкова. – М. : Ділова література. – 2004. – 250 с.
3. Офіційний сайт «Лінії магазинів EVA» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://eva.ua/ua/>

ОСОБЛИВОСТІ БІЗНЕС-КЛІМАТУ УКРАЇНИ ТА ШВЕЙЦАРІЇ: КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ

ТРОФИМЧЕНКО К. С.

*студентка факультету міжнародних
економічних відносин та туристичного бізнесу*

*Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
м. Харків, Україна*

На шляху до євроінтеграції сучасний стан і вплив останніх регуляторних актів на малий та середній бізнес в Україні стають все більше і більше актуальними. Недостатній рівень розвитку малого та середнього підприємництва, а також протиріччя між складними положенням бізнесу та соціально-економічною роллю в Україні підкреслюють необхідність створення сприятливих умов для його успішного розвитку та впровадження комплексних програм задля його підтримки. Досвід розвинених країн, в особливості Швейцарії, свідчить, що активна участь держави в розробці й реалізації економічної політики, спрямованої

на підтримку цього сектору економіки, є необхідною умовою його успішного функціонування та розвитку [1].

Темою проблем та перспектив розвитку малого і середнього бізнесу присвячено багато робіт як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників, таких як Г. Симоненка [1], В. Воротіна, Г. Колісника, М. Буссе, М. Варудакіса, К. Паливоди, Н. Бежа, О. Борисової та інших.

Метою нашого дослідження є докладна порівняльна характеристика ведення бізнесу в Україні та Швейцарії за даними світового рейтингу “Doing Business 2019», оскільки сучасні економічні умови та інтенсивний розвиток політичних та соціально-економічних відносин вимагають як окреслення перспектив, так і розробки подальших варіантів розвитку.

Взагалі, проєкт «Легкості ведення бізнесу» приурочений діяльності національних малих і середніх підприємств та оцінці нормативних актів, що регулюють їх діяльність протягом усього життєвого циклу.

За даними таблиці 1 станом на 2019 рік в світовому вищезгаданому рейтингу Україна зайняла 71-е місце, а Швейцарія – 38-е, що одразу вказує на їх малу схожість. Але це не дивно, оскільки Швейцарія – держава з блискучою репутацією на міжнародній арені, країна, де панує стабільне становище (зовнішній нейтралітет), прозора правова система, лояльне оподаткування, відсутність корупції та інші переваги. Але хоч Україна і посідає значно нижчу позицію в рейтингу “Doing Business”, в порівнянні з Швейцарією, проте за темпами зростання – друге місце! За прогнозами Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України на 2021 рік Україна може потрапити в 50-ку в наступному рейтингу “Doing Business” [4].

Таблиця 1

Показники сприятливості ведення бізнесу в Україні та Швейцарії, 2019 рік

	Рейтинг Швейцарії	Рейтинг України	Показник Швейцарії	Показник України
Глобальний	38	71	75,69	68,25
Реєстрація підприємств	77	56	88,41	91,07
Отримання дозволів на будівництво	69	30	71,75	76,91
Підключення до електромереж	11	135	94,41	59,17
Реєстрація власності	16	63	86,12	69,74
Доступ до отримання кредитів	73	32	60	75
Захист міноритарних акціонерів	110	72	50	58,33
Оподаткування	20	54	87,66	79,35
Міжнародна торгівля	39	78	91,79	77,62
Забезпечення виконання контрактів	55	57	64,09	63,59
Вирішення проблем із неплатоспроможністю	46	145	62,67	31,72

Складено автором за [5; 6]

Аналізуючи показники України та Швейцарії, можна виділити подібні – такі як «реєстрація підприємств» та «забезпечення виконання контрактів», які становлять 91,07 і 88,41, та 63,59 – 64,09, відповідно. Сюди можна віднести і «отримання дозволів на будівництво» – 76,91 в Україні та 71,75 в Швейцарії.

«Реєстрація підприємств» – це одна із найпростіших позицій в реалізації що в Україні, що в Швейцарії. Необхідно вибрати назву компанії і перевірити, щоб воно не збігалось з назвами вже працюючих в країні компаній, узгодити вид діяльності і вказати юридичну адресу підприємства та відкрити консигнаційний спеціальний рахунок в банку і внести статутний капітал нової компанії.

За показником «отримання дозволів на будівництво» країни мають ідентичні індекси якості будівельних норм (2.0), контролю якості під час будівництва (2.0) та після будівництва (3.0). Україна наблизилась до рівня Швейцарії завдяки проведено декількох реформ (виключення необхідності отримувати вихідні дані для проєктування у ДСНС і вимога наявності вищої освіти для проєктантів та інженерів технагляду).

Хоча Україна та Швейцарія мають деякі схожі показники, все ж вони дуже відрізняються, оскільки за нашими підрахунками на це вказує індекс міри схожості, який становить 8,5.

Отже, найбільше виділяється такий показник як «вирішення проблем із неплатоспроможністю», який в Україні становить 31,72, а в Швейцарії – 62,67. Така невтішна статистика нікого не здивувала, оскільки неефективність діючої системи банкрутства в Україні є очевидною. Наприклад, в Україні процедура банкрутства є досить витратною: її вартість в Україні становить не менше 40,5% від вартості майна боржника. Тоді як в Швейцарії аналогічні витрати становлять лише 4,5%. Проте прийняття 18.10.2018 Кодексу України з процедур банкрутства дає надію на подальше зростання [2].

Суттєво відрізняється і «підключення до електромереж» та «реєстрація власності» у цих країнах, спираючись на те, що різниця між показниками становить 35,24 та 16,38, відповідно. Цьому причиною є важка бюрократична система України. Наприклад, для того, щоб отримати підключення до електромережі в Україні потрібно 281 день, коли в Швейцарії – лише 39. За індексом якості управління земельними ресурсами Швейцарія майже вдвічі випереджає Україну. Причина, через яку Україна має невтішний показник за індикатором «реєстрації власності», криється у відсутності електронних документів про право власності на землю і нерухомість.

Тому, Україні необхідно встановити безкоштовне підключення до електромереж та забезпечити можливість подавати заяви для підключення онлайн. А з приводу «реєстрації власності» надати право оформляти договори купівлі-продажу нерухомості через центри надання адміністративних послуг, а не через приватних нотаріусів.

«Доступ до отримання кредитів» – за цим показником Україна випереджає Швейцарію аж на 15 сходинок. Проте цей показник – один з індикаторів, який щорічно погіршує свої позиції через відсутність системних змін. Для поліпшення своїх позицій держава повинна відкрити публічний доступ до реєстру обтяжень рухомого майна з можливістю перегляду історії змін та надання кре-

дитним бюро інформації, одержуваної від роздрібних торгових компаній і організацій з надання комунальних послуг.

Такі показники як «міжнародна торгівля» та «оподаткування» відрізняються в межах 15-ти сходинок не на користь Україні. Це пов'язано з тим, що в Україні, в порівнянні зі Швейцарією, досить багато часу витрачається на оформлення потрібних документів та на перетин кордону, це стосується як експорту, так і імпорту: 6 годин проти 1 (експорт) та 32 проти 1 години (імпорт). Проте в Україні така процедура майже вдвічі дешевша, ніж в Швейцарії.

Хоча за показником «оподаткування» в цих країнах різниця невелика: 87,66 в Швейцарії та 79,35 в Україні, та все ж швейцарська податкова система вважається однією з найбільш прогресивних у всьому світі. У цій країні немає інфляції, а рівень безробіття не перевищує 5%. Проте податки тут стягуються на 3-х рівнях: федеральному, кантональному (обласному) і муніципальному. На кожному з них діють свої ставки, які варіюються в залежності від вимог адміністративно-територіальних одиниць (від 4% до 25%). Україна відстає від Швейцарії через те, що час, необхідний для виконання основних податків потребує 327,5 годин на рік, коли в Швейцарії – лише 63, а також через те, що загальна ставка податку та внеску в Україні становить 41,7%, а в Швейцарії – 28,8%. Тому єдиним шляхом для поліпшення позицій України за цим показником – це зменшення ставки податків на фонд заробітної плати і зменшення адміністративного навантаження, в тому числі, за рахунок заміни податку на прибуток податком на виведений капітал [3].

Отже, підводячи підсумки проведеного дослідження, можна сказати, що за останній рік Україна суттєво покращила бізнес-клімат та ще й залишилася на другому місці у світі за темпами зростання показників у рейтингу, в той час як Швейцарія втратила 5 пунктів в порівнянні з 2017 роком [3].

Посилаючись на 2018 рік, «витягнули» цьогорічний рейтинг України «міжнародна торгівля» та суттєвий прогрес в забезпеченні виконання контрактів, а також ріст у питаннях захисту міноритарних акціонерів. Прогрес України відбувся, в тому числі, і завдяки новому корпоративному законодавству.

Негативна динаміка в Україні спостерігалась за такими напрямками як реєстрація підприємств та підключення до електромереж. Натомість у Швейцарії негативних змін не відбулося. Хоча теж є що удосконалювати. У міжнародному порівнянні вона і досі відстає в оцифруванні в бюрократичних процесах. Процедура затвердження заявок занадто довга, а кредитування бізнесу занадто обмежене [4; 6].

Та все ж, на нашу думку, говорити цифрами про бізнес легко. Спираючись на наше дослідження, виявляється, що бізнес в Україні вести легко. Рейтинг зважає більше на юридичний та бюрократичний бік ведення бізнесу, ніж на економічні аспекти. І тут не враховується ні інфляційні процеси, ні падіння національної валюти, ні великі ставки по кредитних ресурсах та інші не менш важливі питання ведення бізнесу.

Література:

1. Сиваненко Г. П. Бізнес-клімат як передумова інноваційного розвитку країни / Г. П. Сиваненко // Вісник КНТЕУ. – № 6, 2012. – С. 26-34.
2. Україна в Doing Business: що маємо і чого чекати через рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://biz.nv.ua/ukr/experts/rejting-doing-business-chomu-vin-vazhliviy-dlya-ukrajini-novini-ukrajini-50044743.html>.
3. Швейцарія втраєєт позиції в рейтинге Всемирного банка [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://business-swiss.ch/2018/11/shvejcarija-terjaet-pozicii-v-rejtinge-vsemirnogo-banka/>.
4. Doing Business [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=232ba380-67ec-4689-a90e-f67da7840f9e&title=DoingBusiness>.
5. Doing Business 2019 : Economy profile of Switzerland [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/country/s/switzerland/CHE.pdf>
6. Doing Business 2019 : Economy profile of Ukraine [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/country/u/ukraine/UKR.pdf>.

СЕКЦІЯ 3. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ДЕРЖАВНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

АНТОХОВА І. М.

кандидат економічних наук,

доцент кафедри економіки підприємства та управління персоналом

ШУПЕР А. С.

студент

Чернівецький національний університет

імені Юрія Федьковича

м. Чернівці, Україна

На сучасному етапі розвитку економіки України більшість підприємств, які знаходяться у державній власності, є збитковими. Законодавче поле, яке визначає особливості функціонування державних підприємств, є далеко не досконалим і не забезпечує необхідну якість функціонування суб'єктів господарювання. Негативні тенденції у зниженні ефективності діяльності державних підприємств України потребують розгляду та пошуку шляхів вирішення виявлених проблем [6, с. 24].

Мета роботи: окреслити основні проблеми функціонування державних підприємств України та дослідити способи їх подолання.

Державними вважаються підприємства, компанії, фірми, які перебувають у державній власності, а їх соціально-економічна природа визначається існуючим типом економічної системи і характером політичної влади, соціальних, правових, ідеологічних відносин. У статутному капіталі таких підприємств частка державної власності становить 50 і більше відсотків [4, с. 309].

Підприємства державної форми власності, окрім традиційних (виробничо-технічної, економіко-управлінської, зовнішньоекономічної), виконують ще й загальнонаціональні (соціальну, науково-стратегічну, оздоровчу (компенсаторну) функції, які неспроможні виконати підприємства інших форм власності. Перевагою державних підприємств є їхня здатність поєднувати державний контроль та приватну ініціативу, можливість господарювання у кризовий період, протистояння внутрішнім та зовнішнім загрозам, захист національних інтересів тощо [3, с. 121].

Держава виступає найбільшим власником активів в Україні. Загалом, зареєстровано більше ніж 3700 об'єктів державної власності різних організаційно-правових форм у 2019 році. На державних підприємствах працює близько 860 тисяч осіб, що складає 11% штатних працівників усієї економіки України. 40% цих підприємств зупинили роботу та є працюючими лише згідно з офіцій-

ною документацією. Кожне третє підприємство збиткове та виступає потенційним джерелом фіскальних ризиків. Через низьку якість методів контролю та незадовільний рівень прозорості, діяльність державних підприємств є джерелом корупції та збитків держави [7, с. 1]. Необхідність у реформуванні назріла давно, оскільки від 1991 року державний сектор економіки майже не зазнав суттєвих змін. Державні підприємства в Україні в середньому менш прибуткові, ніж приватні. Серед основних галузей економіки це яскраво виявляється в аграрному секторі [2, с. 1-4].

Підприємства державної форми власності також є джерелом соціальних ризиків. 38% всієї заборгованості із заробітної плати за останні роки в Україні були накопичені державними підприємствами. За даними МВФ, сума субсидій та податкових пільг в 2017 році державним підприємствам становила близько 5% ВВП, а це можна вважати неефективними витратами на підтримку державного сектору.

На сьогодні можна виділити наступні провідні проблеми функціонування державних підприємств в Україні:

- Збитковість більшості державних підприємств;
- слабкий внутрішній контроль на підприємствах;
- обмеженість інформації про діяльність державних підприємств;
- відсутність доступу зовнішніх аудиторів до перевірки державних підприємств;
- реалізація схем тіньової приватизації державного майна;
- відсутність перспективних планів розвитку підприємств державного сектору економіки;
- ускладнена бюрократією процедура затвердження фінансових планів державних підприємств;
- відсутність чітких показників ефективності діяльності підприємства державної форми власності;
- державні підприємства занадто «дорогі» для економіки, адже використовують фінансові ресурси на пільгових умовах через державні банки або під гарантії уряду (у розмірі близько 18% ВВП у 2014 році) за умови, що близько половини з них залишаються збитковими [1, с. 70-82].

Для вирішення вищезазначених проблем можна виділити такі заходи:

- Здійснювати перевірки на державних підприємствах кваліфікованими і неупередженими аудиторами;
- вжити заходів щодо подолання заборгованості компаній та повернення збитків державі за проблемними кредитами;
- провести вигідну для держави приватизацію підприємств;
- посилити контроль за чітко визначеною державною часткою майна підприємства;
- здійснити повний перепис майна державних компаній, та оцінити його реальну ринкову вартість;
- розробити критерії ефективності функціонування державних підприємств окремо для кожної галузі;
- проводити відкриті конкурси на заміщення посад керівників підприємств державної форми власності;

- ефективніше використовувати власний капітал державних підприємств і створити чіткі правила по виплаті дивідендів;
- поліпшити рівень менеджменту та підвищити рівень кваліфікації управлінського персоналу [5, с. 78].

Отже, формування чіткої стратегії розвитку та реформування державного сектору економіки України, а саме підвищення ефективності функціонування державних підприємств, мають бути одними з найголовніших завдань влади. Необхідно провести приватизацію державних підприємств для покращення ринкової кон'юнктури, що призведе до швидкого зростання економіки та отримання країною необхідної для розвитку кількості інвестицій. Однак, для забезпечення стійкого розвитку та безпеки країни в повній державній власності повинні залишатися підприємства стратегічних, капіталомістких, наукомістких, життєзабезпечуючих сфер та галузей.

Література:

1. Білик М. Д. Фінансові проблеми державних підприємств / М.Д. Білик // Фінанси України. – 2004. – № 6. – С. 70-82.
2. Економічна правда [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/publications/2018/03/1/634580/>
3. Мотриченко В. М. Сфери діяльності та функції державних підприємств / В. М. Мотриченко // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 5 (71). – С. 120-128.
4. Мочерний С. В. Економічний енциклопедичний словник : у 2 т. / С. В. Мочерний, Я. С. Ларіна, О. А. Устенко та ін. ; за ред. С. В. Мочерного. – Л. : Світ, Т. 2. – 2006. – 563 с.
5. Петришина Н. В. Державні підприємства України: проблеми функціонування та шляхи їх вирішення / Н.В. Петришин // Науковий вісник Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. – 2015. – № 30. – С. 73-79.
6. Реформування підприємств державної форми власності в секторі вуглеводнів в Україні. OECD (2019). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.oecd.org/daf/ca/Ukraine-Hydrocarbons-SOE-Review-UKR.pdf>
7. Українські державні підприємства: яке майбутнє їх чекає? (2017). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reformsguide.org.ua/ua/analytics/ukraines-state-owned-enterprises-what-is-their-future/>

УМОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИКИ

БІРЮКОВ Є. І.

аспірант кафедри менеджменту та публічного адміністрування

Міжнародний науково-технічний університет

імені академіка Юрія Бугая

м. Київ, Україна

Для розвитку та безпеки будь якої країни вагоме значення має енергетична галузь, у тому числі розвиток та умови функціонування підприємств електроенергетики. Результатом їх стабільного розвитку є безперебійне забезпечення підприємств промисловості і домашніх господарств електроенергією.

Проблемами розвитку підприємств енергетичної галузі займаються багато вітчизняних вчених. Вагомий внесок у розвиток теоретичних засад розвитку підприємств електроенергетики здійснили такі вітчизняні науковці, як С. М. Ілляшенко [1], І. М. Крейдич [2], О. О. Охріменко [3], Н. І. Чухрай [4] ін. Проте, в умовах дефіциту ресурсів існує невизначеність стосовно формування складових механізму розвитку підприємств електроенергетики.

Особливістю національної економіки є функціонування в умовах низького зовнішнього попиту й критичної залежності її структури від експорту. Тому, неефективність використання паливно-енергетичних ресурсів, недостатні темпи диверсифікації джерел їх постачання та відсутність послідовної політики енергозбереження інституціонально визначені як загрози національної безпеки [5]. Як наслідок зниження рівня монопольної залежності від постачань енергоносіїв як один із ключових пріоритетів енергетичної безпеки України.

За рахунок власних джерел електроенергетичні підприємства задовольняють потреби у паливно-енергетичних ресурсах менш ніж на 50 %, а в структурі собівартості продукції, що виробляється в національному господарстві, частка палива та енергії коливається від 10 % до 80 %, тобто у середньому складає 45 %, тоді як у світі середнє значення цього показника становить близько 25 %. Неспроможність покривати сукупну потребу в енергоносіях для вирішення завдань розвитку національної економіки за рахунок власного видобутку та відсутність дієвої політики імпортової диверсифікації енергоресурсів виступають одними з чинників, які його стримують та становлять загрозу розвитку держави.

Комплексний підхід до удосконалення інвестиційної, цінової, експортної політики, врегулювання структурно-функціональних диспропорцій в системі інститутів ринку електричної енергії дозволить завчасно запобігти загрози енергетичної безпеки та підвищити рівень енергетичної незалежності нашої країни.

Значна енергозалежність українського ВВП, що перевищує у 3-4 рази середньоєвропейську, ускладнюється додатковими проблемами, які полягають у відсутності диверсифікації джерел постачання енергоносіїв.

Умови, які впливають на перспективи розвитку взаємовідносин електроенергетичних підприємств на внутрішньому ринку, визначають можливості зовнішньої торгівлі електроенергією, крім функцій регулювання тарифо- та ціноутворення у галузі електроенергетики, сприяння розвитку конкурентних засад у сфері виробництва і постачання електричної та теплової енергії, відповідає за порядок закупівлі обсягів електричної енергії та права на користування пропускною спроможністю міждержавних ліній електропередачі з метою експорту електричної енергії за межі України.

В сучасних умовах українська електроенергія є неконкурентною у Європі. Ціни на продукт в Угорщині та Польщі, які домінують за обсягами купованої електроенергії в структурі експорту, мають понижуючий тренд. У цьому контексті для України загострюються деякі ключові загрози. З одного боку, зростає частка заміщення української генерації, цінова політика якої поступається європейській, іншими виробниками електроенергії з країн Центральної Європи. При цьому, повернення втраченої ніші вітчизняними підприємствами на висококон-

курентному ринку електроенергії ЄС вимагатиме додаткових зусиль та більш виваженої та рішучої державної політики. З іншого боку, падіння експорту призводить до зростання транзакційних витрат, пов'язаних з втратою нашою країною репутації надійного та перспективного партнера на міжнародному енергоринку.

Ситуація із постачанням електроенергії в європейські країни свідчить про те, що Україна не використовує максимально свій експортний потенціал. Перед національним регулятором постає завдання проведення більш гнучкої тарифної й організаційної політики щодо операцій купівлі-продажу електричної енергії. У більшій мірі це обумовлено преференціями та особливими процедурами розрахунків, властивих суб'єктам, діяльність яких пов'язана з даним сектором ринку. Дисбаланс у роботі механізму забезпечення експортно-імпорتنих операцій виникає через техніко-економічні проблеми, корінь яких полягає у специфіці функціонування електроенергетичної системи, а також під впливом факторів інституціонального характеру, які визначають тенденцію диверсифікації інтересів різних суб'єктів ринку, обумовлюючи періодичне виникнення конфліктів між ними [6].

Таким чином, становлення електроенергетичного ринку України та розвиток підприємств електроенергетичної галузі, які перебувають на стадії реформування, є концентрація проблемного поля навколо питань фінансової дисципліни міжсуб'єктних взаємовідносин в контексті реалізації процесу купівлі-продажу електричної енергії. Відповідно до потреб та вимог ефективного функціонування енергоринку перед державою та підприємствами постає невідкладне завдання упорядкування нормативно-правових положень регулювання взаємовідносин суб'єктів ринку електричної енергії, за такими напрямками: забезпечення прозорості і недискримінаційної процедури формування цінової політики, зокрема, визначення оптимальної структури тарифу та аналіз чинників ціно- й тарифоутворення, спрощення методичних основ складання алгоритму розрахунків та розробка заходів, спрямованих на ліквідацію або реструктуризацію перманентної заборгованості по розрахунках за електроенергію.

Література:

1. Ілляшенко С. М. Управління інноваційним розвитком: проблеми, концепції, методи: монограф. / С. М. Ілляшенко. – Суми : ВТД «Університетська книга», – 2003. – 278 с.
2. Крейдич І. М. Інноваційно-інвестиційна діяльність підприємств : стан, проблеми, перспективи : моногр. / І. М. Крейдич, К. О. Бояринова, О. С. Овчар / МОН України, НТУУ «КПІ». – К.: ЦУЛ, – 2012 – 427 с.
3. Охрименко О. О. / Управление рисками предприятий электроэнергетики / О. О. Охрименко // Страховые интересы современного общества и их обеспечение: сборник материалов XIV Междунар. науч.-практ. конф. : в 2 т. – Саратов : Изд- во Саратов. ун-та, – 2013. – Т. 2. – С. 91-97.
4. Сучасний інструментарій та галузеві особливості управління підприємствами України: монографія/ за наук. ред. проф. Чухрай Н. І. – Львів: Видавництво Націон. ун-ту «Львівська політехніка». – 2014. – 300 с.
5. Гасюк О. «Зелені тарифи» наближають Україну до стандартів ЄС / О. Гасюк // Діловий вісник. – 2013. – № 9 (232). – С. 18-19.
6. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ПІДПРИЄМСТВА

ДАНИЛЕВИЧ Н. М.

доцент кафедри менеджменту

ПЕТЛЬОВАНА М. Р.

студентка

Львівський національний університет імені Івана Франка

м. Львів, Україна

Проблеми формування конкурентних переваг завжди будуть актуальні для підприємств, які функціонують в ринковій економіці. На даному етапі розвитку глобальної економічної системи здатність формувати конкурентні переваги, а головне – досягати їх стійкості у швидкозмінному та висококонкурентному середовищі забезпечує їх подальший розвиток загалом. Тому дослідження підходів до формування стійких конкурентних переваг набуває особливої актуальності для сучасних підприємств.

Питанням формування конкурентних переваг підприємства присвячено значну кількість наукових праць зарубіжних та вітчизняних вчених. Серед них Барні Дж., Вернерфельт Б., Григорян Є., Дайер Дж. Х., Орехова С., Пенроуз Е., Портер М., Прахалад К., Пряхін Г., Сінгх Х., Ткачова С., Хемел Г., Шершньова О. та інші. Проте, аналіз наукової літератури засвідчує наявність значних розбіжностей серед дослідників відносно джерел конкурентних переваг, а також методів їх досягнення. Тому існує потреба в теоретичному узагальненні існуючих підходів з метою вироблення єдиного бачення шляхів вирішення даної проблеми.

Стійкі конкурентні переваги здатні забезпечувати підприємству «тимчасову монополію» за рахунок своєї унікальності та неможливості їх копіювання іншими учасниками ринку.

Загалом серед дослідників даної проблеми можна виділити два напрями орієнтації: ринкову та ресурсну. Прихильники ринкової орієнтації вбачають джерела формування конкурентних переваг у зовнішньому середовищі. Згідно ресурсного підходу, пріоритет завжди віддається внутрішнім параметрам підприємства, дослідження яких дозволяє виділити відчутні (матеріальні) та невідчутні (нематеріальні) фактори конкурентних переваг [1, с. 47].

В науковій літературі виділяють три концепції, що визначають головні джерела формування конкурентної переваги підприємства в сучасних умовах функціонування: інституційну, ринкову та ресурсну. Інституційна концепція будується на тому, що джерелом конкурентної переваги є інтеграція підприємства в навколишнє бізнес-середовище, його інформаційне поле і систему галузевих і ринкових зв'язків.

У межах ринкової концепції успішність підприємства в конкуренції залежить від специфіки галузі, виду і масштабу конкурентної боротьби, а також від поведінки самого підприємства на ринку. Ресурсна концепція базується на точці

зору, що джерелами конкурентної переваги підприємства є виняткове поєднання її ресурсів, як матеріальних, так і нематеріальних, а також управління ними [4].

Серед науковців також сформувалися підходи, в яких пропонується об'єднати ринковий, ресурсний та інституційний підходи для формування конкурентних переваг підприємства.

Так, Є. Смирнов, обґрунтовуючи власний підхід із позицій стратегічного бачення та операційної ефективності, дотримувався саме такої позиції. Отже, доцільно зазначити, що для формування конкурентних переваг недостатньо тільки внутрішніх або зовнішніх джерел, їх необхідно розглядати комплексно, тому що без розвитку ключових компетенцій підприємства неможливо максимально задовольнити потреби споживачів [5, с. 163].

Можливості забезпечення конкурентних переваг залежать від низки факторів: відмінної якості, що являє собою підвищену цінність для покупців або за рахунок зменшення їх затрат, або за рахунок підвищення ефективності продукції для задоволення потреб споживачів; ключових компетенцій; швидкості створення та реалізації інновацій; здатності відмовитися від наявної конкурентної переваги на користь формування нової, більш ефективної; вдосконалення власного виробництва; ефективного використання всіх видів ресурсів та їх оптимального структурного співвідношення.

Таким чином, спостерігаємо, що достатньо розповсюдженим серед науковців є підхід, за якого і фактор (чинник, умова), і джерело сприймають як основу створення конкурентної переваги, тобто джерело конкурентної переваги є результатом впливу низки факторів.

Вважаємо такий підхід досить суперечливим та дискусійним, адже фактор – це причина, рушійна сила будь-якого процесу, що визначає його характер або окремі риси, а джерело – це початок походження будь-чого. Тобто результатом впливу факторів є безпосередньо конкурентна перевага, а її джерело – це вихідна ідея, задум, реалізація якої за умови використання певних внутрішніх та зовнішніх факторів впливу забезпечує підприємству перевагу над конкурентами та стійкі конкурентні позиції.

Система інформації для створення нових конкурентних переваг за результатами моніторингу містить [6, с. 69–70]:

1) інформацію про життєві цикли конкурентних переваг, що дозволяє виявити момент необхідності впровадження нової такої переваги в тому випадку, якщо одна з існуючих вже зжила себе, перебуває в стадії спаду й не підлягає відновленню;

2) інформацію про наявні ринкові вимоги, що враховують побажання споживачів. Дана інформація вкрай важлива для підприємства, оскільки споживачі в умовах ринкової економіки диктують свої умови, й виграє в конкурентній боротьбі те підприємство, що максимально враховує запити споживачів;

3) інформацію про конкурентні переваги підприємств-конкурентів і їх слабкі місця, що дає можливість підприємству приймати рішення щодо створення нових таких переваг, які ще не задіяні конкурентами, й про можливість створення зазначених переваг, за допомогою яких можна тиснути на конкурентів, послаблюючи тим самим їх позиції [2].

У межах ресурсного трактування теорії конкурентних переваг Р. М. Грант виділяє чотири основні характеристики ресурсів і здібностей, які є особливо важливими детермінантами стійкості конкурентної переваги, що зображено на рис. 1.

Рис. 1. Детермінанти стійкості конкурентної переваги [3, с. 122]

Довговічність конкурентної переваги залежить від швидкості, з якою знецінюються чи застарівають ті ресурси і здібності, на яких вона побудована, причому здібності фірми більш довговічні, ніж її ресурси, оскільки підприємство може підтримувати їх шляхом заміни чи оновлення ресурсів.

Отже, формування конкурентних переваг повинне базуватися на якісному, кількісному та вартісному підходах за рахунок розвитку якісних і кількісних характеристик процесу або продукції. Такий підхід до досягнення конкурентних переваг відрізняється від наявних тим, що зменшення собівартості продукції відбувається як за рахунок використання дешевших ресурсів, так і за рахунок упровадження більш продуктивних технологій. Переваги в якості досягаються за рахунок впровадження нових продуктів з унікальними або суттєво вдосконаленими властивостями. Переваги в обслуговуванні споживача досягаються за рахунок використання інформаційних технологій та організаційних інновацій.

Література:

1. Грант Р.М. Ресурсная концепция конкурентных преимуществ: практические выводы для формулирования стратегии // Вестник Санкт Петербургского университета. Серия 8. Менеджмент. – 2003. – Вып. 3. – С. 45–49.
2. Григорян Е.С. Конкурентные преимущества предприятия: их выявление и направления достижения / Е. С. Григорян // Международный научно-исследовательский журнал. – 2014. – Вып. № 1-3 (20). – Режим доступа: http://www.penzgtu.ru/fileadmin/filemounts/e_m/staff/publish/grigoryan/8.pdf.
3. Иванов Ю.Б. Стратегія формування конкурентних переваг підприємства в умовах інтенсивної конкурентної боротьби / Ю.Б. Иванов, О.Ю. Иванова // Проблеми економіки. – Х. : Видавничий Дім «НЖЕК», 2012. – № 4. – С. 121–128.

4. Смирнов Є.М. Обґрунтування підходу до формування стійких конкурентних переваг підприємства / Є.М. Смирнов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal/soc.../64.pdf.
5. Ткачова С.С. Сучасна концепція стійких конкурентних переваг підприємства: інтеграція та збалансування наукових підходів / С.С. Ткачова // Ученые записки Таврического национального университета имени В.И. Вернадского. Серия «Экономика и управление». – 2012. – Т. 25 (64). – № 2. – С. 160–168.
6. Харчук Т.В. Підходи до визначення конкурентних переваг підприємства / Т.В. Харчук // Экономика и управление. – 2011. – № 6. – С. 68–71.

ЕКОЛОГІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ В СИСТЕМІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ АГРОПІДПРИЄМСТВ ПОЛАВЩИНИ

КОШОВА Л. М.

асистент кафедри маркетингу

Полтавська державна аграрна академія

м. Полтава, Україна

Екологічний менеджмент – це управління, орієнтоване на забезпечення сталого розвитку суспільства і території. Такий підхід передбачає гармонію розвитку довкілля і людини. Але стратегія управління не обмежується цим завданням і вимагає повного і цілісного комплексу вирішення всіх проблем, пов'язаних з формуванням нових підходів, концепцій, технологій і елементів суспільної свідомості, побудованих на інтеграції людини і природи. На нашу думку, екологічний менеджмент в аграрному секторі економіки являє собою системний тип управління, орієнтований на формування та розвиток екологічно збалансованого сільськогосподарського виробництва з урахуванням багатофункціонального характеру природокористування в агросфері. Він повинен бути побудований на гармонійних еколого-економічних взаєминах.

Розробка моделі екологічного менеджменту повинна здійснюватися виходячи із стратегічних цілей та діючої системи управління. Формування стратегічних цілей, здійснюється з урахуванням специфіки аграрного сектора економіки. Шлях до реалізації стратегій пов'язаний, у свою чергу, з орієнтацією економічних стратегій підприємств на принципи: раціонального використання природних ресурсів; дематеріалізації; енергоощадності; адаптації. Вихідною точкою для встановлення пріоритетів екологічної стратегії є спрямованість зусиль аграрного підприємства на чотири основних елемента: продукт, виробництво, співробітники та управління. У центрі виробничого аналізу відбувається скорочення навантаження на навколишнє природне середовище шляхом зменшення виробничих емісій та економії використовуваних ресурсів. В області продукту увага концентрується на зменшенні негативного впливу на [7] навколишнє природне середовище, безпосередньо протягом усього життєвого циклу товару. Поведінка і мотивація співробітників як носіїв екологічних дій є

предметом наступного поля дії. У сучасних умовах екологічна проблематика перетворюється на складовий компонент широко відомої моделі конкурентних стратегій М. Портера. Згідно розширеному підходу М. Портера [5], екологічна стратегія має три складові: екологія, витрати і диференціація. Три рівноправні складові екологічної стратегії демонструють інтегрований характер еколого-економічної оптимізації. Екологічно безпечною є така виробнича діяльність підприємства, в результаті якої локальній екосистемі наноситься збиток у розмірі, що не перевищує асиміляційний потенціал території. Крім того, необхідно забезпечити і екологічну безпеку самого підприємства, рис. 1.

Рис. 1. Асиміляційний потенціал агропідприємства

Джерело: удосконалено автором на основі [3; 4]

Екологічна безпека це захищеність життєво-важливих інтересів від негативного впливу навколишнього середовища в рамках локальної агроєкосистеми. Так регіони України мають різний рівень екологічної захищеності та різний рівень освоєння світового еко ринку. Полтавська область є перспективним регіоном в Україні для виробництва екологічної продукції, підприємства області зокрема приватне підприємство, «Агроєкологія» є одним з багатьох приватних оптово-торговельних підприємств України. Від стабільності його діяльності залежить нормальне функціонування багатьох промислових підприємств, постачальником яких воно являється. Велика кількість конкурентних підприємств-посередників створює жорстку конкуренцію для даного підприємства і потребує від нього стабільності, надійності та відповідальності у відносинах з партнерами. Адже, гарні зв'язки з партнерами, постачальниками та споживачами вважається прозорим капіталом. З метою забезпечення довгострокової екологічної ефективності, та забезпечення конкурентоспроможності у досліджуваних підприємствах (СВК «Перше травня» Хорольського району та ПП «Агроєкологія» Шишацького району Полтавської області) покращи-

ти якість продукції та запровадити стратегічний менеджмент в екогосподарствах, а саме перейти та знайти кращі резерви екологізації з використанням стратегічного менеджменту. За допомогою одного із маркетингових прийомів, було встановлено, що на екологічну продукцію сільськогосподарського виробництва в Україні не тільки існує досить високий незадоволений попит, а й споживачі готові віддати за неї значно більші кошти, ніж за звичайну продукцію. Екогосподарства полтавської області вже багато років не використовуює шкідливі речовини та мінеральні добрива, завдяки цьому і спеціалізується на виробництві екологічної продукції. Пройшовши контроль державної лабораторії ветеринарної медицини і Київського пункту ветеринарно-санітарного контролю фахівців системи FVO, господарство підписало договір про постачання для забою великої рогатої худоби на ТОВ УВК «Полагросервіс». ПП «Агроекологія» має сертифікат ТОВ, «Органік стандарт», яким засвідчується, що вищевказаний виробник був проінспектований і сертифікований відповідно до Українських стандартів органічного сільськогосподарського виробництва та маркування сільськогосподарської продукції та продуктів харчування «БІОЛан» [8].

Порівняно із традиційною сільськогосподарською діяльністю, управління виробництва екологічної продукції має ряд переваг – рис. 2.

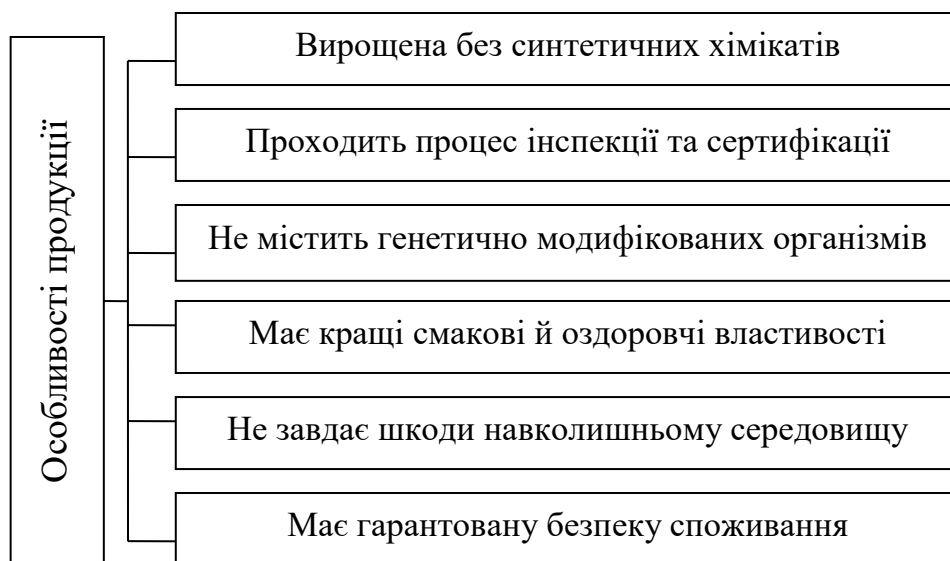

Рис. 2. Перспективні аргументи управління ековиробництвом агропідприємств Полтавської області

Джерело: власна розробка автора

Перш, ніж проводити природоохоронні заходи, доречно було б розглянути рішення про інвестування коли необхідно переконатися в необхідності врахування екологічної складової у концепції розвитку підприємства і на етапі розробки кінцевого продукту, далі розглянути інтегровану з фінансовим менеджментом стратегія охорони навколишнього середовища виправдана з точки зору економічного розвитку підприємства [4, с. 48]; при здійсненні кожної інвестиції необхідно уточнити, чи орієнтована вона на охорону навколишнього середови-

ща, після підвищення екологічних вимог у терміновому порядку купувати екологічно безпечні технології, і з'ясувати, чи готова влада забезпечити відстрочку по платежу у зв'язку з впровадженням екологічних технологій. У разі, якщо встановлена плата за деградацію навколишнього середовища, аналізуються витрати деградації, і при досягненні максимально допустимої з позицій економічної стійкості підприємства величини цих витрат повинні бути заздалегідь передбачені природоохоронні заходи. Для цього визначається час, і таким чином реалізується двоконтурна модель екологічного управління.

Таким чином, екологічний менеджмент як один із пріоритетних напрямів економічної науки, що базується на предметних і міждисциплінарних основах в сферу управління, зможе сформувавши систему еколого-орієнтованого аграрного виробництва. Сутність екологічного менеджменту як сучасного напрямку в галузі управління виражається в створенні ефективного організаційно-економічного та еколого орієнтованого механізму формування та реалізації управлінських рішень, що мають особливу значимість для функціонування сільськогосподарських підприємств. Зміст екологічного менеджменту як частини загальної системи менеджменту визначається необхідністю комплексного екологоекономічного підходу в організації та складається з факторів і умов його реалізації, моделі, системи та методики екологоекономічної оцінки.

Література:

1. Савкин В.И. Концептуальные основы экологического менеджмента в аграрном секторе экономики: [монография] / В.И. Савкин. – Орел: ОГАУ, 2011. – 184 с.
2. Фостолович В.А. Необходимость внедрения системы экологического менеджмента у сельскохозяйственных предприятий / В.А. Фостолович // Инновационная экономика. – 2011. № 2. – С. 34–37.
3. Ans Kolk. Economics of Environmental Management. – Harlow: Pearson Education. – 2000. – 205 p.
4. Косякова И.В. Организационно-экономические основы экологической деятельности промышленных предприятий [монография]: / И.В. Косякова. – М.: Компания СпутникПлюс, 2006. – 316 с.
5. Porter, M.E. 1998. The Competitive Advantage of Nations. New York: Free Press, MacMillan.
6. Кочерга М.М. Эффективность экологического менеджмента в сельском хозяйстве / М.

ОСОБЛИВОСТІ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ТРАНСПОРТНО-РОЗПОДІЛЬЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНСЬКОГО ПРИДУНАВ'Я

ЛУЧНИКОВА Т. П.

*старший викладач кафедри менеджменту,
публічного управління та адміністрування*

ВОЙНОВА Х. В.

*студентка магістратури спеціальності «Менеджмент»
ОПП «Менеджмент організацій і адміністрування»*

*Державний університет інфраструктури та технологій
м. Київ, Україна*

Регіон Придунав'я виділяється своїм особливим геополітичним і гео економічним положенням, де перетинаються різні інтереси не тільки України, Молдавії і Румунії, але і безлічі інших країн. Останні геополітичні зміни в Чорноморському регіоні, а саме членство Румунії і Болгарії в Європейському союзі дали ЄС вихід до Чорного моря. Актуальність теми полягає в залученні портів Придунав'я до міжнародних транспортних коридорів.

Основні матеріали дослідження. Європа зацікавлена в створенні якісних транспортних зв'язків і послуг, без яких торгівля між Заходом і Сходом не може нормально розвиватися. Перевантаженість традиційних маршрутів обґрунтовує необхідність розвитку що існують і формування нових логістичних маршрутів.

У цьому об'єктивно зацікавлені і країни Придунав'я. Щоб забезпечити в регіонах збалансоване економічне зростання, необхідне наступне:

- пов'язати периферійні зони регіону з економічними центрами Європи і Чорного моря;
- створити сучасну портову інфраструктуру і наземні зв'язки з автомобільними дорогами і залізницями;
- утримувати вартість перевезень на мінімальному рівні, оскільки низькі витрати на транспорт привернуть вантажоперевізників, а це сприятиме перетворенню портових систем Придунав'я на найважливіший транспортний вузол міжнародних перевезень.

Обсяги вантажопереробки портів Рені, Ізмаїл і Усть-Дунайськ склали в кінці 80-х років майже 20 млн. тонн, а вже в 2007 році менше 10 млн. тонн, тобто знизилися більш ніж в 2 рази. Сукупний виробничий потенціал портів Придунав'я використовується не більше ніж на 30-40%. Найбільший резерв пропускної спроможності має Ренійський порт (до 14 млн. тонн).

В той час, як в Європі успішно розвивається внутрішній водний транспорт, Україна, на жаль, до цих пір не приєдналася до найважливішої для річкового транспорту Європейської угоди (1966 р.). По судноплавних каналах Рейн – Майн – Дунай і розгалуженій системі внутрішніх водних шляхів і гирлових портів Амстердам, Роттердам, Антверпен, Констанца вантаж може бути доставлений внутрішнім водним транспортом практично по всій Європі. Для

України перспективні внутрішні маршрути Одер – Вісла – Припять-Дніпро і Західна Двіна -Припять – Дніпро.

Розвиток міжнародних транспортних коридорів – одна з умов інтеграції в ЄС, курс на який узяла і Україна, а також важлива форма реалізації її як транзитної держави.

Загальна ідея, принципи створення і функціонування міжнародної європейської мережі транспортних коридорів були сформульовані в деклараціях пан'європейських конференцій в 1991-2005 роках. Вони створювалися для забезпечення торговельно-економічних і соціальних зв'язків між Європейським союзом і країнами Центральної і Східної Європи.

Через Україну проходять і сполучають її з транспортними мережами Західної Європи наступні транспортні коридори:

МТК № 3 – ~ з Польщею і Німеччиною, забезпечуючи вихід до країн Бенілюкс, Франції і Великобританії;

МТК № 5 через Угорщину, Словаччину і Хорватію – з Італією, Францією, Іспанією і Португалією;

МТК № 7 річковий, проходить по Дунаю – з 11 країнами південної Європи;

МТК № 9 проходить з півночі на південь – з Фінляндією, країнами Балтії, Білорусією, Молдовою, Румунією. Болгарією і Грецією.

Очевидно, що в нинішніх умовах російський транзит тільки скорочуватиметься, а не збільшуватися. Отже, перед країною повною мірою встає проблема залучення нових вантажопотоків, які можуть стати заміною російським. Якщо зараз не зайнятися проблемами флоту, новою привабливою тарифною і транзитною політикою, то Україна залишиться провінційною державою. У цьому контексті роль дунайського судноплавства несумірно висока. Маючи вихід до Дунаю, Україна може нарощувати обсяги мультимодальних перевезень з використанням залізничного, автомобільного і внутрішнього водного транспорту. Але Дунай має для України не тільки економічне, але і політичне значення. Ще в червні 2011 року Радою Європейського Союзу була затверджена Стратегія ЄС для Дунайського регіону (Дунайська стратегія). До її реалізації були запрошені не тільки розташовані в Дунайському басейні 9 країн-членів ЄС (Австрія, Болгарія, Чехія, Німеччина, Угорщина, Румунія, Словаччина, Словенія і Хорватія), але і потенційні кандидати на вступ в ЄС: Сербія, Чорногорія, Боснія і Герцеговина, а також дві країни-партнери в рамках «Східного партнерства» – Україна і Молдова. У контексті підписання Угоди про Асоціацію між ЄС і Україною Дунайська стратегія може стати тим інструментом, який прискорить процес імплементації Угоди і дасть можливість продемонструвати, що Україна і ЄС мають загальні інтереси на регіональному рівні, здатні працювати разом і вирішувати сумісні проблеми стійкого розвитку Дунайського регіону як невід'ємною складовою європейського простору. Зрозуміло, що в нинішніх умовах жорсткої економії говорити про які-небудь нові програми не доводиться. А значить, необхідно знаходити нові інструменти для вирішення завдань. Наприклад, у дунайського судноплавства, у тому числі і в українській частці Дунаю, є значний резерв. Проте його розвиток стримується внутрішніми чинниками. Зокрема, до цих пір так і не реалізований проект будівництва автотраси Одеса –

Рені по новому маршруту, а також не проведена електрифікація всієї ділянки залізниці Одеса – Ізмаїл. Але є і позитивні зміни. Кабінетом Міністрів схвалений проект угоди між Україною і Румунією про відкриття міжнародного пункту пропуску через українсько-румунський державний кордон між населеними пунктами Орловка (Україна) – Ісакча (Румунія). Передбачається, що ця поромна переправа істотно підвищить транзитний потенціал України і придунайського регіону, оскільки до цих пір існує парадоксальна ситуація, коли за наявності загальної межі з Румунією по Дунаю немає прикордонного переходу між двома країнами. Крім того, є стримуючі чинники, які вимагають спільних зусиль всіх країн Дунайського басейну. Частка дунайського судноплавства в загальному обсязі перевезень по внутрішніх водних шляхах Європи поки складає близько 10%, що говорить про наявність значних резервів. Проте дунайський судноплавний шлях часто не витримує конкуренції із залізничним і автомобільним транспортом унаслідок нерозвиненості інфраструктури, нерівномірності розвитку її окремих елементів, наявності перекатів, що міліють при не достатку дощів. Поставлені Дунайською стратегією завдання усунення існуючих вузьких місць, забезпечення цілорічного судноплавства і розвитку терміналів в дунайських портах для зв'язку внутрішніх водних шляхів із залізничним і автомобільним транспортом вимагають серйозних фінансових вливань, а значить, і підвищення координації діяльності урядів і парламентів країн дунайського регіону.

Висновки: Якщо ці проблеми успішно вирішити, то вже через 5-10 років ситуація стабілізується, і Україна зможе підсилити свої позиції і статус морської країни.

Література:

1. Порти України – 2018. – № 6.
2. Винников В.В., Гармаш Н.А. Экономические аспекты эффективного функционирования морских портов в системе международных транспортных коридоров. Монография / Одесская национальная морская академия, Одесса, Автограф, 2008. – 185 с.
3. Вісник економіки транспорту і промисловості – 2010. № 30.

ВИКОРИСТАННЯ ЗВІТІВ FACEBOOK ДЛЯ АНАЛІЗУ ЕФЕКТИВНОСТІ РЕКЛАМНИХ КАМПАНІЙ

ЛУЧНИКОВА Т. П.

*старший викладач кафедри менеджменту,
публічного управління та адміністрування*

ВОЙТОВИЧ А. Ю.

*студентка магістратури спеціальності «Менеджмент»
ОПП «Менеджмент організації і адміністрування»
Державний університет інфраструктури та технологій
м. Київ, Україна*

Facebook – найбільша і популярна соціальна мережа, яка за останні роки стала ефективним інструментом для розкрутки бізнесу, просування бренду і збільшення продажів на сайті. Соцмережа не є професійною площадкою для продажів, але дозволяє маркетологам охопити більшу кількість потенційних клієнтів, ретельно вивчити свою ЦА і на основі цих даних проводити кампанії для залучення відвідувачів на основний сайт або для підвищення впізнаваності бренду. Сьогодні звіти Facebook ефективно використовуються для аналізу ефективності рекламних кампаній. Тож актуальним є аналіз ефективності звітів Facebook для рекламних кампаній.

AdsManager – універсальний інструмент для налаштування рекламних кампаній в Facebook. Призначений для створення, управління, редагування рекламних оголошень, використовується також для аналітики ефективності проведених кампаній. До основних функцій AdsManager можна віднести створення кампаній; тестування оголошень (А / В тест); аналіз роботи кампаній; вивчення цільової аудиторії; оптимізація ROI; управління ставками і бюджетом кампаній.

Щоб працювати з інструментом до аккаунту необхідний доступ адміністратора, аналітика або рекламодавця.

Часто рекламодавці обмежуються лише створенням кампаній, не аналізуючи їх показників ефективності. Застосовується тактика по відстеженню вартості за клік, але не проводиться моніторинг чому та чи інша кампанія працює добре або не приносить результату.

Багато з підприємців просто видаляють або зупиняють оголошення, ціна за клік яких збільшується. Але видалення декількох кампаній, без з'ясування основних причин зниження ефективності, не принесе в перспективі очікуваного результату.

Тому важливо проводити моніторинг роботи кожного створеного рекламного оголошення.

Для цього в Facebook існує вбудований інструмент – AdsManager, за допомогою якого ви зможете аналізувати показники кожного рекламного оголошення, редагувати їх, розуміти на які з кампаній краще збільшити бюджет, а які і зовсім зупинити.

Перед тим як налаштувати індивідуальний звіт необхідно зрозуміти які з показників покажуть реальну картину ефективності рекламних кампаній.

Розглянемо характеристики основних чотирьох коефіцієнтів, аналіз і порівняння яких дозволить більш ефективно вести кампанії в Facebook.

Частота – це середня кількість показів вашої реклами. Чим вищезначення показника тим більше показів оголошення користувача в мережі. Коли ви збільшуєте охоплення аудиторії і бюджет кампанії – підвищується і частота.

При цьому підвищення показників частоти спричиняє зменшення кількості кліків і показів, а середня вартість за дію збільшується.

Важливо вести моніторинг, аналізувати дані і приймати рішення для ефективного управління кампанією. Якщо на основі отриманих даних ви бачите, що кампанія малоефективна, то можете збільшувати охоплення аудиторії, оновити дизайн або кольору оголошення, налаштувати покази для іншої ЦА, зупинити кампанію. CPA – вартість за дію (результат). Коефіцієнт CPA – показує величину вартості за потрібнедію, яке визначається від мети, оптимізації та вартості кампанії. CPA не характеризуєвашівитратиaboцінуокремокампанії, ця величина показуєефективністьокремоогоголошення.

CPM (costpermille) – величина, що визначає ціну тисячі показів. При збільшенні показників частоти, коли ви розширюєте охоплення ЦА, показуючи оголошення більшій кількості користувачів, величина коефіцієнта CPM буде рости. Ціна показника може також «дорожчати» внаслідок зниження показників ефективності кампанії. Це відбувається внаслідок «втоми» користувачів від реклами, при підвищенні значень показників частоти. Стабілізувати CPM окремого оголошення можна покращуючи якість кампанії, і збільшивши показники релевантності, поступово охоплюючи більшу частину ЦА.

Показник релевантності – це оцінка рейтингу Facebook, яка присвоюється окремому оголошенню. Показник (від 1 до 10) відбиває рейтинг відповідності кампанії інтересам користувачів, а також на скільки позитивно користувачі сприймають ваше оголошення. Релевантність можна переглянути лише для конкретного оголошення в кожній кампанії.

Якщо коефіцієнт зростає, то спостерігається зниження CPA і підвищення результатів по ефективності реклами. При зниженні значень показника буде збільшена вартість за дії, яка вказує на малу ефективність кампанії.

Також слід врахувати, що після досягнення значення в 500 показів, Facebook присвоїть оголошенню початковий рейтинг. В цьому випадку результат «обнуляється» і рейтинг складається знову.

Аналіз даних по кожному з показників і постійний моніторинг значень дозволить вам швидко реагувати на зміни і вживати необхідних дій вчасно.

Висновок. Реклама в Facebook є одним з найбільш ефективних інструментів для просування бізнесу, для підвищення впізнаваності бренду, а також для залучення трафіку на ваш основний ресурс.

Щоб створити ефективну рекламну кампанію вам потрібно правильно визначити свою цільову аудиторію, націлити і створити якісний текст оголошення.

Література:

1. Литовченко І.Л. Методологічні аспекти Інтернет-маркетингу: Монографія. – К.: Наукова думка, 2008. – 196 с.

2. Налаштування реклами у Facebook: практичний курс – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: https://www.eduget.com/uk/course/nastrojka_reklamy_v_facebook_prakticheskij_kurs-957/
3. Leosvit Marketing. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://leosvit.com/art/zvit-po-efektyvnosti-reklamnoyi-kampaniyi>

ЕЛЕКТРОННИЙ ЦИФРОВИЙ ПІДПИС У ПРАВОВОМУ ПОЛІ УКРАЇНИ

ЛУЧНИКОВА Т. П.

*старший викладач кафедри менеджменту,
публічного управління та адміністрування*

ШЕВЧУК А. Г.

*студентка магістратури спеціальності «Менеджмент»
ОПП «Менеджмент організацій і адміністрування»*

*Державний університет інфраструктури та технологій
м. Київ, Україна*

Електронний цифровий підпис або скорочено ЕЦП за правовим статусом порівнюється до власноручного підпису або печатки.

Електронний цифровий підпис – це дані подані в електронному вигляді, отримані за результатами криптографічного перетворення, які додаються до інших даних або документів та забезпечують повну цілісність та ідентифікацію автора.

В сучасному світі ЕЦП допомагає підписувати електронні документи, користуватися електронними послугами, здійснювати реєстрацію на держаних порталах та інше. Всі документи, які були підписані за допомогою ЕЦП, мають таку саму повну юридичну силу, що і звичайні.

Зважаючи на популярність міждержавного використання ЕЦП, Організацією Об'єднаних Націй були прийняті нормативні документи міжнародного рівня, які регламентують розробку та використання засобів ЕЦП.

До основних актів належать: Типовий закон Комісії ООН по праву та міжнародній торгівлі (ЮНСІТРАЛ) «Про електронну торгівлю» від 1996 р., Типовий закон ЮНСІТРАЛ «Про електронні підписи» від 2001 р., регіональна Директива Європейського Парламенту та Ради Європейського співтовариства від 13.12.1999 р. «Про систему електронних підписів, що застосовуються в межах Співтовариства». Завершує серію міжнародних актів щодо врегулювання будь-яких питань ЕЦП Конвенція ООН «Про використання електронних повідомлень у міжнародних договорах» від 2005 р. [1].

Перший нормативний акт, що стосувався електронного цифрового підпису було прийнято в Україні у 2002 році. Це стандарт ДСТУ 4145-2002 «Інформаційні технології. Криптографічний захист інформації. Цифровий підпис, що ґрунтується на еліптичних кривих. Формування та перевіряння» [2]. В нашій країні діє міждержавний стандарт ГОСТ 34.310-95 «Информационная техноло-

гия. Процедура выработки и проверки цифровой подписи на базе асимметричного криптографического алгоритма». Створення ЕЦП мають повністю відповідати всім технічним вимогам цих стандартів.

Також в Україні було прийнято два закони: «Про електронні документи та електронний документообіг» 2003 року № 851-IV, та «Про електронний цифровий підпис» 2003 року № 852-IV. [3] Саме згідно цих законів ЕЦП прирівнюється до власноручного підпису або печатки у разі, якщо: ЕЦП підтверджено з використанням посиленого сертифіката ключа за допомогою надійних засобів цифрового підпису.

Акредитацію центрів сертифікації ключів веде Центральний засвідчувальний орган (ЦЗО). Саме він формує та видає посилені сертифікати ключів засвідчувальним центрам та центрам сертифікації ключів, блокує, скасовує та поновлює посилені сертифікати відкритих ключів, веде електронні реєстри всіх сертифікатів відкритих ключів, забезпечує цілодобовий доступ до відповідних електронних реєстрів. Дані функції виконує Державний департамент з питань зв'язку та інформатизації Міністерства транспорту та зв'язку України.

Центральний орган виконавчої влади у сфері криптографічного захисту інформації - це контролюючий орган (Адміністрація Держспецзв'язку). Він уповноважений здійснювати процедуру перевірки дотримання вимог Закону «Про електронний цифровий підпис» центральним засвідчувальним органом, засвідчувальними центрами та центрами сертифікації ключів.

Безпосередньо надає послуги електронного цифрового підпису – центр сертифікації ключів (ЦСК). Таким центром може бути юридична чи навіть фізична особа, а саме суб'єкт підприємницької діяльності. На території України можуть функціонувати два типи ЦСК-центр сертифікації ключів та акредитований центр сертифікації ключів. Акредитований центр повинен пройти добровільну процедуру акредитації на здатність обслуговування посилених сертифікатів, та має використовувати тільки надійні засоби ЕЦП.

Якщо юридична або фізична особа має бажання отримати електронно цифровий підпис, то пер за все необхідно звернутися до ЦСК. Центр здійснює ідентифікацію заявника, формування для нього сертифікату та переміщує його до бази даних дійсних сертифікатів. Після отримання ЕЦП заявник може перевірити статус сертифікату на сайті Міністерства Юстиції України.

В Україні перший центр сертифікації ключів був зареєстрований 16.01.2006 року. На сьогоднішній день на території України успішно функціонує 21 АЦСК.

Висновки. Можемо зробити висновок, що розвиток електронного документообігу дуже полегшує працю. Популярність електронно цифрового підпису в рази виросла за останні 10 років. Завдяки законодавчій базі всі користувачі ЕЦП можуть спокійно використовувати свій підпис та слідкувати за розвитком цього процесу.

Література:

1. Чередниченко В.Б. Електронний цифровий підпис – міжнародні правові аспекти / В.Б. Чередниченко // Електроніка та системи управління. – К.: Київський національний авіаційний університет, 2008. – № 3 (17). – С. 5-8

2. ДСТУ 4145-2002 «Криптографічний захист інформації. Цифровий підпис, що ґрунтується на еліптичних кривих. Формування та перевіряння» Державний комітет України з питань технічного регулювання та споживчої політики. – 28.12.2002. – № 31. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.dssu.gov.ua>
3. Сайт Верховної Ради України «Законодавство». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.rada.gov.ua>.

INDICES OF PROFIT OF THE DOMESTIC ENTERPRISES IN MODERN ECONOMIC CONDITIONS

MELNYK ALONA

Professor, Dr. of Economics,

Head of the Department of Business Economics and Tourism

PETRENKO N.

Master student

Kyiv National University of Technologies and Design

Kyiv, Ukraine

Profit is one of the most important elements of a market economy. The role of corporate profits in today's economic environment is difficult to overestimate, since profit is the ultimate financial result of the company. It serves as a source of replenishment of financial resources of the enterprise. The increase in profits forms the financial basis for realizing the expanded reproduction of the enterprise and meeting the social and material needs of the founders and employees. Due to profit, the company fulfills its obligations to the budget, credit institutions and other institutions. The efficiency of the enterprise is determined not only by the achievement of high profits and the maximization of production volumes, but it is also necessary to minimize costs, since this depends on the level of costs depending on the cost and ultimately on the price of the product. The latter becomes especially relevant in the conditions of fierce competition between the enterprises of the industry. Optimization primarily results in increased profits and increased profitability of the enterprise. In turn, this leads to increased financial resources for extended reproduction, thereby increasing the efficiency of the entire enterprise. In today's economic environment, the importance of improving production efficiency is increasing. This is due to increased competition, high instability of the environment. The most common type of competition is price competition. Therefore, the company should strive to reduce or optimize production costs.

The main task of every enterprise in modern economic conditions is the organization of production and financial activities, the purpose of which is to meet human needs for products and maximize profits. The process of developing new market relations necessitates the strengthening of the role of finance in the functioning of production organizations and enterprises. Organizational financing should be seen as a regulator of production and commercial activity, as well as the expansion of freedom and independence of enterprises in the markets for goods and services. At the same

time, in today's economic conditions, the profit of the enterprise is the basis of self-financing of existing types of industrial and commercial activity, as well as social and labor relations of employees.

Profit is a measure of the financial condition of each enterprise, the main characteristic of the return on investment in the assets of the enterprise.

The Economic Code of Ukraine defines: "Profit (income) of an entity is an indicator of the financial results of its economic activity, which is determined by reducing the amount of gross income of the entity for a certain period by the amount of gross expenses and the amount of depreciation" [1].

Profit should also be seen as a major source of value for an organization's market value. It is possible to ensure an independent increase in the cost of capital by capitalizing on a portion of the profit received by an organization, ie its redirection to the growth of organizational assets. The amount and level of capitalization of the profit received by the organization depends on the degree of increase in the value of its net assets (formed at the expense of equity), as well as on the value of the organization in the market, which is determined in the process of its sale, merger, acquisition, etc.

Profit is the ultimate financial result of the company. In a market economy, performance measurement is ensured through a system of indicators, the main means of which is profitability, which assumes a ratio of profit to one of the indicators of the organization. Different profit indicators can be used in the process of calculating profitability. This makes it possible to determine the overall economic performance of the organization and to evaluate other aspects of its activities.

Management decisions are often made using a structured scorecard that has a specific purpose. This avoids the risk of incomplete and one-sided reflection of the organization's activities, since individual indicators are characterized by limited information value, which makes it possible for them to be misinterpreted. The scorecard is particularly important when it is necessary to take into account a number of goals and to link the elements of the system. At the same time, it should be noted that a very large number of indicators overload the analytical materials, departing from the purpose of the analysis.

Regardless of the type of analysis being conducted, the scorecard cannot be rigidly fixed once and for all; it should be systematically adjusted in terms of form and content. Profit estimation is first and foremost an analysis of all economic activities carried out by an organization. Depending on a number of factors, a thorough study of the individual components of the enterprise is carried out, and on the basis of this study an overall assessment of the enterprise profit is made.

Profit is a very important indicator that reflects the efficiency of the entire activity of the enterprise, as well as the rational use of individual resources and components. In a simpler, social sense, profit is determined by the net income of an organization from the implementation of its activities. However, profits may vary depending on the individual cost approach, which is different in economic and accounting terms.

Achieving maximum profit margins and minimizing losses is one of the main goals of any business organization.

Therefore, the main purpose of analyzing profit and profitability is to identify and evaluate the reserves of growth of financial results and their introduction into production.

Profit analysis is carried out according to the financial statement (form # 2) and the planned data of the enterprise. This gives an assessment of the implementation of the profit (loss) plan as a whole and by individual types.

We analyze the profitability of domestic enterprises in modern conditions of management. Analysis of the financial result (balance), in million UAH. domestic enterprises by main types of economic activity for 2010, 2014, 2017 are presented in Fig. 1.

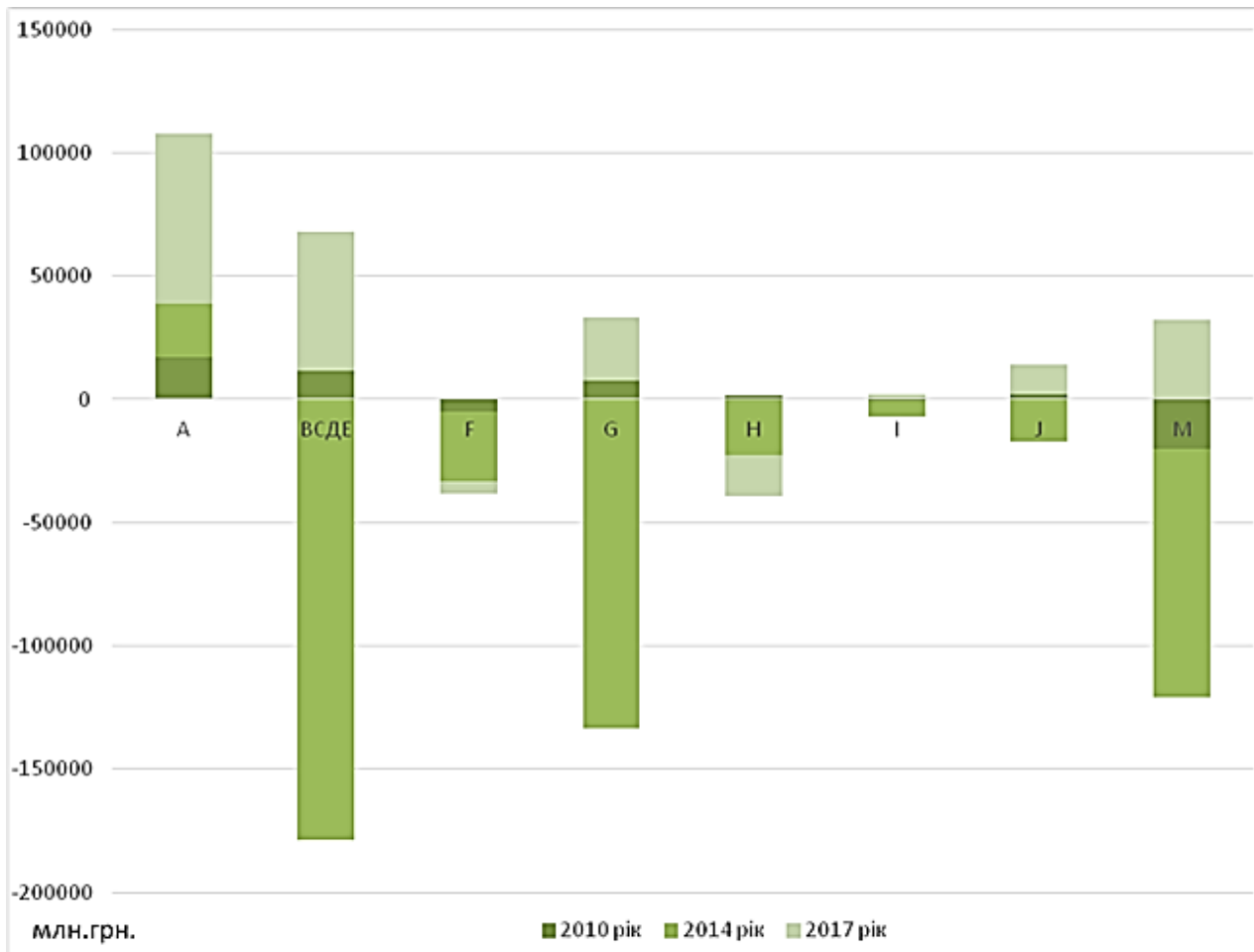

Fig. 1. Financial result indicators (balance), in million UAH of enterprises by type of economic activity for 2010, 2014, 2017

Source: based on <http://www.ukrstat.gov.ua/> [2].

Based on the analysis of the financial result (balance) for the years under study, it can be concluded that only in Group A Agriculture, forestry and fisheries for all years there has been an increase in profitability. In the sub-groups Industry: B Mining and quarrying C Manufacturing (food, beverage and tobacco, textile, clothing, leather, textile, clothing, leather, leather, and other materials, manufacture of wood products, paper and printing activities, production of coke and refined petroleum products, production of chemicals and chemical products, production of basic pharmaceutical products and pharmaceuticals preparations, production of rubber and plastic products,

metallurgical production, production of finished metal products, except machinery and equipment, mechanical engineering, production of furniture, other products, repair and installation of machines and mechanical engineering, production of furniture, other products, repair and installation of machinery and equipment, D Electricity, gas, steam and air conditioning supply, E Water supply, sewerage, waste management in 2014 was a negative balance, and in 2017 there was an increase in profitable enterprises. Activity F Construction has experienced negative financial results for all the years under study and this trend is increasing. Group G Wholesale and retail trade; repair of motor vehicles and motorcycles in 2010 was a positive balance, and in 2014 it decreased sharply, in 2017 the financial result increased by acquiring positive values. In Group H Transport, warehousing, postal and courier activities, we see a significant drop in the balance. The same trend is in group I Temporary accommodation and catering. Group J Information and Telecommunications reported an increase in the balance after the fall of 2014. Similar dynamics in Group M Professional, scientific and technical activities.

The main reserves of growth of profit from sales are: increase of volume of the realized production; reducing the cost of sales; improving product quality.

Thus, profit is the ultimate financial result of the enterprise and is its main purpose. However, profit is a difficult economic category. In recent times, many scholars have paid attention to the question of profit research. But the essence and value of profit in today's economic environment is constantly transforming. The financial result is an estimate and reflects the economic efficiency of the enterprise. This figure is determined by the profit or loss ratio that is generated during the calendar year.

References:

1. Господарський кодекс України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15/page5> (дата звернення: 10.10.2019).
2. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 10.10.2019).

РОЛЬ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

ПИРОГОВА Д. Ю.

студентка магістратури факультету аграрного менеджменту

НІКІТЕНКО А. В.

студент магістратури факультету аграрного менеджменту

Національний університет біоресурсів і природокористування України

м. Київ, Україна

В сучасних умовах господарювання ефективність діяльності підприємств багато в чому визначається рівнем розвитку їх корпоративної культури. Необхідність формування корпоративної культури підприємства в умовах розвитку ринкових відносин не викликає сумнівів. Корпоративна культура складається з ідей, основоположних цінностей і поглядів, поділюваних усіма членами організації.

Вона включає в себе і стиль поведінки, і стиль спілкування з клієнтами та колегами, і активність співробітників, їх зацікавленість, рівень мотивації і багато іншого.

Мета корпоративної культури – забезпечення високої прибутковості фірми за допомогою вдосконалення управління людськими ресурсами для забезпечення лояльності співробітників до керівництва, виховання у працівників ставлення до підприємства як до свого будинку.

Розвиток персоналу є найважливішою умовою успішного функціонування будь-якої організації. Це особливо справедливо в сучасних умовах, коли науково-технічний прогрес значно прискорює старіння професійних знань і навичок. Невідповідність кваліфікації персоналу потребам компанії негативно позначається на результатах її діяльності. Отже, корпоративна культура може слугувати потужним інструментом підвищення загального рівня управління персоналом на підприємстві. Створення ефективної організації неможливе без врахування чинника лідерства: «сильні керівники – сильна культура». Спочатку поведінка керівників визначає і формує корпоративну культуру, а потім корпоративна культура організації визначає поведінку її співробітників [1].

Феномен корпоративної культури полягає в можливості відрізнити одну організацію від іншої та визначає їх успіх і стабільне становище на ринку. Атмосфера та соціальний клімат організації, її філософія, домінуюча система цінностей і стереотипів поведінки, норми та правила, які приймаються працівниками та безпосередньо формують їх поведінку – це елементи, які входять в культуру організації. Носіями культури в організації є люди, які там працюють, тому працівники також є складником корпоративної культури, яка допомагає їм діяти усвідомлено і цілеспрямовано. Тому існує тісний взаємозв'язок між характером та ефективністю корпоративної культури та діяльністю служб, які займаються управлінням персоналом [2].

Управлінець, що впливає на стан справ в організації, повинен займатися не тільки економічними питаннями, але й керувати ціннісними установками організації.

Корпоративна культура – це набір припущень, переконань, цінностей і норм, які поділяються всіма членами організації. Вона являє собою неявну, невидиму і неформальну свідомість організації, яка керує поведінкою людей і, в свою чергу, сама формується під впливом їхньої поведінки.

Під культурою організації варто розуміти унікальну сукупність норм, цінностей, переконань, зразків поведінки тощо, які визначають спосіб об'єднання груп і окремих особистостей в організацію для досягнення поставлених перед нею цілей [3].

Організаційна культура – це набір переконань, цінностей і засвоєних способів вирішення реальних проблем, що сформувався за час життя організації і має тенденцію прояву в різних матеріальних формах і в поведінці членів організації.

Таким чином, виходячи з вище перерахованого, корпоративну (організаційну) культуру можна визначити як набір базових цінностей, переконань, негласних угод і норм, поділюваних усіма членами організації. Це свого роду система загальних цінностей і припущень про те, що і як робиться у фірмі, яка пізнається в міру того як доводиться стикатися із зовнішніми і внутрішніми проблема-

ми. Вона допомагає підприємству вижити, перемогти у конкурентній боротьбі, завоювати нові ринки й успішно розвиватися. Корпоративну культуру визначає формула: загальні цінності – взаємовигідні відносини і співробітництво – сумлінна організаційна поведінка.

Корпоративна культура підприємства – це система колективно поділених цінностей, переконань, традицій і норм поведінки працівників. Вона виражається в символічних засобах духовного й матеріального оточення людей, що працюють у даній організації. Культура організації – один з факторів конкурентоспроможності комерційної організації; фактор успіху, ефективності діяльності, а часом і виживання. Культура організації стає все більшою мірою предметом турботи менеджерів усього світу. Культура організації – це складний феномен. У неї входять норми, принципи, правила, цінності, ідеали, мова, жаргон, історія організації, легенди, образи, символи, метафори, церемонії, ритуали, форми винагород і заохочень, розташування, будинок, оточення.

Організація має культуру тоді, коли вона має історію, досить тривалу для формування колективних базових уявлень. Будучи сформованими і сприйнятими, вони стають визначальними особливостями організації. Ті організації, які характеризуються високою плинністю кадрів (як рядових працівників, так і керівних) або малозмістовною історією, можуть не виробити колективні уявлення і не сформуєть корпоративну культуру. Тому культуру будь-якої організації, зазвичай, розглядають на трьох рівнях; рівні артефактів, рівні цінностей і рівні базових уявлень. Рівні культури охоплюють різного роду колективні цінності, норми і правила поведінки, що використовуються носіями цієї культури для представлення як самим собі, так і іншим.

Ядром корпоративної культури є цінності. Соціальні, моральні і культурні цінності створюють в єдності корпоративну культуру суспільства загалом й окремих організацій зокрема. На їх основі виробляються норми і форми поведінки людини. Саме вони формують модель поведінки і спілкування в організації, внутрішньо-організаційні норми і соціальні ролі [4].

Культуру організації як фактор ефективності змін і розвитку слід розглядати значно ширше, а саме в контексті ділової культури, тобто культури ділових відносин, культури отримання прибутку. У цьому зв'язку доречно говорити про роль держави у формуванні та розвитку ділової культури. Від держави, його чиновників суспільство чекає не тільки упорядкування відносин бізнесу і влади, але й розумної міри регулювання економіки; впровадження етичних норм у практику підприємництва; забезпечення підтримки підприємству в міжнародній діяльності; орієнтації на виховання організаційної культури всієї системи освіти [3].

Тому виникає необхідність у створенні відповідної концепції та методів формування корпоративної культури організації як основи її сталого розвитку в майбутньому. Важливою умовою такого розвитку є науково обґрунтована розробка основних принципів, що визначають його базову лінію. Щодо економічного та соціального розвитку, то розвиток принципів корпоративної культури зумовлений важливістю її впливу на підприємство.

Принципи корпоративної культури повинні відповідати критеріям стабільного та ефективного розвитку підприємства. Впровадження та дотримання

принципів корпоративної культури зробить його потужним інструментом управління персоналом, забезпечить цілісність організації, створить сприятливі умови для управління підприємством та сприятиме стабільному розвитку корпоративної культури.

Література:

1. Тарасова О.В Корпоративна культура як інструмент ефективного менеджменту підприємства/ О.В. Тарасова, С.С. Марінова, – С. 28-32.
2. Захарчин Г. М. Корпоративна культура: навч. посібник / Г. М. Захарчин, та ін.; ред. : Г. М. Захарчин. – Львів : Новий світ – 2000, 2011. – 344 с.
3. Юрченко В.В. Корпоративна культура організації: навчально-методичний посібник/ В.В. Юрченко, Ю.В. Мельник, Н.В. Богданова. – Київ – 2014.
4. Праці викладачів ХНУ – [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://msn.khnu.km.ua/pluginfile.php/111241/mod_resource/content/1/4-Корпоративна культура.pdf

ВПЛИВ РІЗНИХ ВИДІВ СТІЙКОСТІ НА ЕКОНОМІЧНУ СТІЙКІСТЬ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

СІМОН В. В.

здобувач вищої освіти ступеня доктор філософії

Полтавська державна аграрна академія

м. Полтава, Україна

Стійкість сільськогосподарських підприємств є найважливішою умовою ефективного розвитку економіки країни. Так, як сільське господарство є провідною галуззю економіки нашої країни, що є частиною стратегічного завдання зростання конкурентоспроможності національної економіки.

Вчені-економісти під час дослідження поняття «економічна стійкість» в своїх роботах відокремлюють різні види економічної стійкості. Окрім того, відомі різні підходи до класифікації даного поняття, що пояснюється застосуванням для цього різних ознак та методів. Чітка класифікація видів економічної стійкості в сучасних умовах господарювання, особливо за нестабільного фінансового ставища, відсутня. Проте, з позиції системного підходу можливо розділити економічну стійкість на різновиди, зокрема економічну стійкість стосовно аграрних підприємств.

Дослідники виділяють різні види стійкості підприємства, об'єднанні за характерними ознаками, різноманіття яких можна об'єднати за такими ознаками, як: впливовість факторів, часова ознака, функціональна спрямованість [1; 3; 5].

За часовою ознакою виділяють тактичну і стратегічну стійкість. Тактична забезпечується балансом між поточними ресурсами, які підприємство отримує, і ресурсами, які споживає, з урахуванням циклічності попиту. Стратегічна спрямована на досягнення довгострокових цілей в умовах ризику і невизначеності та забезпечується відповідністю темпів розвитку підприємства і темпів розвитку ринку.

Стратегічна стійкість є важливою характеристикою економічної стійкості у довгостроковому періоді, яка разом із конкурентоспроможністю формують економічну безпеку підприємства [7, с. 117]. Л. Є. Довгань та Г. А. Мохонько поняття «стратегічна стійкість підприємства» визначають як «здатність підприємства досягати місії та поставлених стратегічних цілей за постійного дестабілізуючого впливу чинників зовнішнього та внутрішнього середовищ, зберігаючи свою цілісність і гармонійний розвиток» [4, с. 117].

Далі від цих двох видів стійкості утворюються похідні, умовно поділимо їх на наступні види:

- стійкість техніки;
- технологічну стійкість;
- стійкість зовнішніх зв'язків;
- екологічну стійкість;
- стійкість роботи персоналу;
- комунікаційну стійкість;
- функціональну стійкість;
- структурну стійкість та ін.

Вище представлено не повний перелік видів стійкості, так як єдина класифікація видів стійкості відсутня, крім того, практично кожний з перелічених видів стійкості додатково має свій поділ.

Фінансова стійкість підприємства. Це такий стан підприємства, коли обсяг його майна (активів) достатній для погашення зобов'язань, тобто підприємство платоспроможне. Іншими словами, фінансова стійкість підприємства – це таке його становище, коли вкладені в підприємницьку діяльність ресурси окупаються за рахунок грошових надходжень від господарювання, а отриманий прибуток забезпечує самофінансування та незалежність підприємства від зовнішніх залучених джерел формування активів.

Зазначимо, що деякі науковці, ототожнюють «економічну» та «фінансову» стійкість підприємства. На нашу думку це ототожнення не є раціональним, адже забезпечення економічної стійкості передбачає можливість управління всіма ресурсами, якими володіє підприємство – починаючи з фінансів, закінчуючи управлінням господарською діяльністю. А фінансова стійкість, в свою чергу, забезпечує управління лише грошовими коштами, та їх еквівалентними похідними.

Безуглова Т. В. досить обґрунтовано порівняла економічну та фінансову стійкість підприємства, навівши найбільші відмінності між даними категоріями (табл. 1).

Маркетингова розглядається як сукупність маркетингових стратегій, націлених на отримання інформації щодо попиту на продукцію, ринкових змін, ефективності рекламної діяльності, реагування на маркетингові ризики.

Інноваційна стійкість – здатність підприємства управляти внутрішніми дестабілізуючими чинниками, пристосовуватися до зовнішніх дестабілізуючих чинників інноваційної діяльності та створювати умови функціонування та розвитку інноваційної діяльності [6].

Соціальна, яка передбачає стійкість кадрового складу підприємства, що базується на мотивації персоналу, наявності соціальної захищеності, поліпшенні умов праці. Соціальну стійкість нерідко ототожнюють з кадровою.

Порівняльна характеристика економічної та фінансової стійкості

Основні аспекти економічної стійкості	Основні аспекти фінансової стійкості
Економічний розвиток підприємства	Розвиток фінансових відносин, фінансових ринків
Приріст інвестиційного капіталу	Приріст фінансових ресурсів
Вірогідність зростання заробітної плати	Рух фінансових ресурсів
Залежить більшою мірою від зовнішніх та внутрішніх чинників	Залежить більшою мірою від внутрішніх чинників
Пошук нових варіантів господарської діяльності	Пошук нових джерел фінансування
Пошук ділових партнерів і укладання угод	Налагодження ділових взаємовигідних зв'язків з фінансовими інститутами ринку

Джерело: [2]

Дані види стійкості тісно взаємопов'язані між собою та прямо впливають на економічну стійкість аграрних підприємств (табл. 2).

Вплив видів стійкості на економічну стійкість аграрних підприємств

Економічна стійкість як одним із визначальних чинників функціонування підприємства в сучасних умовах	Види стійкості	Сутність впливу
	Внутрішня	Забезпечує стабільність і позитивну динаміку показників діяльності підприємств
	Зовнішня	Підтримує стабільність зовнішнього оточення щодо протидії негативним факторам
	Успадкована	Запас міцності підприємства, що накопичується протягом всього періоду функціонування підприємства
	Тактична	Баланс між ресурсами підприємства
	Стратегічна	Забезпечує досягнення довгострокових цілей
	Соціальна (кадрова)	Забезпечує підприємство стійкістю кадрів, використовуючи соціальну відповідальність
	Організаційна	Підтримує оптимальний рівень організації сільськогосподарської підприємств, за якого відбувається удосконалення виробничого процесу
	Техніко-технологічна	Спрямована на досягнення максимально високого рівня технічного забезпечення, що в свою чергу приводить до збільшення прибутковості
	Екологічна	Дозволяє зменшити фінансові витрати підприємства на екологічні податки
	Ресурсна	Забезпечення береженості ресурсного потенціалу як підприємства, так і країни в цілому
Зовнішньо-економічна	Еспортна діяльність сприяє розширенню ринків збуту, та збільшенню реалізованої продукції	

Отже, як висновок, можна зазначити, що усі види стійкості тісно пов'язані між собою та виступають структурними елементами економічної стійкості. Тому в подальших дослідженнях, для більш чіткого формулювання поняття «економічна стійкість», потрібно дослідити кожний з представлених видів стійкості більш ґрунтовно.

Література:

1. Алексеенко Н. В. Управление устойчивым развитием промышленных предприятий [Текст] / Н. В. Алексеенко // Економіка і організація управління : Зб. наук. праць. – Донецьк : ДонНУ, Каштан, 2009. – Вип. 2 (6). – С. 50–60.
2. Безуглова Т. В. «Економічна стійкість» та «фінансова стійкість» – «Молодий вчений» № 3 (06) / 32-34 с. – 2014. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=F&I21DBN=EC&P21DBN=EC
3. Будник М. Н. Финансовая устойчивость предприятия в условиях рыночной экономики [Текст] / М. Н. Будник, С. А. Чуденцова // БизнесИнформ. – 2009. – № 2 (3). – С. 127–130.
4. Довгань Л. С. Стратегічна стійкість у системі стратегічного управління підприємством / Л. С. Довгань, Г. А. Мохонько // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 11. – С. 115–122.
5. Максимов В. В. Напрями дослідження економічної стійкості підприємства [Текст] / В. В. Максимов // Вісник Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. – 2010. – № 3. – С. 225–231.
6. Мусієнко С. Ю. Інноваційна стійкість промислових підприємств / С. Ю. Мусієнко // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності, 2010 – № 1 (10). – С. 363-372.
7. Шпак М. М. Економічна та стратегічна стійкість аграрних підприємств: теоретичний аспект / М. М. Шпак // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 12. – С. 113 – 118.

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

СІТАК І. Л.

старший викладач кафедри міжнародного бізнесу та фінансів

Національний технічний університет

«Харківський політехнічний інститут»

м. Харків, Україна

Забезпечення довгострокової конкурентоспроможності підприємств є однією з найважливіших задач в сучасних умовах їх функціонування. Це обумовлено здійсненням процесу євроінтеграції країни, структурних змін в українській економіці і появою на конкурентному полі нових гравців. В таких умовах стабільність функціонування і стійкість розвитку вже діючих компаній повинна забезпечуватися за рахунок створення ефективних конкурентних переваг. З огляду на високий ступінь мінливості внутрішнього і, особливо, зовнішнього середовища, конкурентні переваги повинні мати стійкий, але трансформований

характер. Рішення проблеми формування і управління конкурентним статусом компанії на ринку є однією з функцій стратегічного управління.

Вихідною ідеєю, що відображає сутність концепції стратегічного управління, є ідея необхідності врахування взаємозв'язку та взаємовпливу зовнішнього та внутрішнього середовища при визначенні цілей підприємства. Стратегії в цьому випадку виступають як інструменти досягнення цілей, а для реалізації стратегій необхідно, щоб усе підприємство функціонувало у стратегічному режимі. Виходячи із сказаного, можна дати наступне визначення стратегічного управління, де б найбільш яскраво була розкрита сутність концепції стратегічного управління.

Передумови посилення стратегічного характеру управління підприємством у сучасних умовах: нестабільність зовнішнього середовища, глобалізація економіки, поширення меж ринків діяльності, інтенсивність конкурентної боротьби, розвиток науково-технічного прогресу, диверсифікація діяльності підприємств.

Концепція стратегічного управління підприємством передбачає:

- функціонування підприємства як «відкритої» системи;
- використання системного та ситуаційного підходів як методологічної основи;
- бачення довгострокової перспективи розвитку підприємства;
- використання підходу «від майбутнього до сьогодення» до планування розвитку підприємства;
- пріоритетність аналізу зовнішнього середовища, виявлення можливостей і загроз;
- відповідність організаційної структури підприємства обраній стратегії.

Стратегічне управління – це реалізація концепції, в якій поєднуються цільовий та інтегральний підходи до діяльності підприємства, що дає можливість встановлювати цілі розвитку, порівнювати їх з наявними можливостями (потенціалом) підприємства та приводити їх у відповідність шляхом розробки та реалізації системи стратегій. Стратегічне управління являє собою процес, за допомогою якого менеджери здійснюють довгострокове керівництво організацією, визначають специфічні цілі діяльності, розробляють стратегії для досягнення цих цілей, враховуючи всі релевантні (найсуттєвіші зовнішні та внутрішні умови, а також забезпечують виконання розроблених відповідних планів, які постійно розвиваються і змінюються [4].

Залежно від умов комерційної діяльності кожна фірма використовує відповідну теорію управління. Найпрогресивнішою є теорія стратегічного управління. Світова практика бізнесу показує, що більшість організацій, які досягли значних результатів в бізнесі, завдячує саме впровадженню системи стратегічного управління. Реалізація концепції стратегічного управління організацією можлива лише тоді, коли організація є стратегічно орієнтованою. Стратегічно орієнтована організація – це така організація, в якій персонал має стратегічне мислення, застосовується система стратегічного планування, що дає змогу розробляти та використовувати інтегровану систему стратегічних планів,

і поточна, повсякденна діяльність, підпорядкована досягненню поставлених стратегічних цілей.

Орієнтація стратегічного управління на визначення, обґрунтування та реалізацію довгострокових цілей за допомогою певних стратегій дозволяє стверджувати, що стратегічне управління є однією із форм реалізації цільового підходу. Це проявляється у принципах стратегічного управління.

Принципи стратегічного управління – це теоретичний фундамент, на базі якого формуються основні його характеристики, що втілені у загальних правилах та положеннях, регулювальні процеси застосування варіанів стратегічного управління, а також норми поведінки організації в цілому та окремих її членів, якими керуються власники та менеджери в процесі розробки та реалізації стратегічних рішень у конкретних умовах, сформованих у середовищі.

До основних принципів стратегічного управління відносять:

- цілеспрямованість;
- безперервність;
- теоретико-методологічне обґрунтування форм і методів стратегічного управління;
- системний, комплексний підхід до розробки стратегій та системи стратегічного управління в цілому;
- наявність необхідної послідовності етапів;
- циклічність;
- унікальність системи стратегічного управління кожного підприємства;
- використання невизначеності майбутнього як стратегічної можливості;
- гнучка адекватність систем стратегічного управління змін і умов функціонування організації;
- результативність та ефективність.

Концепція стратегічного управління лежить в основі стратегічного мислення і знаходить вираз у наступних характерних рисах її застосування:

1. Базується на певному поєднанні теорії: системному, ситуаційному та цільовому підходах до діяльності підприємства, що трактується як відкрита соціально-економічна система. Використання тільки однієї із зазначених засад не дає можливості досягти потрібних результатів – розвитку підприємства у довгостроковій перспективі.

2. Орієнтує на вивчення умов, в яких функціонує підприємство. Це дозволяє створювати адекватні цим умовам системи стратегічного управління, що будуть відрізнятися одна від одної залежно від особливостей підприємства та характеристик зовнішнього середовища.

3. Концентрує увагу на необхідності збору та застосування баз стратегічної інформації. Аналіз, інтерпретація та застосування інформації для прийняття стратегічних рішень дає змогу визначити зміст та послідовність дій щодо змін на підприємстві завдяки зменшенню невизначеності ситуації.

4. Дозволяє прогнозувати наслідки рішень, що приймаються, впливаючи на ситуацію шляхом відповідного розподілу ресурсів, встановлення ефективних зв'язків та формування стратегічної поведінки персоналу.

5. Передбачає застосування певних інструментів та методів розвитку підприємств (цілей, «дерева цілей», стратегій, «стратегічного набору», стратегічних планів і програм, стратегічного планування та контролю тощо) [5].

Аналіз наведених умов дозволяє визначити основні особливості стратегічного управління підприємством в сучасних умовах:

– забезпечення швидкого реагування підприємства на зміни зовнішнього середовища, цілеспрямований вплив на нього, його зміна, створення умов для реалізації стратегії та досягнення цілей (в даному випадку зовнішнє середовище – це область стратегічних змін, що здійснюються в процесі реалізації стратегії);

– підкріплення стратегічного плану дослідженнями, фактичними та прогнозними даними; – прогнозування наслідків рішень, що приймаються, впливаючи на ситуацію відповідним розподілом ресурсів, встановленням ефективних зв'язків та формуванням стратегічної поведінки персоналу;

– розробка аналітичного інструментарію стратегічного управління (методів і моделей), що потребує підприємницького стилю поведінки топ-менеджерів задля передбачення майбутніх загроз, пошуку нових можливостей та нових управлінських рішень;

– використання розвинених систем стратегічного управління як поєднання інтуїції та мистецтва вищого керівництва вести підприємство до стратегічних цілей;

– формування стратегічного мислення працівників підприємства задля розуміння стратегії його розвитку за рахунок використання їх високого професіоналізму та творчості, що забезпечує зв'язок підприємства із зовнішнім середовищем.

Важливість стратегічного управління а, отже, і адекватного використання механізмів, що реалізують це управління, обумовлюється тим, що зовнішнє середовище нестабільна, змінюється, вимагає постійного моніторингу і пристосування політики підприємства на ринках збуту до її змін. Події стають все більш незвичними, невпізнаними, підвищуються темпи змін, які за швидкістю прояви часто обганяють відповідну реакцію підприємства, в зв'язку з чим зростає частота появи несподіваних, непередбачуваних для підприємства труднощів. Саме тому з'являється необхідність в застосуванні специфічних моделей і методів прийняття рішень, як результат акумуляції сучасних методів стратегічного планування і управління, вибору стратегічних позицій в конкуренції і управлінні з урахуванням сучасних умов господарювання українських підприємств.

Література:

1. Аакер Д. Стратегічне ринкове управління: [Пер. з англ.] / Д. Аакер. – 7-е вид. – СПб.: Питер, 2007. – 496 с.
2. Акофф Р. Л. Акофф о менеджменте / Р.Л. Акофф. – СПб.: Изд-во «Питер», – 2002. – 448 с.
3. Ансофф И. Стратегическое управление: Сокр. пер. с англ. / Науч. ред. и автор предисл. Л.И. Евенко. – М.: Экономика. – 1989. – 357 с.
4. Могилевська О.Ю. «Специфіка стратегічного управління промисловим підприємством» // Економіка і держава //, № 2, 2007. – С. 30.
5. Пастухова В.В. «Аналіз системи стратегічного управління підприємством: методологічний аспект» // Фінанси України//, № 10, 2000. – С. 69.

DIGITAL MANAGERING OF INDUSTRIAL QUASI-INTEGRATION STRUCTURES

SOLNTSEV SERGII

*Doctor of Sciences (Physics and Mathematics), Professor,
Head of Industrial Marketing Department
National Technical University of Ukraine
“Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”*

ZHYGALKEVYCH ZHANNA

*Candidate of Sciences (Economics), Associate professor,
Senior Lecturer of Management Department
National Technical University of Ukraine
“Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”
Kyiv, Ukraine*

Obviously, digital technology is becoming an integral part of the socio-economic life of society. Their development is accompanied by systemic changes in all areas of business, society and politics, as well as the emergence of more modern forms of organization of work of the government, public and private sectors of the economy, guaranteeing the transparency of the public environment. As for industrial enterprises, this is their readiness for a new round of the industrial revolution – Industry 4.0, which is characterized by the integration of production and network communications.

The authors of this publication conducted a lot of research in the field of quasi-integration structures [1] and have substantiated the need for their development on the basis of machine-building enterprises of Ukraine [2]. Therefore, subsequent research will focus on the management of quasi-integration structures based on engineering enterprises.

Quasi-integration structures are voluntary spatial partner associations of interacting industries and scientific institutions based on the integrated use of available resources aimed at achieving the greatest economic efficiency and strengthening of market positions. The main prerequisites for their development are the following: a creation of new markets; a technological leadership; access to new markets; development of intellectual potential; increase in sales; reduction of investment risks; benefits from the intensification of the use of their own infrastructure and the opportunities for using the infrastructure of other participants improving the quality of management, operational and supporting business processes; lower transaction costs; increasing the transparency of agents' commercial activities; introduction of innovations; implementation of joint R&D; expansion of unproductive expenses and the need for contracting; a formation of an effective network of subcontractors, the expansion of the methods of using existing and introducing new resources; loading of free production capacities and preservation of domestic production reserves [3].

Quasistructures are characterized by the diversity of their participants, so it is proposed to manage their stability and development in an organized manner. Namely, based on the creation of a digital management center aimed at end-to-end digitalization of all

physical processes between members of the quasi-structure involved in the chain of economic value added. Its main task is to optimize business processes based on the use of a number of key digital technologies, such as the industrial Internet of things, big data analysis, cybersecurity, additive manufacturing, augmented reality, business intelligence.

Further, there is it necessary to identify the participants will be part of the digital control center or it will be a separate structure.

In accordance with the study [3], the creation of machine-building quasistructures is focused on the formation of components from homogeneous elements: basic, adjacent, auxiliary, service. Each of them consists of a multitude of the same quality elements (participants) in the engineering quasistructure. And in each element are selected the following subcomponents:

- basic: management; marketing; basic engineering production;
- adjacent: material resources; production of parts; energy; processing industry and components;
- auxiliary: innovative and technological; staff training; environmental; infrastructure support;
- service: trade; logistic; after-sales service; financial services.

Thus, the digital control center will be part of the control subcomponent of the base component. The center will formulate tasks for the innovative and technological subcomponents of the auxiliary component. At this stage of the study, it is assumed that this will be the Technopark KPI named after Igor Sikorsky. Its capabilities include adaptation of modern digital technologies and optimization of software products relative to the capabilities of Ukrainian engineering enterprises. Regarding more accurate tasks, they will be presented in subsequent studies.

References:

1. Solntsev S.O., Zhygalkevych Zh. M. Quasi-integration of cooperating enterprises: theoretical aspects. *Globalni ta nacionalni problem ekonomiki*. 2016. № 12. URL: <http://global-national.in.ua/archive/12-2016/71.pdf> (date of the application: 14.10.2019).
2. Solntsev S.O., Zhygalkevych Zh. M. Market relations development on a Quasi-integration basis. *Visnik NU "Lvivska politehnika"*. Seria "Logistika". 2016. № 846. S.159-164.
3. Solntsev S.O., Zhygalkevych Zh. M. Creation and development of quasi-integration structures on the basis of machine-building enterprises. *Bisnes-navigator*. 2019. № 3 (52). S. 128-132.

СУТНІСТЬ ТА МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

СУЛІМА Н. М.

*доцент кафедри економіки підприємства
імені професора І. Н. Романенка*

*Національний університет біоресурсів і природокористування України
м. Київ, Україна*

Управління підприємством – це діяльність, спрямована на координацію роботи структурних підрозділів підприємства і персоналу, забезпечення гармонійної взаємодії з елементами зовнішнього середовища для ефективного виконання роботи з метою досягнення мети підприємства.

Ефективне управління підприємством можливе за умови розуміння і врахування основних функцій процесу управління.

До основних функцій управління відносять: планування; організацію; мотивацію; контроль.

Об'єктом управління є організаційно відокремлена ланка, яка забезпечує одну із стадій або частину стадії виробничо-господарського процесу і є основою цілеспрямованого управлінського впливу. З огляду на особливості виробничо-господарських процесів підприємства, до конкретних функцій управління виробництвом продукції варто віднести: управління науково-технічною підготовкою виробництва; управління основним, допоміжним і обслуговуючим виробництвом; управління якістю продукції; управління персоналом підприємства; управління матеріально-технічним постачанням; управління фінансами; управління збутом продукції; управління маркетингом; управління розвитком і удосконаленням системи адміністрування тощо.

За змістом кожна конкретна функція управління на підприємстві є комплексною і включає планування, організацію, мотивацію і контроль організаційно відокремлених об'єктів впливу, окремих аспектів виробництва.

Методи управління – це способи впливу на окремих працівників і трудові колективи в цілому, які необхідні для досягнення цілей фірми (підприємства, організації). Цим методи управління відрізняються від усіх інших технічних та технологічних методів, які використовуються в ході вирішення комплексних виробничо-господарських завдань.

Особлива роль методів управління полягає у тому, щоб створити умови для чіткої організації процесу управління, використання сучасної техніки і прогресивної технології організації праці і виробництва, забезпечити їх максимальну ефективність при досягненні поставленої мети. Таким чином, зміст поняття «методи управління» впливає із суті і змісту управління і належить до основних категорій теорії управління.

Практична реалізація функцій управління здійснюється за допомогою системи методів управління. Привести в дію організовану систему, щоб одержати потрібний результат, можна лише через вплив на неї керуючого органу чи особи. При цьому необхідні певні інструменти погодженого впливу, які й забезпечують досягнення поставлених цілей.

Управління фірмою (підприємством, організацією) спрямоване на людей, коло їхніх інтересів, передовсім матеріальних. Тому основою класифікації методів управління є внутрішній зміст мотивів, якими керується людина у процесі виробничої чи іншої діяльності. За своїм змістом мотиви діяльності можна поділити на матеріальні, соціальні та мотиви примусового характеру. Відповідно до цього розрізняють такі методи управління: а) економічні; б) соціально-психологічні; в) організаційні методи управління діяльністю підприємств.

Усі названі методи управління діяльністю підприємств органічно взаємозв'язані й використовуються не ізольовано, а комплексно. Проте провідними треба вважати саме економічні методи. Організаційні методи створюють передумови для використання економічних методів. Соціально-психологічні методи доповнюють організаційні та економічні й утворюють у сукупності необхідний арсенал засобів управління діяльністю підприємства, будь-якого суб'єкта підприємницької чи іншої діяльності.

1. Економічні методи управління – це такі методи, які реалізують матеріальні інтереси участі людини у виробничих процесах (будь-якій іншій діяльності) через використання товарно-грошових відносин. Ці методи мають два аспекти реалізації. Перший аспект характеризує процес управління, зорієнтований на використання створеного на загальнодержавному рівні економічного сегмента зовнішнього середовища. Суть цього аспекту: формування системи оподаткування суб'єктів господарювання; визначення дієвої амортизаційної політики, яка сприяла б оновленню (відтворенню) матеріальних і нематеріальних активів підприємства; встановлення державою мінімального рівня заробітної плати та пенсій. Другий аспект економічних методів управління зв'язаний з управлінським процесом, орієнтованим на використання різноманітних економічних важелів, таких як фінансування, кредитування, ціноутворення, штрафні санкції тощо.

2. Соціально-психологічні методи управління реалізують мотиви соціальної поведінки людини. Адже рівень сучасного виробництва, зростання загальноосвітнього і професійно-кваліфікаційного рівня працівників зумовлюють суттєві зміни в системі ціннісних орієнтацій та структурі мотивації трудової діяльності людей.

Традиційні форми матеріального заохочення поступово втрачають свій пріоритетний стимулюючий вплив. Усе більшого значення набувають такі чинники, як змістовність і творчий характер праці, можливості для прояву ініціативи, суспільне визнання, моральне заохочення тощо. Тому розуміння закономірностей соціальної психології та індивідуальної психіки працівника є необхідною умовою ефективного управління виробництвом чи будь-яким іншим видом діяльності.

Практична реалізація соціально-психологічних методів управління здійснюється за допомогою різноманітних засобів соціального орієнтування та регулювання, групової динаміки, розв'язання конфліктних ситуацій, гуманізації праці тощо.

3. Організаційні методи управління базуються на мотивах примусового характеру, їхнє існування й практичне застосування зумовлене заінтересованістю

людей у спільній організації праці. Організаційні методи управління – це комплекс способів і прийомів впливу на працівників, що ґрунтуються на використанні організаційних відносин та адміністративній владі керівництва. Усі організаційні методи управління поділяють на регламентні й розпорядчі.

Зміст регламентних методів полягає у формуванні структури та ієрархії управління, делегуванні повноважень і відповідальності певним категоріям працівників фірми, визначенні орієнтирів діяльності підлеглих, наданні методично-інструктивної та іншої допомоги виконавцям. Розпорядчі методи управління охоплюють поточну (оперативну) організаційну роботу і базуються, як правило, на наказах керівників підприємств (організацій). Вони передбачають визначення конкретних завдань для виконавців, розподіл цих завдань між ними, контроль виконання, проведення нарад з питань поточної діяльності фірми (підприємства, організації).

Професійно вміле застосування економічних, соціально-психологічних та організаційних методів управління здебільшого забезпечує достатньо ефективне господарювання.

Формування цілеспрямованого впливу на трудові колективи та їх окремих членів безпосередньо пов'язане з мотивацією, тобто використанням факторів, які визначають поведінку людини в колективі в процесі виробництва. Звідси випливає дуже важлива вимога до методів управління: методи управління повинні мати свою мотиваційну характеристику, що визначає напрям їх дії. Ця характеристика показує мотиви, які визначають поведінку людей і на які орієнтована відповідна група методів.

Ефективність застосування методів управління в основному залежить від рівня кваліфікації керівних кадрів, що зумовлює потребу систематичної і цілеспрямованої підготовки та повсякденного використання всіх зазначених напрямів впливу на колектив і окремих людей [1, с. 67].

Економічні методи управління посідають центральне місце в системі наукових методів управління трудовою діяльністю людей, оскільки на їхній основі встановлюється цільова програма господарського розвитку окремих підприємств і організацій і визначається такий режим роботи і такі стимули, які об'єктивно спонукають і зацікавлюють колективи та окремих працівників в ефективній праці.

Таким чином, впливом на безпосередні інтереси об'єкта управління створюється механізм його орієнтації на найбільш ефективний режим роботи без повсякденного і безпосереднього втручання зверху. До складу економічних методів управління належать організаційно-виробниче планування, метод комплексних цільових програм, комерційний розрахунок, система економічних регуляторів господарської діяльності.

Література:

1. Рогач С.М., Суліма Н.М., Степасюк Л.М., Гуцул Т.А., Економіка підприємства: Навчальний посібник. – К. : «ЦП «КОМПРИНТ»», 2015. – 389 с.

СЕКЦІЯ 4. ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСУВАННЯ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА В УКРАЇНІ

П'ЯТКА Н. С.

старший викладач кафедри туризму і рекреації

Мукачівський державний університет

м. Мукачево, Закарпатська область, Україна

Протягом тривалого часу економічний розвиток України супроводжувався незбалансованою експлуатацією природних ресурсів, низькою пріоритетністю питань захисту навколишнього природного середовища, як наслідок ознаки погіршення стану довкілля в країні стають щодалі помітнішими: забруднення ґрунтів, поверхневих і підземних вод, погіршення якості продуктів харчування тощо. Вирішення цих проблем значною мірою залежить від складу та обсягів джерел фінансування, а також визначених напрямів їх використання.

Фінансове забезпечення охорони навколишнього природного середовища – це законодавчо усталена система форм і джерел фінансування сфери охорони навколишнього природного середовища. До охорони навколишнього природного середовища відносяться заходи, безпосередньо пов'язані з запобіганням, скороченням або усуненням забруднення або іншої шкоди, нанесеної навколишньому природному середовищу в результаті виробничої діяльності. Витрати на природоохоронні заходи поділяються на капітальні інвестиції (витрати на будівництво нових, розширення, реконструкцію, реставрацію, технічне переобладнання діючих підприємств, об'єктів, капітальний ремонт і придбання обладнання природоохоронного призначення довгострокового користування) та поточні витрати (витрати на підтримку, утримання та експлуатацію об'єкта чи основних засобів природоохоронного призначення в робочому стані) [1].

За даними Державної служби статистики України [2] протягом 2018 р. на охорону навколишнього природного середовища України було витрачено 34,39 млрд грн., проти 31,49 млрд грн у 2017 р., що на 9,21 % більше (рис. 1).

За досліджуваний період витрати на охорону навколишнього природного середовища в Україні зросли більше ніж у 4 рази, середній приріст за рік становив 2,252 млрд грн. Проте в динаміці витрат на охорону навколишнього природного середовища у порівняних цінах 2006 року такого чітко окресленого висхідного тренду не спостерігається, що свідчить про відсутність проявів реального збільшення зазначених витрат. Відсутність висхідних тенденцій в динаміці витрат на охорону навколишнього природного середовища у порівняних цінах 2006 року пов'язана з тим, що інфляційно-девальваційні процеси проходили також швидкими темпами, що не забезпечило такого суттєвого збільшення витрат як спостерігаємо у фактичних цінах.

Рис. 1. Динаміка витрат на охорону навколишнього природного середовища
Джерело: побудовано за даними [2]

Основними напрямками витрат на охорону навколишнього природного середовища та раціональне використання природних ресурсів у 2018 р. були: очищення зворотних вод (33 %); поводження з відходами (29 %); охорона атмосферного повітря і проблеми зміни клімату (19 %). Таким чином, найбільшу кількість витрат було спрямовано на очищення зворотних вод – 11,316 млрд грн та на поводження із відходами – 10,012 млрд грн. Натомість необґрунтовано малі, обсяги витрат були спрямовані на науково-дослідні роботи природоохоронного призначення. За даними офіційної статистики, упродовж останніх трьох років вони не перевищували 0,5% від загальних обсягів екологічних витрат в Україні, що негативно впливає на розроблення і впровадження у сферу ресурсокористування передових інноваційних технологій.

Зазначимо, що найбільша частка в структурі сукупних коштів, що виділялися на здійснення природоохоронних заходів в Україні за 2006–2018 рр., припадає на поточні витрати: 58,78% – 78,96% загального обсягу фінансування, що є негативним явищем, оскільки поточні витрати спрямовуються в основному на підтримку у робочому стані діючого природоохоронного обладнання. Капітальні інвестиції в у структурі сукупних коштів, призначених для здійснення природоохоронних заходів в Україні, становлять лише 21,04–41,22%. За 2006–2018 рр. збільшення обсягів капітальних інвестицій було найвищим у 2016 р. і склало 610% порівняно з 2006 р., проте у 2017 та 2018 рр. їх обсяг зменшився на 18% та 8% відповідно. У цілому в динаміці капітальних інвестицій на охорону навколишнього природного середовища також спостерігається висхідна тенденція за винятком окремих часових періодів.

Найбільшу частку в структурі витрат на охорону навколишнього природного середовища становили власні кошти підприємств та організацій, що за 2006-2018 рр. варіювала в межах 67,93% – 92,38%. За аналізований період у динаміці поточних витрат на основні природоохоронні заходи, профінансовані

підприємствами та організаціями, в цілому спостерігалася тенденція до зростання. Частка таких витрат від загального обсягу поточних природоохоронних витрат за всі досліджувані роки понад 93%.

Незважаючи на виявлену тенденцію щодо обсягів фінансування охорони навколишнього природного середовища, вважаємо, що фінансування є недостатнім та потребує збільшення за рахунок бюджетних коштів, про що свідчить питома вага витрат на охорону навколишнього природного середовища у ВВП (рис. 2). Частка природоохоронних витрат у ВВП за аналізований період коливалась у межах від 0,97 % (2018 р.) до 1,41 % (2012 р.), причому за останніх два роки відбувся значний спад з 1,36% у 2016 р. до 0,97 % у 2018 р. Зазначимо, що з позиції сталого розвитку межа оптимальних витрат природоохоронного призначення складає 10 % від ВВП, що у 10 разів більше ніж ми маємо станом на сьогодні в Україні [4, с. 115].

Рис. 3. Динаміка основних показників, що характеризують тенденції фінансування природоохоронних заходів в Україні

Джерело: побудовано за даними [2; 3]

Частка інвестицій на охорону навколишнього середовища у загальному обсязі капітальних інвестицій в Україні за 2006-2018 рр. збільшилась більш ніж удвічі з 1,47% у 2006 р. до 3,63% у 2016 р., проте у 2017 та 2018 рр. відбувся різкий спад на 1,99%. Варто зазначити, що зменшення обсягу інвестицій на охорону навколишнього природного середовища в Україні відбувається при одночасному зростанні загального обсягу капітальних інвестицій, хоча до 2014 року їх збільшення чи зменшення відбувалось із врахуванням загальних інвестиційних тенденцій держави.

Отже, серед особливостей стану вітчизняного фінансування охорони навколишнього природного середовища необхідно виділити наступне: витрати на охорону навколишнього природного середовища в Україні мають тенденцію до зростання; основними напрямками витрат впродовж останнього десятиріччя залишаються очищення зворотних вод та поводження із відходами; необґрунтовано малі обсяги витрат спрямовуються на науково-дослідні роботи природоохоронного призначення; в структурі сукупних коштів, що виділялися на здійснення природоохоронних заходів значно переважають поточні витрати, а не капітальні інвестиції; мізерна частка капітальних інвестицій в інтегровані технології; найбільшу частку в структурі витрат на охорону навколишнього природного середовища становили власні кошти підприємств та організацій; частка природоохоронних витрат у ВВП варіює у межах від 0,97 % до 1,38 %; питома вага інвестицій на охорону навколишнього середовища у загальному обсязі капітальних інвестицій в Україні становить лише 1,74 % у 2018 році.

Таким чином, незважаючи на те, що обсяги поточних витрат та капітальних інвестицій на охорону навколишнього природного середовища зростають, інвестиційне забезпечення охорони навколишнього середовища в Україні перебуває на низькому рівні, обсяги природоохоронних інвестицій є недостатніми. Необхідно мобілізувати інвестиції у природоохоронну діяльність з усіх можливих джерел, збільшити державні інвестиції, активізувати альтернативне інвестування, стимулювати притік іноземних інвестицій у природоохоронну діяльність. Доцільно переглянути структуру видатків, а саме: збільшити частку капітальних видатків у загальному обсязі, поступово скорочуючи поточні.

Література:

1. Методологічні положення з організації державного статистичного спостереження щодо витрат на охорону навколишнього природного середовища та екологічних платежів: Наказ Державної служби статистики України від 23.12.2011 № 392. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/metod_polog/metod_doc/2019/82/mp_vyt_onps.pdf
2. Державна служба статистики України. Офіційний портал. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
3. Державна фіскальна служба України. Офіційний портал. URL: <http://sfs.gov.ua/ms/>.
4. Мартинюк І.В. Оцінка економічного стану України з урахуванням екологічного фактору / І.В. Мартинюк, О.Ю. Дубовик // Науковий вісник: фінанси, банки, інвестиції: науково-практичний журнал. – Сімферополь: Таврійський національний університет ім. В.І. Вернадського, 2014. – № 1 (26). – С. 112–117.00.

АКТУАЛЬНІСТЬ ПЕРЕХОДУ ЛІСІВ ПЛАНЕТИ ЗЕМЛЯ ІЗ СТАТУСУ НАЦІОНАЛЬНОЇ В МІЖНАРОДНУ ПРОБЛЕМУ

СТЕПАНЕНКО А. В.

доктор географічних наук, професор

ОМЕЛЬЧЕНКО А. А.

кандидат економічних наук

Інститут економіки природокористування та сталого розвитку

Національної академії наук України

м. Київ, Україна

Ліс – екологічна система, складова біосфери планети. Ліси складають біля третини площі суші, площа лісів на Землі складає 38 млн км². Із них 264 млн га, або 7%, висаджені людиною, до початку ХХІ ст. людина знищила біля 50 % площі лісів, що раніше існували на планеті. Нині щорічно знищується 13 млн га лісів. На Землі залишилося 9% незайманих людиною лісів. Експерти нарахували на Землі 3,04 трлн деревин, а вирубується 15 млрд. Ліси помітно впливають на процеси, які відбуваються в атмосфері, на земній поверхні, взаємодіють з багатьма компонентами навколишнього середовища, здійснюючи визначальний вплив на його якість.

Ліс у значній мірі впливає на клімат, наявність чистої води, чистого повітря, захищає сільськогосподарські землі, забезпечує місця для комфортного проживання і відпочинку людей, зберігає різноманітність живої природи. Ліс є джерелом множини матеріальних ресурсів, без яких людство не може обійтись – деревина для будівництва, виробництва паперу і меблів, дров, харчових і лікарських рослин та ін. Ліс – це частина того культурно-історичного середовища, під впливом якої формуються культура і звичаї цілих народів, джерело роботи, незалежності і матеріально-культурного благополуччя значної частини населення.

Економічне значення лісу полягає в тому, що він є джерелом деревини, що широко використовується у промисловості. За деякими оцінками, з деревини виготовляється близько 20 тис найменувань промислових товарів і товарів народного вжитку. Ліси також мають велике значення для галузі туризму та оздоровлення людей. Лісові насадження, що супроводжують великі промислові зони, сприяють очищенню повітря та затриманню промислових викидів. Ліси називають легенями Землі, тому що багато рослинності виводить вуглекислий газ із повітря і зворотно виділяє кисень.

Лісові пожежі в Амазонії почалися в серпні 2019 року у важкодоступних регіонах Бразилії. Дощові ліси Амазонії називають «легенями планети», вони виробляють біля 20 % кисню у повітря. Цей регіон виділяється своїм унікальним біорізноманіттям: там нараховується більше 40 тис видів рослин, 3 тис видів риб, біля 2 тис видів тварин і птахів, а також 2,5 млн видів комах. Крім того, в амазонських лісах живуть індіанці, серед яких зустрічаються і племена, незнайомі сучасній цивілізації.

Площа дощових лісів Амазонії складає близько 5,5 млн кв. км. Вони знаходяться на території дев'яти країн, 60% припадає на Бразилію. У 2018 р. вчені під-

рахували, що ліс уже втратив біля 17% від своєї першопочаткової площі. До точки незворотності, коли ліс почне перетворюватися в савану, залишилося 3–8%.

В басейні Амазонки розміщений найбільший тропічний ліс світу. Справа в тому, що в ньому утримується важливий запас вуглекислого газу, який уповільнює темпи глобального потепління. З початку 2019 р. число пожеж збільшилося до 78,4 тис, на 85% більше, ніж роком раніше. Гігантські пожежі в амазонській сельві швидко знищують джунглі нашої планети – ліс. В цілому пожежі призвели до утворення шару диму, площа якого оцінюється в більш ніж 4,5 млн кв. км. Причина більшості пожеж – підпали, вважають захисники природи. Ліси спалюють фермери, щоб звільнити ділянки для полів і пасовищ. Міністр екології заявив, що пожежі спричинені посушливою і теплою погодою. Але навіть у засуху вологий тропічний ліс не займається так просто. Бразильські екологічні організації і дослідники повідомляють, що пожежі організовані скотарями та лісозаготівельниками, які мають на меті очистити і використати землі.

У 2019 р. пожежі у лісах Сибіру досягли рекордних значень. Масштабні лісові пожежі в Сибіру і на Далекому Сході почалися у липні. На території Якутії, Красноярського краю та Іркутської області був введений режим надзвичайних ситуацій. Економічний збиток склав сім мільярдів рублів (більше 2,5 мільярдів гривень). Для відновлення тайги знадобиться близько 100 років, кажуть екологи.

Дим від природних пожеж накрив кілька міст і десятки селищ. Європейська програма спостережень ЄС Copernicus чекає, що дим від пожеж досягне півночі Гренландії і піде в бік Аляски.

Місцева влада повідомляє, що пожежі вирують у важкодоступних областях. Більша частина вогнищ загоряння перебуває в зоні контролю, в яких дозволяється не гасити осередки загорянь, якщо витрати на це перевищують можливий прогнозований збиток, а полум'я не загрожує населеним пунктам і об'єктам економіки.

Тільки 20 серпня в МНС Росії заявили про стабілізацію обстановки з лісовими пожежами. Авіація, задіяна в боротьбі з вогнем, була повернута в пункти постійної дислокації. Однак досі продовжують діяти 202 осередків природних пожеж. Фахівці кажуть, що всі пожежі людськими силами загасити неможливо, для повної ліквідації вогню потрібні дощі. Пожежі в Сибіру пов'язані із сухими лісовими грозами, що є наслідком зміни клімату. Другим вагомим фактором є те, що ліси підпалюють для приховування незаконної вирубки. Ще одна поширена причина підпалу лісів – отримання дозволу на вирубку. Пускають маленьку пожежу і потім йдуть офіційно, мало не безкоштовно, отримують дозвіл на санітарну рубку, щоб потім зняти з цієї ділянки цілком хорошу деревину [1].

Природоохоронна організація Greenpeace стверджує, що лісові пожежі на сході Росії вже давно перестали бути локальною проблемою. Вони перетворилися на екологічну катастрофу і можуть навіть прискорити глобальне потепління. Сажа і попіл від пожеж осідають в Арктиці, де через це все швидше починають танути лід і вічна мерзлота.

За даними Global Forest Watch, найбільша кількість пожеж на планеті в серпні 2019 р. розгорілася зовсім не у Бразилії, а в Демократичній Республіці

Конго. Ангола, Замбія і Мозамбік зайняли третє місце після Бразилії. У цих трьох країнах відбулося більше пожеж, ніж у Болівії. Дані програми Європейського Союзу за спостереженням за Землею «Коперник» показують, що пожежні площі на континенті Африки виробляють сильні викиди в атмосферу.

На заході Туреччини, біля курортного містечка Бодрум, з кінця серпня 2019 р горять 6 тис га лісів: біля 8 тис населення, що проживає в потенційно небезпечному регіоні, евакуйовано. На острові Самос у Греції приблизно в цей період почалася сильна пожежа в лісах, яка поширилася через спеку і вітер – евакуйовано біля тисячі туристів [2].

Масштабні пожежі в Сибіру почалися в кінці липня 2019 р. і тривали весь серпень – їх площа за станом на 5 серпня 2019 р. перевищила 4 млн га. Роботи по ліквідації пожежі на 90% цієї площі навмисне не велися, оскільки розрахунки російських урядовців втрати від вогню нижчі, ніж затрати на його гасіння. Загальні втрати від лісових пожеж з початку 2019 р. склали 2,4 млрд рублів (біля одного млрд. грн. а еквіваленті).

За даними Greenpeace, пожежі є рекордними за площею лісових пожеж за останні декілька років, так і за площею лісів, що вигоріли, а це більше 13 млн га, так і кількості викинутого в атмосферу вуглекислого газу – 166 млн тонн.

За даними Всесвітньої метеорологічної організації, внаслідок пожеж за неповний серпень 2019 р. в атмосферу потрапило 255 млн двоокису вуглецю. Також зафіксовані викиди в атмосферу токсичних газів, таких як окис азоту і неметанових органічних сполук.

За даними Всеукраїнської екологічної ліги, в Україні з початку 2019 р. відбулося біля 2000 лісних пожеж. Більша їх частина сконцентрована в Житомирській, Волинській, Дніпропетровській, Луганській і Харківській областях – тобто, в регіонах з найбільшою лісистістю. В лісах, які знаходяться в користуванні підприємств Держлісагентства (73% лісів України), за даними відомства, було зафіксовано 596 лісних пожеж на загальній площі 619,2 гектарів. Більшість лісових пожеж спровоковано діями людей або їх господарською діяльністю. Неконтрольована вирубка і пожежі – дві основні проблеми українських лісів.

Лісові пожежі дуже складно гасити, що посилюється недостатньою або застарілою матеріально-технічною базою. Сучасні технології дозволяють забезпечити ефективні заходи по запобіганню пожеж – наприклад, у світі активно застосовуються спеціальні засоби – маячки, які реагують на задимлення і передають відповідний сигнал – однак в Україні така технологія, як лісові відеокамери не отримали широкого поширення.

Наслідки пожеж лісова екосистема може відчувати десятки років. Низові пожежі приводять до знищення лісної підстилки, до загибелі дрібних тварин, популяції яких практично ніколи не відтворюються у повному обсязі. Верхові пожежі знищують власне лісові масиви. Відновлення природних екосистем проходить дуже довго. Коли випалюється трав'яна або лісова підстилка, помирають живі організми і вони не відновлюються. Знищується родючість верхнього шару ґрунту, який при високій температурі глибоко прогрівається і гумус також вигорає.

Лісові пожежі обумовлені кліматичними особливостями регіонів, тому неминуче періодично виникають навіть при надвисоких профілактичних заходах – масштабні пожежі в Каліфорнії і Греції підтверджують це правило. У розвинутих країнах розроблено цілий напрям лісового господарства – «Менеджмент пожеж», і протипожежні заходи враховуються уже при закладці лісів. Наприклад, збільшується віддаль між висаджуваними деревами, щоб забезпечити їх кращий розвиток і запобігти поширенню вогню, а також коригуються породи саджанців з урахуванням клімату («північні» породи починають висаджувати південніше), щоб зробити майбутній ліс більш стійким. В Україні такі практики відсутні [2].

Пожежі в Бразилії швидко перейшли із статусу національної в міжнародну проблему. Цьому сприяв президент Франції Еммануель Макрон, який написав драматичний твіт «Наш будинок горить. Амазонія, легені нашої планети, що виробляє 20% кисню, охоплена вогнем, це міжнародна криза» і запропонував обговорити це питання на зустрічі лідерів G7 в Біарріце.

Виходячи з позицій Е. Макрона, виникає необхідність спасіння лісів від загибелі, вирубки і пожеж. Викиди двоокису сірки і перенесення їх на великі відстані призводять до випадання таких дощів далеко від джерел викидів. В Австрії, на Сході Канади, в Нідерландах і Швеції більше 60 % сірки, що випадає на території вказаних країн, утворюється за їх межами. За 20 років з 1970 до 1990 рр. світ втратив майже 200 млн га лісових масивів виснаження тропічних лісів – «легені планети» і основного джерела біологічного різноманіття планети.

З метою спасіння лісів необхідне створення міжнародної організації, спрямованої на спасіння лісів. Як суб'єкти міжнародного права міжнародні організації несуть відповідальність за правопорушення і нанесення збитків своїй діяльності і можуть виступати з вимогою про відповідальність.

Література:

1. Не видно сонця. Чому горять Амазонія і Сибір [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ua.korrespondent.net/world/4132277-ne-vydno-sontsia-chomu-horiat-amazoniia-i-sybir>
2. К чему приведут масштабные лесные пожары по всему миру и готова ли к этим вызовам Украина? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://delo.ua/economyandpoliticsinukraine/chem-grozjat-lesnye-pozhary-miru-357571/>

УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ МЕХАНІЗМІВ УПРАВЛІННЯ ТРАНСКОРДОННИМИ ВОДНИМИ РЕСУРСАМИ НА ПРИКЛАДІ РІЧКИ ЗАХІДНИЙ БУГ

ЯКОВ'ЮК В. А.

здобувач

*Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
м. Луцьк, Україна*

Річка Західний Буг для України є особливим транскордонним водним об'єктом, оскільки це єдина річка, яка відноситься до басейну Балтійського моря, складає 1/5 басейну головної водної артерії Польщі – річки Вісли. Підземні води басейну є джерелом питного постачання для великих міст України (Львів, Червоноград), Республіки Білорусь (Брест) та Республіки Польща (Варшава, Хелм). Близько 14% площі басейну Бугу охороняється законом: в межах басейну розміщені охоронні території міжнародного, державного і місцевого значень [1, с. 214]. Також, річка Західний Буг має велике міжнародне економічне значення. Зокрема, по річці проходить значна частина міжнародного водного шляху Е-40, що зв'язує Балтійське море з Чорним морем, який вважається важливим елементом Європейської транспортної політики.

Забезпечення соціальних та економічних потреб у водних ресурсах, вирішення проблем із досягнення та забезпечення доброї якості води відповідно до вимог Водної рамкової директиви ЄС, підтримання екологічно безпечного рівня використання ресурсів Західного Бугу можливе лише за умови ефективного спільного управління цими транскордонними водними ресурсами, яке із-за певних обставин не досягло належного рівня.

Так, об'єктами регіональних управлінь водного господарства Республіки Польща (у м. Люблін та м. Білосток) є ряд транскордонних річок, не відносяться до басейну річки Західний Буг [2]. Створення спільних органів для кожної транскордонної притоки розглядається польською стороною як розпорошення управлінського потенціалу та стримує Республіку Польща в ініціюванні створення у басейні річки спільних органів управління.

Для Республіки Білорусь стримуючим фактором залишається адміністративно-територіальний принцип управління водними ресурсами.

Реорганізація (2018 р.) Західно-Бузького басейнового управління (м. Луцьк) у Басейнове управління водних ресурсів річок Західного Бугу та Сяну (м. Львів) на певний час дещо загальмувала транскордонні ініціативи. Однак, на нашу думку, створення такої управлінської структури має передувати новим формам транскордонного співробітництва, які сприятимуть залученню інвестиційних коштів європейських донорів. Саме такий напрямок в Україні визнаний пріоритетним у ході парламентських слухань на тему: «Транскордонне співробітництво як чинник євроінтеграційних процесів України» [3].

Найявні і інші мотиваційні фактори налагодження спільного управління Україною, Республіками Білорусь і Польща транскордонними водними ресурсами, основу яких складають спільний інтерес та реальні і потенційні вигоди

від використання ресурсів річки Західний Буг. Про певну політичну готовність та стійке бажання до налагодження співпраці свідчать участь усіх трьох країн у реалізації ряду проектів та досліджень, діяльності робочих груп: українсько-польської з питань планування прикордонних вод, українсько-білоруської з питань експлуатації Білоозерської водоживильної системи Дніпро-Бузького каналу, українсько-польської Комісії з питань прикордонних вод.

Сприяють розвитку співробітництва укладені міждержавні нормативні акти: Угода між Урядами України та Республіки Польща про співробітництво у галузі водного господарства на прикордонних водах (1996 р.), Угода між Урядом Республіки Білорусь і Кабінетом Міністрів України про спільне використання і охорону транскордонних вод (2001 р.), а також Угода про співробітництво в басейні Західного Бугу (серпень 2019 р.) між Басейновим управлінням водних ресурсів річок Західного Бугу та Сяну (м. Львів) та Регіональним управлінням водного господарства в м. Люблін (Республіка Польща) [4].

Протягом 2007 – 2009 років у рамках проекту «Розбудова польсько-білорусько-української водної політики в басейні Бугу» опрацьовувалися механізми зміцнення співробітництва в транскордонному басейні, розроблялися основи інтегрованої міжінституційної співпраці. Однак, напрацьовані у рамках проекту пропозиції не були реалізовані [5].

Виходячи з існуючих в Україні, Республіках Білорусь та Польща національних механізмів управління водними ресурсами, найбільш перспективним і таким, який задовольнить інтереси усіх трьох держав, нами пропонується застосувати механізм управління транскордонними водними ресурсами в басейні середньої Вісли, до сфери діяльності якого доцільно віднести водозбірні території рік Західний Буг, Нарев, Сян.

На основі статті 2 Конвенції про охорону та використання транскордонних водотоків та міжнародних озер, якою співпраця у сфері спільного управління водними ресурсами регламентована шляхом укладання та реалізації багатосторонніх угод [6], для налагодження ефективного співробітництва нами пропонується укладення басейнової угоди між урядами Республіки Білорусь, Республіки Польщі та України.

Виходячи з оцінок аналізу діяльності існуючих транскордонних органів управління, якими найбільш ефективним визнається інститут спільних комісій, нами вбачається доцільним створити транскордонну басейнову організацію – Міжнародну комісію транскордонного басейну середньої Вісли (далі – Комісія). До Комісії мають входити представники місцевих органів влади Волинської і Львівської областей України, Брестської та Гродненської областей Республіки Білорусь, Люблінського, Мазовецького, Підкарпатського і Підляського воєводств Республіки Польща, регіональних органів управління водними ресурсами кожної країни. У рамках Комісії можливе створення трьох підкомісій, відповідно по річках Західний Буг, Нарев, Сян. Однак, зважаючи на природне розташування виключно на території Республіки Польща переважної частини басейнів річок Нарев (понад 72 % басейну та 92 % довжини ріки) і Сян (85 % басейну і 87 % довжини річки), причому у їх нижніх частинах, економічна привабливість цих водних об'єктів для Білорусі і України виглядає відносно

незначною, відповідно управління ними на транскордонному рівні можуть цілком зводитися до планування і реалізації заходів у межах транскордонної річки Західний Буг.

Виходячи з важливості економічної складової доцільно до роботи Комісії залучити (у межах квоти) представників найбільших вигодонабувачів, представників громадськості.

Комісію пропонується наділити функціями та повноваженнями щодо прийняття рішень з усіх важливих питань, зокрема щодо моніторингу ресурсів та стану екосистем транскордонного водного басейну, збору даних, їх оцінки і аналізу, прогнозування еколого-економічного стану та відтворювальних можливостей водних ресурсів, планування, розподілу, організації та регулювання водокористування, визначення фіскальних аспектів використання водних ресурсів, узгодження міжнародних інтересів та вирішення спірних проблем, координації дій суб'єктів управління, контролю за охороною, раціональним використанням та відтворенням транскордонних водних ресурсів.

Найвищим органом з прийняття рішень пропонуємо визначити Конференцію сторін (далі – Конференція), для якої проекти рішень готуватимуться виконавчим органом басейнової організації – Секретаріатом, а також можуть пропонуватися кожною із держав – сторін угоди. Періодичність скликання Конференції проводити не рідше одного разу на рік, або за вимогою будь-якої сторони Комісії.

Вищим органом Комісії та роботи Конференції пропонуємо визначити Президію, яка буде складатися з Голови Комісії, його заступника та керівника виконавчого органу басейнової організації. Головування у Комісії та під час проведення Конференцій пропонуємо проводити країнами по чергово, за принципом Республіка Польща → Республіка Білорусь → Україна по 2 роки.

Для ефективного виконання функцій басейнової організації, у рамках виконавчого органу варто створити відділи, робочі групи для вирішення конкретних питань співпраці (технічних, фінансових, зв'язку, управління даними тощо).

Зважаючи на певну спорідненість державних мов, а також уже напрацьований позитивний досвід управління водними ресурсами на засадах Водної Рамкової Директиви ЄС, офіційною мовою можливо визнати польську. Усі документи щодо прийнятих рішень, рекомендацій тощо готувати на 3 мовах (польська, білоруська, українська).

Описаний вище варіант функцій Комісії як басейнової організації може мати певні перешкоди у її створенні, пов'язані з рядом економічних та політичних неузгоджень, соціальної свідомості, політичними амбіціями їх керівників тощо. Тому, на перших порах вважаємо можливим, з урахуванням напрацьованих механізмів двосторонньої українсько-білоруської та польсько-української співпраці, спільне управління започаткувати спочатку в суббасейні середньої Вісли – на транскордонній річці Західний Буг. У подальшому така співпраця може розширюватися в масштабах усього басейну середньої Вісли.

Отже, проведене дослідження свідчить, що для ефективного управління транскордонними водними ресурсами, які територіально розташовані у північно-західній частині України і належать до басейну Балтійського моря, вба-

чається створення в басейні середньої Вісли міжнародної басейнової організації за участю органів місцевої влади прикордонних територій України, Республік Білорусь і Польща, їх регіональних органів управління водними ресурсами, представників водокористувачів та громадськості.

За структурою це має бути спільний орган, наділений самостійним юридичним статусом та повноваженнями з колегіального прийняття рішень щодо більшості важливих питань у межах басейну. Для реалізації цих завдань необхідно створити постійно діючий виконавчий орган із числа спеціалістів усіх країн транскордонного басейну. Фінансове забезпечення діяльності спільного органу варто здійснювати шляхом пропорційних внесків країн-членів басейнової організації.

Література:

1. Яков'юк В. Еколого-економічна оцінка транскордонних водних ресурсів басейну річки Західний Буг. *Суспільно-географічні чинники розвитку регіонів: матеріали міжнар. наук. практ. Інтернет-конференції присвяченої 35-річчю створення кафедри економічної та соціальної географії у СНУ (м. Луцьк, 6-7 квітня 2017 р.)*. Луцьк: ПП Іванюк В.П., 2017. С. 213-219.
2. Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej. URL: <http://www.kzgw.gov.pl/> (дата звернення – 09.10.2019 р.).
3. Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Транскордонне співробітництво як чинник євроінтеграційних процесів України»: Постанова Верховної Ради України від 21.09.2016 р. № 1537-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1537-19> (дата звернення – 09.10.2019 р.).
4. Басейнове управління ресурсів річок Західного Бугу та Сяну. URL : <http://lviv.davr.gov.ua> (дата звернення – 09.10.2019 р.).
5. Звіт з реалізації проекту «Розбудова польсько-білорусько-української водної політики в басейні Бугу». Проект NEB/ PL/ LUB/2.1/06/66. Грант Контракт TACIS: 2008/154-946, 2009. 98 с.
6. Конвенція про охорону та використання транскордонних водотоків та міжнародних озер: Конвенція від 17.03.1992 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_273 (дата звернення – 07.10.2019).

СЕКЦІЯ 5. ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ У ДНІПРОПЕТРОВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

ГЕРАСИМОВА Ю. В.

слухачка

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

м. Дніпро, Україна

головний спеціаліст-економіст

Головне управління статистики

у Дніпропетровській області

м. Дніпро, Україна

Формування ринкової економіки суттєво впливає на зайнятість населення. В умовах соціально-економічного стану держави в числі пріоритетів державного регулювання виступає зайнятість населення. Сучасний стан посилення загострення у сфері зайнятості Дніпропетровської області характеризується такими основними проблемами: невідповідність попиту та пропозиції робочої сили; позбавлення трудових навичок висококваліфікованих кадрів внаслідок закриття промислових підприємств; недостатня кількість введення в дію нових робочих місць, що підвищує обсяг та рівень безробіття та знижує продуктивність праці; недостатність процесів реформування системи державного професійного навчання і освіти; мала заінтересованість роботодавців у підвищенні кваліфікації працівників [4, с. 53].

Інструментом подолання зазначених вище проблем, що характеризують сучасний стан ринку праці Дніпропетровщини, має стати реалізація завдань і заходів, передбачених Програмою зайнятості населення Дніпропетровської області на 2012-2022 роки [3]. Політику зайнятості в даних умовах можна розглядати як комплекс заходів, спрямованих на забезпечення соціально-економічної стабільності в суспільстві в цілому та на підвищення соціальної захищеності у сфері зайнятості кожного громадянина за допомогою прямого і непрямого впливу на ринок праці та на трудову сферу. Державна політика зайнятості в Дніпропетровській області здійснюється з допомогою заходів інвестиційної, фінансово-кредитної, податкової та соціальної політики, які спрямовуються, в першу чергу, на раціональне розміщення продуктивних сил в країні, підвищення мобільності трудових ресурсів, заохочення гнучких режимів праці, створення нових технологій і інших заходів, що сприяють збереженню і розвитку системи робочих місць.

Останніми роками в Дніпропетровській області спостерігались зниження рівня безробіття і зростання зайнятості. За даними державної служби зайнятості,

на кінець 2018 р. статус зареєстрованого безробітного в області мали 25,7 тис. осіб (на 1,7 тис. осіб менше ніж у 2017 р.), з яких 57,5% – жінки, 31,2% – особи у віці до 35 років. Кожен третій безробітний мешкав у сільській місцевості. У загальній кількості безробітних 18,9% становили робітники з обслуговування, експлуатації та контролювання за роботою технологічного устаткування, складання устаткування та машин, 16,9% – керівники та менеджери, 14,4% – працівники сфери торгівлі та послуг, 12% – представники найпростіших професій та особи без професії [5]. Рівень зареєстрованого безробіття на кінець 2018 р. склав 1,3% населення працездатного віку (у 2017 р. – 1,4%). У міських поселеннях цей показник дорівнював 1,1%, у сільській місцевості – 2,5%. Кількість вакансій упродовж грудня 2018 р. зменшилась на 6,2% і на кінець місяця становила 6,4 тис. одиниць. У 2018 р. найбільшим попитом користувались кваліфіковані робітники з інструментом (25,6% від загальної кількості вакансій), робітники з обслуговування, експлуатації та контролювання за роботою технологічного устаткування, складання устаткування та машин (18,5%), працівники найпростіших професій (13%), працівники сфери торгівлі та послуг (12,7%). Середньооблікова кількість безробітних, які у грудні 2018 р. отримували допомогу з Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття, склала 17,8 тис. осіб (у 2017 р. – 19,7 тис. осіб.). При цьому, середній розмір допомоги дорівнював 3069 грн, що на 17,6% нижче рівня законодавчо встановленої мінімальної заробітної плати (3723 грн).

Серед вакантних місць, яких потребують роботодавці, майже дві третини складають вакансії робітничих професій. Роботодавці зацікавлені у навчанні майбутніх працівників, а Дніпропетровська обласна служба зайнятості успішно здійснює професійне навчання за відповідними професіями та спеціальностями під замовлення роботодавців у центрах професійно-технічної освіти (ПТО) державної служби зайнятості (ДСЗ). Зараз тут можна отримати 92 професії для різних галузей виробництва. Сьогодні вимоги сучасного ринку праці такі, що людина постійно повинна набувати нових знань, удосконалювати свої навички, займатися самоосвітою і саморозвитком. Якщо людина не має професії або не може знайти роботу за своєю раніше придбаного освіти чи досвіду роботи, і тому не може працевлаштуватися – Державна служба зайнятості пропонує професійне навчання за актуальними на ринку праці професіями [1].

Як відомо, тривалий час на ринку праці Дніпропетровської області спостерігається значний дисбаланс між попитом і пропозицією на робочу силу. Зараз він насичений працівниками з вищою освітою, у порівнянні: на одну вакансію керівника претендує 3 особи, а в одному робочому з інструментом потребують одночасно 2 роботодавця. Серед вакансій, які надають замовники кадрів, майже дві третини складають саме вакансії за робітничими професіями. Тому зазвичай роботодавці стають зацікавлені в навчанні майбутніх працівників.

Загалом, у Дніпропетровській обласній службі зайнятості організовують професійне навчання за професіями та спеціальностями, які користуються найбільшим попитом у роботодавців. Відбувається воно в навчальних закладах області, так і в центрах професійно-технічної освіти державної служби зайнятості.

В Україні працює 11 центрів професійно-технічної освіти державної служби зайнятості, й у Дніпропетровській області у тому числі. Ці центри являють собою сучасні навчальні заклади, що утворені для ефективного навчання дорослих. Основними перевагами цих Центрів є те, що у них короткі програмні терміни навчання, які враховують особливості вподобань дорослого населення; наявна сучасна матеріальна база; тісний взаємозв'язок з роботодавцями; активне використання інтерактивних методів навчання. В Центрі готують кваліфікованих робітників з 92 професій для різних галузей промисловості: переробної, будівельної, харчової, лісового, рибного та сільського господарства, фінансової сфери та ін. На базі Дніпропетровського ЦПТО ДСЗ можна одержати 11 робочих професій, серед яких: електрогазозварник, стропальник, молодша сестра по догляду за хворими, офісний службовець (бухгалтерія), оператор з обробки інформації та програмного забезпечення, касир (в банку), контролер-касир, оператор котельні, манікюрниця, продавець непродовольчих і продовольчих товарів [2].

Незмінним в арсеналі засобів здійснення політики на ринку праці залишається пакет активних та пасивних заходів регулювання. Досвід країн з розвинутою ринковою економікою показує, що заходи активної політики зайнятості ефективні, якщо на них витрачається не менше половини всіх коштів, що виділяються на боротьбу з безробіттям.

Таким чином, можна вказати, що в даних умовах дефіциту бюджетного фінансування, загострення ситуації на ринку праці приховані резерви і додаткові ресурси слід шукати в підвищенні ефективності використання механізмів державного регулювання ринку праці у Дніпропетровській області. Економічне зростання у Дніпропетровській області за своїми темпами поки не відповідає можливостям й інтересам регіону. Стратегічні рішення у сфері державного регулювання зайнятості у Дніпропетровській області повинні мати комплексний характер і лежати в площині забезпечення зростання виробництва і створення нових робочих місць з одночасним розгортанням програми перенавчання та підвищення кваліфікації працівників. Що стосується вирішення проблеми безробіття у Дніпропетровській області, то вирішити її можна, на наш погляд, тільки за допомогою комплексної програми. Серед пріоритетних напрямів в сфері державної політики зайнятості Дніпропетровської області слід виділити такі: розширення сфери застосування праці, зокрема шляхом стимулювання створення робочих місць з належними умовами та гідною оплатою праці, сприяння розвитку підприємництва та самостійної зайнятості населення; забезпечення економіки кваліфікованими кадрами; підвищення якості та конкурентоспроможності робочої сили; створення умов для працевлаштування молоді; посилення мотивації до легальної зайнятості, детінізацію відносин на ринку праці; регулювання трудових міграцій населення та ін. Мета модернізації державної політики на регіональному ринку праці, на нашу думку, повинна полягати в переході від політики сприяння зайнятості, яка реалізується з початку 1990-х років до теперішнього часу до економічної політики в інтересах ефективного зайнятості. Ця політика повинна бути спрямована на збільшення частки сучасних ефективних робочих місць, що забезпечують гідну працю. Необхідно підкреслити, що тільки

в рамках такої державної політики можуть бути ефективно реалізовані основні напрямки традиційної політики сприяння зайнятості у Дніпропетровській області, яка в даний час, по-перше, охоплює в основному лише осіб, які звернулися в службу зайнятості зареєстрованих безробітних, по-друге, надання державних послуг населенню з пошуку підходящих робочих місць здійснює тільки на основі існуючих робочих місць без належного аналізу перспективи їх руху і структурних змін.

Література:

1. Вітряк Т.Б. Сучасні проблеми ринку праці і зайнятості в контексті політики швидкого економічного зростання : матер. засідання круглого столу (17 трав. 2018 р., м. Київ) / за наук. ред. С.М. Кожем'якіної. – К. : ІПК ДСЗУ, 2018. – 54 с.
2. Офіційний сайт головного управління статистики у Дніпропетровській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dnprstat.gov.ua>
3. Програма зайнятості населення Дніпропетровської області на 2012-2022 роки (нова редакція). – Дніпро. – 2018. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://oblrada.dp.gov.ua>
4. Сергеев В.В., Зборовська О.М., Кузнецова В.П. Динаміка і аналіз рівня безробіття у Дніпропетровській області // Академічний огляд. – 2012. – № 2 (37). – С. 53-59.
5. Соціально-економічне становище Дніпропетровської області за 2018 рік. Повідомлення Головного управління статистики у Дніпропетровській області. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.dnprstat.gov.ua/public/2018/public_12.htm

СЕКЦІЯ 6. ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ БАНКІВ

ЄРМОЛЕНКО Ю. Д.

магістр

Донецький державний університет управління

м. Маріуполь, Донецька область, Україна

Сьогоднішні умови функціонування вітчизняних підприємств, банківських установ та окремих господарств в Україні є несприятливими. Нашу державу вразила глибока економічна криза, яка супроводжується політичною нестабільністю, здійсненням військових дій на сході України, анексією Криму та напруженими відносинами з колишніми державами СНД. У таких умовах функціонування та розвиток вітчизняних підприємств та банківських установ є під загрозою.

Цьому підтвердженням є велика кількість збанкрутілих організацій в Україні впродовж останніх декількох років. Особливо це стосується промислових підприємств та банківських установ, які економічна криза найбільше вразила. Так, протягом 2013-2018 рр. кількість комерційних банків знизилась з 180 до 77 (рис. 1).

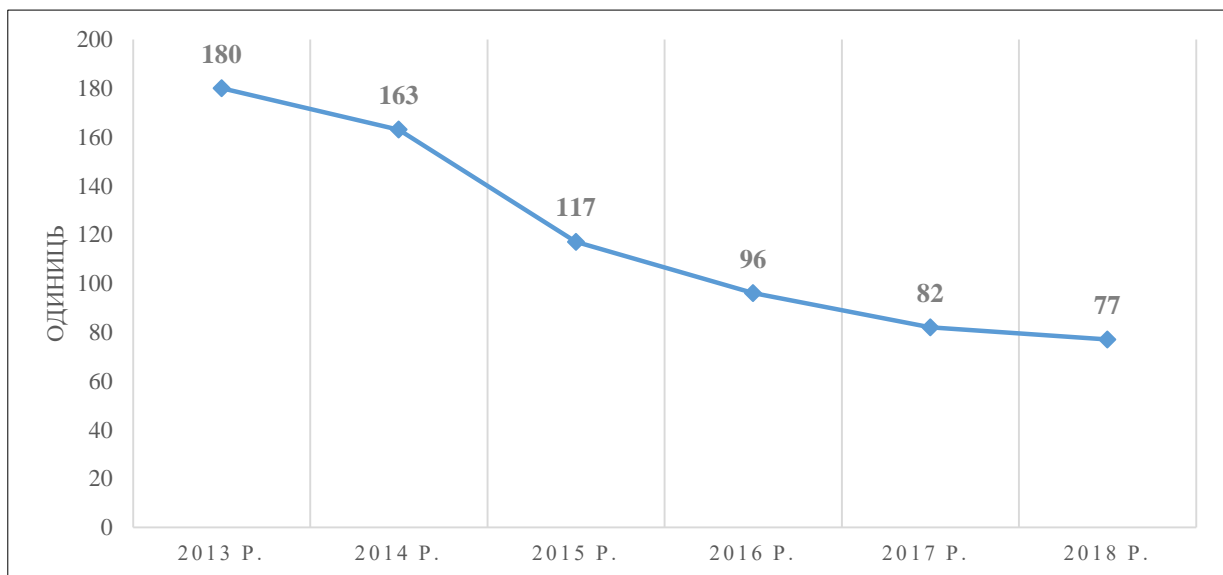

Рис. 1. Кількість комерційних банків в Україні у 2013-2018 рр.

Джерело: побудовано автором на основі [1; 4]

Така кількість ліквідованих банківських установ є значною і свідчить про загрознає їх становище в Україні. Адже, ще половина з існуючих банківських установ мають порушену платоспроможність та перебувають на межі ліквідації.

Тому в сучасних умовах функціонування вижили лише ті банківські установи, які навчилися адаптовуватись до мінливого зовнішнього середовища та вживати заходи щодо фінансової стабілізації. Першим індикатором щодо появи кризи є погіршення фінансових результатів банку. Ефективна діяльність банківської установи характеризується через отримання нею позитивного фінансового результату. Основними складовими фінансового результату є його доходи та витрати. Саме від розмірів зазначених показників залежить кінцевий фінансовий результат банківської установи.

Фінансовий результат банківської установи є кінцевим результатом її діяльності. Позитивні фінансові результати діяльності банків є основним показником ефективності їх роботи, індикатором фінансової надійності банківської системи. Забезпечення отримання позитивних фінансових результатів є основним завданням, що стоїть перед вітчизняними банківськими установами [2].

В сьогоденнішніх умовах України, забезпечення прибутковості банківських установ є досить складним завданням. Оскільки умови функціонування є несприятливими, що підтверджується незадовільним станом великої кількості банківських установ та ліквідацією частини з них. Важливе значення для банківської установи є забезпечення такої пропорції між доходами та витратами, щоб цей баланс мав позитивне значення. Для формування високого рівня фінансового результату банківської установи необхідно враховувати ряд факторів, що мають на неї вплив.

Загалом у сучасній економічній літературі, присвяченій дослідженню діяльності банківських установ, існує велика кількість різноманітних критеріїв, які можуть бути покладені в основу класифікації факторів, що впливають на фінансові результати. Разом з тим вони не дають вичерпного поняття про їх класифікацію. В той же час, та чи інша класифікація не може бути визнана невірною, оскільки кожен дослідник класифікує фактори за тими ознаками, які здаються йому найбільш важливими.

Для будь-якої банківської установи досить важливо у процесі здійснення діяльності детально вивчати, аналізувати та враховувати різні фактори.

Доцільно зазначити, що більшість науковців умовно поділяють фактори, що впливають на фінансові результати на внутрішні та зовнішні (рис. 2).

Зовнішні фактори – фактори, які виникають в результаті взаємодії підприємства із зовнішнім середовищем і на які підприємство не може надати прямого впливу. До внутрішніх факторів відносять ті, що змінюються в результаті дій підприємства.

До зовнішніх відносять фактори, поява та вплив яких на формування прибутку банку не залежать від його діяльності. До таких факторів відносять: стан економіки країни, рівень розвитку промисловості, рівень імпорту та експорту, зміна курсу валюти, зміна облікової ставки, зміна розміру обов'язкових резервів, податкове законодавство, зміна доходності за державними цінними паперами, стан міжнародних фондових і валютних ринків, кризові явища в країні, конкуренція на ринку банківських послуг [5].

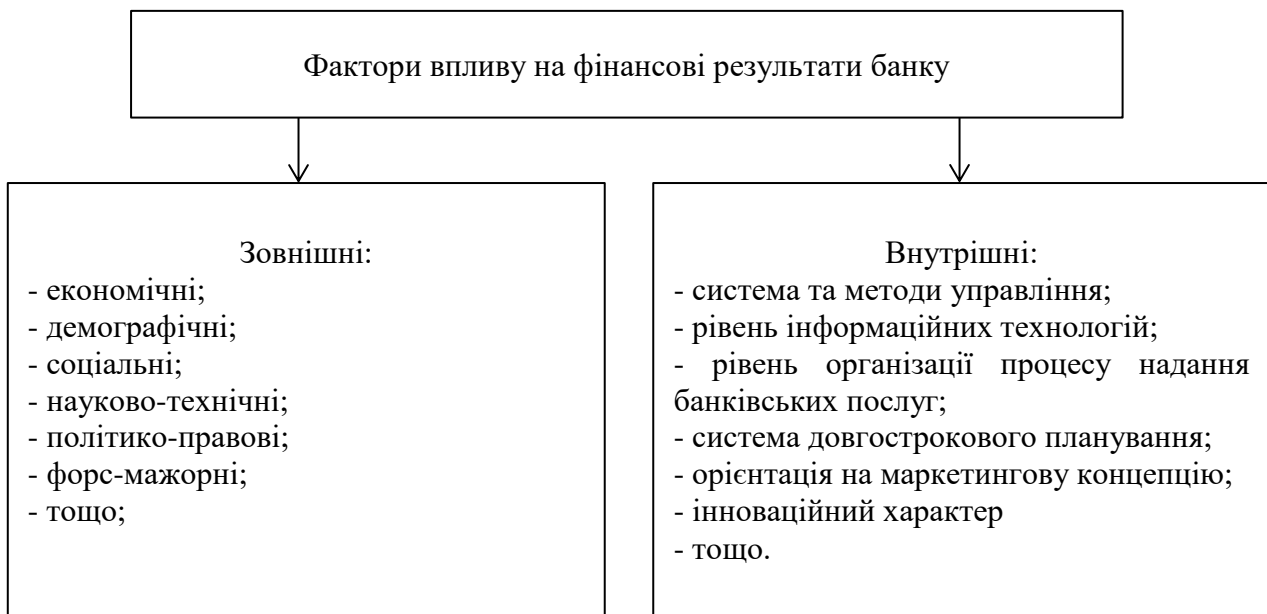

Рис. 2. Фактори впливу на фінансові результати банку [2-3]

Проводячи вивчення різних факторів зовнішнього середовища, дуже важливо мати на увазі два моменти. По-перше, це те, що всі фактори зовнішнього середовища знаходяться в стані суттєвого взаємовпливу. Тому їх вивчення і аналіз необхідно виконувати не тільки в окремій складовій, але й досліджувати як ці зміни відобразяться на інших факторах. По-друге, ступінь впливу окремих факторів зовнішнього середовища на різні банківські установи є неоднаковим. Банківські установи повинні визначити для себе, які із зовнішніх факторів суттєво впливають на його діяльність і скласти список тих зовнішніх факторів, які є потенційними носіями загрози для нього та список тих зовнішніх факторів, зміни в яких можуть відкрити додаткові можливості для банківської установи [3].

Окрім зовнішніх факторів впливу на фінансовий результат банку необхідно розглянути і внутрішні фактори, тобто ті, що впливають на формування прибутку через діяльність банків та управлінські рішення, що були прийняті його топ-менеджментом.

Що стосується внутрішніх факторів, то тут неодмінно треба виділити стан та ефективність використання власних ресурсів банку. Важливе місце серед цієї групи факторів неодмінно займає рівень доходів банку та пов'язаних з ними витрат. Відповідно внутрішні фактори лежать в компетенції самої банківської установи і залежать від її діяльності. Кожна банківська установа повинна намагатись формувати сильні сторони, що стануть в перспективі її конкурентними перевагами. Завдяки цьому ліквідувати слабкі сторони. Банківські установи, які мають сильне внутрішнє середовище є більш стійкими до можливих загроз з боку зовнішнього середовища.

Особливе значення для стійкості банківських установ має їх внутрішня політика, яка проводиться в процесі їх діяльності. Така політика насамперед повинна бути спрямована на запобігання основним причинам банкрутств

банківських установ: неліквідності, втрати активів внаслідок падіння вартості цінних паперів або прострочених позик, зростання витрат, збитків від основної діяльності, попередження злочинів з боку фахівців, корупція. Окрім цього, внутрішня політика банку повинна бути спрямована на прийом на роботу висококваліфікованих фахівців, оскільки якісне управління є головною умовою надійної та прибуткової роботи банку, особливо в період економічної кризи [2].

Таким чином, на фінансові результати банківських установ роблять значний вплив зовнішні та внутрішні фактори. Зовнішні та внутрішні фактори банківських установ тісно взаємопов'язані: з одного боку, банк створює внутрішнє середовище під впливом та на базі врахування факторів зовнішнього середовища, з другого – банк адаптується до зовнішнього середовища за допомогою факторів внутрішнього середовища. Спираючись на перелічені фактори можна зробити висновок, про те, що необхідно постійно оцінювати особливості факторів внутрішнього та зовнішнього середовища і враховувати їх при здійсненні діяльності банківських установ.

Література:

1. Звіт про фінансову стабільність. Грудень 2018 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=83816603>
2. Миронова М. І. Фактори впливу на стійке функціонування комерційних банків / М. І. Миронова // Науковий вісник НЛТУ України. – 2014. – Вип. 24.1. – С. 249-255.
3. Осташ С. В. Оцінка фінансових результатів діяльності банку та деякі аспекти його прибутковості / С. В. Осташ // Науковий вісник Ужгородського університету : збірник наукових праць / ред. кол.: В.П. Мікловда, М.І. Пітюлич, Н. М. Гапак та ін. – Ужгород : УжНУ, 2013. – Вип. 3 (40). – С. 230-237.
4. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/control/uk/publish/>
5. Чирак І.А. Вплив фінансової кризи на банківську систему України [Електронний ресурс] / Економічний аналіз. – Режим доступу: http://econa.at.ua/Vypusk_8/p1/chyrak.pdf

ЕТАПИ РЕФОРМУВАННЯ ПЕНСІЙНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

МАМОНОВА Г. В.

*кандидат фізико-математичних наук, доцент
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана*

ПОЗДНЯКОВА Л. О.

*кандидат економічних наук, доцент
Фінансовий директор ТОВ «ЕРІДАН»
м. Київ, Україна*

Європейський вектор розвитку України передбачає європеїзацію національної пенсійної системи шляхом її докорінного реформування. Процес реформування пенсійної системи відбувається під впливом таких сучасних загроз,

як демографічна криза, обумовлена зростанням тривалості життя та збільшенням кількості населення пенсійного віку; відтік працездатного населення до країн Європи; дисбаланс між надходженнями і видатками Пенсійного фонду та його системна криза; низький рівень пенсійних виплат для більшості громадян; інертність та слабка результативність реформ в галузі. Ефективне реформування національної пенсійної системи гальмують застарілі, не вирішені раніше проблеми та виниклі новітні загрози. Тому вивчення етапів розвитку національної пенсійної системи, шляхом використання історико-еволюційного методу дослідження, дозволить виокремити основні загрози, які вповільнюють її реформування.

Вперше на законодавчому рівні про пенсійну реформу було зазначено у квітні 1998 року в Указі Президента «Про основні напрями реформування пенсійного забезпечення в Україні» [1]. Однак, впровадження пенсійної реформи вважається 2004 рік початком першого етапу (2004-2010 рр.), коли було прийнято Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» та Закон України «Про недержавне пенсійне забезпечення» [2; 3]. Цими законодавчими актами були закладені правові основи пенсійної реформи в Україні.

Впровадження недержавного пенсійного забезпечення є одним із ключових завдань реформування пенсійної системи України. У подальшому, у 2005 році Розпорядженням КМ України [4] було запропоновано стратегію розвитку пенсійної системи, яка передбачала зміну діючої системи на сучасну страхову трирівневу пенсійну систему. Однак, запровадження накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування не відбулося. У жовтні 2009 року КМ України розроблений «Проект Концепції подальшого проведення пенсійної реформи в Україні» (далі Концепція) [5]. На основі цієї Концепції реалізація пенсійної реформи була перенесена з 2009 на 2017 рік, однак більшість її концептуальних положень просто дублювало прийняту у 2005 році Стратегію розвитку пенсійної системи.

На першому етапі реформування пенсійної системи України спостерігається негативна динаміка збільшення дефіциту бюджету ПФ. Погрозлива ситуація, яка склалася у цей період у пенсійній системі України, пояснюється впливом ряду ендогенних та екзогенних загроз: світова фінансово-економічна криза; криза та тінізація національної економіки; низький рівень життя та купівельної спроможності основної частини населення; відсутність системних реформ в галузі. Водночас, намагання на першому етапі реформувати пенсійну систему України, продовжується дотепер у трьох основних напрямках: модернізація солідарної системи; формування обов'язкової накопичувальної системи; розвиток добровільної недержавної накопичувальної системи.

Другим етапом реформування пенсійного страхування вважається період 2011-2016 рр. Прийняття у липні 2011 року Закону України «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи» [6] започаткувало у пенсійній системі України такі основні зміни: поступове підвищення пенсійного віку з 60 до 65 років; збільшення мінімального страхового стажу з 5 до 15 років; підвищення відсотку внесків до солідарної пенсійної системи;

зміна методики розрахунку базової заробітної плати для нарахування пенсій; зниження відсотку під час обчислення «спеціальних» пенсій до 80% від заробітної плати; поступове запровадження обов'язкової накопичувальної системи. Незважаючи на заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи, дефіцит ПФ продовжує зростати, пенсійне забезпечення залишається на низькому рівні, реформування галузі носить фрагментарний, не-системний характер.

Третім етапом реформування національної пенсійної системи вважається період з 2017 року і до тепер, на початку якого було прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення пенсій з 1 січня 2018 року» [7]. На основі цього Закону подальше реформування пенсійної системи України з 1 січня 2018 року здійснювалося в таких напрямках: встановлені нові правила виходу на пенсію у бік збільшення страхового стажу чи пенсійного віку; розроблені нові правила розрахунку пенсій в залежності від заробітної плати та страхового стажу; впроваджено механізм автоматичного перерахунку пенсій шляхом їх збільшення у відповідності із індексом інфляції та зростанням середньої зарплати; здійснено корегування формули розрахунку пенсій для пенсіонерів з великим стажем, але низькими доходами.

Також передбачалася підготовка до запуску накопичувальної системи пенсійного страхування, яка мала розпочати своє функціонування з 01 січня 2019 року, але в черговий раз було відкладено. Реформування пенсійної системи України у 2019 році продовжувалося у таких напрямках: мінімальний розмір пенсії за віком з 1 грудня повинен становити 1638,0 грн., максимальний – 16380, 0 грн.; при обчисленні заробітку для визначення розміру пенсії застосовується усереднений показник середньої заробітної плати в країні, з якої сплачено страхові внески, за три роки, що передують зверненню за призначенням пенсії, тобто за 2016–2018 роки; при визначенні розміру пенсії застосовується оцінка вартості одного року страхового стажу на рівні 1%; підвищення пенсії у зв'язку із зростанням прожиткового мінімуму провадитиметься з 1 липня та з 1 грудня [8].

Одним із важливих напрямів реформування та модернізації роботи ПФУ є цифровізація і діджиталізація. Оцифрування пенсійної справи дозволяє пенсіонеру звертатися до будь-якого відділення ПФ, а не лише за місцем реєстрації. Впровадження технології індивідуально-масового електронного інформування громадян із питань пенсійного забезпечення передбачено у «Стратегії модернізації та розвитку пенсійного фонду України на період до 2020 року» [9]. Водночас, більшість населення пенсійного віку не може собі дозволити сучасні смартфони і не мають достатньої підготовки і навиків для їхнього використання.

Аналіз трьох етапів реформування Пенсійної системи України показав значний прогрес у розвитку системи. Було реформовано законодавчу базу, проведено часткову модернізацію ПФ і осучаснення пенсійних виплат. Однак, всі ці заходи носять точковий, фрагментний характер і не вирішують численні накопичені проблеми пенсійної системи України. Залишається значний дефіцит ПФ, низький рівень пенсійного забезпечення, складність, суперечливість та недосконалість пенсійного законодавства та відсутність дієвого державного

нагляду та громадського контролю з питань його дотримання. Тому наступним етапом реформування національної пенсійної системи повинно стати подальша робота над вдосконаленням пенсійного законодавства, підвищення рівня пенсійного забезпечення та запровадження другого рівня пенсійної системи - накопичувального.

Література:

1. Указ Президента України від 13.04.1998 № 291/98 «Про основні напрями реформування пенсійного забезпечення в Україні». Офіційний вісник України, 1998. № 15. Ст. 569.
2. Закон України від 09.07.2003 № 1058-IV «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування». Відомості Верховної Ради України, 2003. №№ 49–51. Ст. 376.
3. Закон України від 09.07.2003 № 1057-IV «Про недержавне пенсійне забезпечення». URL: https://protocol.ua/ua/pro_nedergavne_pensiynne_zabezpech/.
4. Розпорядження КМ України від 15.12.2005 № 525-р «Про схвалення Стратегії розвитку пенсійної системи» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/525-2005-%D1%80>.
5. Розпорядження КМУ від 14.10.2009 № 1224-р «Про схвалення Концепції подальшого проведення пенсійної реформи» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1224-2009-%D1%80>.
6. Закон України від 08.07.2011 № 3668-VI «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи». Відомості Верховної Ради України, 2012. №№ 12–13. Ст. 82.
7. Закон України від 03.10.2017 № 2148-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення пенсій» Відомості Верховної Ради України, 2017. №№ 40–41. Ст. 383.
8. Пенсійне забезпечення у 2019 році. URL: <https://www.pfu.gov.ua/tr/44327-pensijne-zabezpechennya-u-2019-rotsi/>.
9. Розпорядження КМУ від 14.09.2016 р. № 672-р «Про схвалення стратегії та розвитку Пенсійного фонду України до 2020 року». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/672-2016-%D1%80>.

ЕЛЕКТРОННІ ГРОШІ: ПЕРЕВАГИ, НЕДОЛІКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

ІВАНІНА Н. В.

студентка факультету «Фінанси»

МІНІНА А. О.

студентка факультету «Фінанси»

Київський національний економічний університет

імені Вадима Гетьмана

м. Київ, Україна

Інтенсивний розвиток комп'ютерних технологій та швидкі темпи глобалізації економіки призвели до збільшення грошових потоків в електронній комерції, що трансформує сучасну економічну систему [1, с. 70]. XXI століття характеризується віком цифрової економіки, невід'ємною частиною якої є безготівкові розрахунки. Як повідомляє прес-служба Національного банку України: «В Україні за перше півріччя 2019 року порівняно з минулим роком суттєво збільшилися обсяги операцій з електронними грошима.»

Згідно з повідомленням, в Україні спостерігається стабільний позитивний тренд використання електронних грошей. Так, у першому півріччі 2019 року порівняно з аналогічним періодом минулого року відбулося суттєве збільшення: обсягів випущених електронних грошей – до 85,4 млн грн (більше ніж удвічі); обсягів операцій з електронними грошима – до 4,9 млрд грн (більше на 60%); кількість електронних гаманців – до 67,9 млн грн (більше на 20%). У порівнянні із початком року, кількість готівки в обігу зменшилася на 6,4 млрд грн (або на 1,6%).

Електронні гроші – унікальний економічний і правовий феномен. За економічною сутністю вони є своєрідною третьою формою грошей, оскільки значно відрізняються як від готівкових, так і безготівкових коштів. Вони є формою грошей в найбільш простій та швидкій формі розрахунку, доступною практично в будь-якій країні світу.

На сьогодні, всі переваги електронних грошей покривають усі їх недоліки, тому є очевидним збільшення популярності таких систем розрахунку. Тож, основними перевагами є: «зручність розрахунку за допомогою е-грошей; високий рівень збереження цілісності інформації та захист від її несанкціонованого відтворення; анонімність платника та отримувача грошей; можливість роботи в режимі on-line; портативність, тобто використання е-грошей не залежить від фізичного місця розташування їх власників [2].

Незважаючи на очевидні переваги, системі притаманний і ряд серйозних недоліків, з якими постійно стикаються активні користувачі електронних грошей. Тож, існує мінімальний правовий контроль за здійсненням діяльності електронних систем платежів з боку держави. звичайно існує можливість злову гаманця хакерами; оплата комісії розробникам/банківським установам за здійснення будь-яких видів фінансових операцій.

Сьогодні, перебуваючи на території України, завести електронний гаманець можна не в кожній електронній системі платежів, тому що не всі вони працюють в нашій країні. Наприклад, у 2018 році в Україні заборонили використовувати електронну валюту чотирьох електронних платіжних систем.

Національний Банк України заздалегідь попередив всі банківські установи та фінансові організації про те, що з травня 2018 року на території країни забороняється використання 4-х електронних платіжних систем: Яндекс. Гроші; Qiwi; Walleto; Вебмані.

Заборона користуватись послугами вище перелічених електронних систем пов'язана з їх відмовою координувати свою діяльність з українським фінансовим регулятором. Після того, як вступив у дію закон про припинення діяльності цих платіжних систем, вхід на їх сайти з території України був заблокований, а самі системи відключили можливість користуватись гривневими гаманцями. Тому треба бути завжди бути в курсі подій, адже є ризик втрати грошей через незнання обставин, які відбуваються в світі.

Перспектива розвитку електронних грошей в Україні є складною справою, оскільки цей засіб платежу сьогодні ще не має правового підґрунтя для свого існування та пов'язаний з великою кількістю питань із боку користувачів. Ключовим завданням держави є розвиток українського платіжного простору. Зок-

рема, це еволюція е-грошей як безготівкового інструменту розрахунків (на основі технологій Blockchain), емітентом яких є НБУ; впровадження соціального процесингу; просування на ринку: створення сайту, проведення комунікаційних кампаній, впровадження бонусних програм; перегляд тарифної політики; співпраця з учасниками ринку: впровадження та інтеграція «транспортних» проєктів. При впровадженні даних дій, це призведе до здешевлення еквайрингу (альтернатива картковим платежам); прозорості і контролю за цільовим використанням коштів; розширення безготівкових способів оплат (в т. ч. мобільних платежів); збільшення частки на ринку до 2020 р. до 30% від загального об'єму роздрібних безготівкових операцій із використанням національних платіжних систем [3, с. 661].

Зазначені перспективні напрями розвитку електронних грошей в Україні свідчать про те, що інтересам центрального банку і держави загалом відповідає створення в Україні правової основи для гарантування того, щоб емітенти електронних грошей були надійними, а системи розрахунків електронними грошима – безпечними та ефективними.

Отже, останні десятиріччя характеризуються стрімким розвитком науки й техніки. Бурхливо розвиваються інформаційні технології, з'являються принципові нові технології здійснення та оплати господарських операцій.

Використання електронних грошей значно полегшує життя, оскільки з їх допомогою можна здійснювати миттєві перекази грошей на будь-який рахунок, легко відстежувати та аналізувати свій фінансовий стан і обсяг обігових коштів та заощаджень, які залишаються на рахунку. Таким чином, упровадження і використання електронних грошей має розглядатись як перспектива розвитку рівня персональних банківських послуг та як найпоширеніший спосіб безготівкових розрахунків для дуже великої кількості людей, а виважена правова регламентація їх використання з боку держави є пріоритетним напрямом у їхньому становленні. Звичайно, для подальшого успішного розвитку електронних грошей в Україні важливим є:

1. Застосування виваженої правової регламентації, спрямованої, з одного боку, на підтримку їхнього розвитку, а з іншого – на запобігання їх використання з метою ухилення від оподаткування та контролю.

2. Подолання певних складнощів з ситуативним перерозподілом суб'єктів ринку і сфер регулювання між регуляторами. Наприклад, зменшивши до розумного поріг входу в «третій дивізіон» банків, Україна задовольнила б попит ринкових ніш на ті продукти, які хоч і перебувають у сфері регулювання центрального банку, але важко народжуються «великими» банками другого дивізіону. А це, окрім електронних грошей, і послуги з приймання малих платежів і виплат, і питання з програмно-технічними комплексами самообслуговування – терміналами, і багато іншого [4, с. 1].

Література:

1. Яцик Т.В. Порівняльний аналіз електронних грошей та криптовалюти як об'єктів бухгалтерського обліку// Актуальні проблеми функціонування господарської системи України. – 2018. – С. 70-75.

2. В Україні суттєво збільшився випуск електронних грошей [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://zik.ua/news/2019/08/12/v_ukraini_suttievo_zbilshyvsvya_obsyag_vypushchenyh_elektronnyh_groshey_1624655
3. Колесник В.М., Артеменко Д.А. Проблеми становлення та перспективи розвитку електронних грошей в Україні// Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. – № 7 – С. 658-661.
4. Д. Б. Лозовик Перспективи розвитку систем електронних грошей в Україні// Ефективна економіка. – 2012. – № 6 – С. 1-2.

ВІДЧИЗНЯНІ ТЕНДЕНЦІЇ УПРАВЛІННЯ ТА ОБСЛУГОВУВАННЯ ЗОВНІШНЬОГО ДЕРЖАВНОГО БОРГУ

МОРОЗ І. В.

аспірантка кафедри податків,

фіскальної політики та митної справи

Тернопільський національний економічний університет

м. Тернопіль, Україна

Необхідно констатувати, що на сьогоднішній день зовнішній держаний борг є органічною складовою фінансових систем більшості країн світу, дієвим інструментом у механізмі макроекономічного регулювання та інструментом реалізації економічної стратегії держави. Питання управління та обслуговування зовнішнього державного боргу є особливо важливим в контексті економічних труднощів, які переживає Україна впродовж довгих років. Від характеру врегулювання боргової проблеми залежить бюджетна дієздатність України, стабільність національної валюти а отже рівень відсоткових ставок, інвестиційний клімат, дієздатність всіх сегментів вітчизняного фінансового ринку.

Стан зовнішнього державного боргу залежить від щорічних операцій, з отриманням нових зовнішніх позик, з одного боку, і розмірів погашення і виплат процентів по цих позиках – з іншого. Зовнішня позика- це кредит, отриманий від іноземних кредиторів (наданий закордонним позичальникам), здійснення якого обумовлено появою кредитних відносин між державами, установами, банками, міжнародними корпораціями. Являє собою передачу позикодавцем позичальникові певної суми коштів (або товарних послуг на цю суму) на строк, після закінчення якого позичальник зобов'язується повернути кредиторів з відсотками взяту суму. Державні зовнішні позики можуть розміщатися або з доручення держави приватними банківськими синдикатами (за умови виплати їм комісійних), або безпосередньо одною державою іншій (безоблігаційні позики). Приватні зовнішні позики реалізуються у формі експортних кредитів, банківських кредитів і ін. Розрізняють також іноземні позики, отримані на ринку капіталів однієї країни в її національній валюті; євро-валютні позики, отримані на ринках капіталів декількох країн або на ринку однієї країни, але в іноземній для цієї країни валюті; іноді позики надаються у валюті країни-боржника. По строках зовнішні позики діляться на короткострокові, середнь-

острокові й довгострокові. Залежно від ставок і режиму виплати по них відсотків різняться пільгові позики й позики на комерційних умовах (1).

Держава здійснює управління та обслуговування державним боргом, для оптимізації витрат, які пов'язані з дефіцитом державного бюджету. Слід розуміти що під управлінням зовнішнім державним боргом мається неувазі комплекс заходів, що приймаються державою в особі її уповноважених органів щодо визначення місць і умов розміщення і погашення зовнішніх позик, а також забезпечення гармонізації інтересів позичальників, інвесторів і кредиторів. Обслуговування державного боргу – це комплекс заходів держави з погашення позик, виплати відсотків за ними, уточнення і зміни умов погашення випущених позик.

Обслуговування зовнішнього боргу здійснюється в процесі виконання державного бюджету. Розрахунки належних до сплати сум із погашення та обслуговування зовнішнього боргу виконуються в доларах США. Перерахунок у національну валюту проводиться за прогнозним курсом валют до гривні. Безпосередньо оплату здійснює державна скарбниця. Обслуговування державного внутрішнього боргу країни здійснюється Міністерством фінансів України за допомогою банківської системи України проведенням операцій із розміщення облігацій внутрішніх державних позик, інших цінних паперів, їхнього погашення та виплати доходу за ними у вигляді процентів тощо [2, с. 14-18].

Для України вкрай необхідною є розробка стратегії зовнішніх запозичень. Здійснення ефективного управління зовнішнім державним боргом України передбачає розробку концепції такої боргової стратегії, в якій державний борг розглядатиметься не з позиції боргового тягаря на національну економіку, а як інструмент в механізмі забезпечення економічного зростання країни.

Для вдосконалення механізму управління зовнішнім державним боргом України можна запропонувати наступні напрямки:

– для збереження економічної безпеки держави, при виборі боргового джерела пріоритет повинен надаватися внутрішнім запозиченням;

– встановлення твердого контролю над часткою кредитів із плаваючою процентною ставкою, а також кредитів, залучених на термін до одного року в загальному обсязі зовнішнього боргового портфеля та встановлення лімітів за даними показниками;

– пріоритетним завданням управління структурою державного боргу є зменшення частки заборгованості, яку необхідно погасити в короткостроковому періоді; для чого пропонується здійснити рефінансування державного боргу за рахунок нових запозичень на більш прийнятних відсоткових умовах, що дозволить пролонгувати частину української заборгованості, скоротивши боргове навантаження на бюджет у короткостроковій перспективі.

Література:

1. Електронний ресурс: – Режим дступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki>
2. Вахненко Т. П. Особливості формування державного боргу та управління його складовими в період фінансової кризи / Т. П. Вахненко // Фінанси України. – 2009. – № 6. – С. 14–18.

КЕРОВАНІСТЬ ПІДСИСТЕМ РЕГУЛЮВАННЯ РЕГІОНАЛЬНИМ ІНВЕСТИЦІЙНИМ ПРОЦЕСОМ

РОЗМИСЛОВ О. М.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування*

РОЗМИСЛОВА К. О.

*студент спеціальності «Фінанси, банківська справа і страхування»
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля
м. Северодонецьк, Луганська область, Україна*

Зміна ролі та функцій органів державного управління на регіональному рівні, посилення їх самостійності і відповідальності за комплексний розвиток території зумовлюють необхідність відповідної зміни і удосконалення принципів, методів і механізмів цілеспрямованого державного впливу на процеси соціального і економічного розвитку в регіонах [1; 2].

Вагомий внесок у розробку концептуальних основ регулювання процесів соціально-економічного розвитку регіонів внесли О. Бандурка, С. Біла, В. Бодров, В. Воротіна, А. Гальчинський, В. Геєць, А. Градов, В. Грінева, Л. Дідковская, А. Мерзляк, М. Міколайчук, І. Міхасюк, Н. Ніжнік і інші.

Оцінка оптимальності прийнятих управлінських рішень можлива за результатами діяльності об'єкта регулювання інвестиційного процесу в регіоні, а також на основі експертного опитування як приймають рішення, так і виконуючих ці рішення. Перший шлях вимагає виділення в результатах діяльності «вкладу» прийнятого рішення, оскільки при оптимальному рішенні можуть бути отримані негативні результати через неорганізованість в його виконанні або невиконанні. Тому він може бути доповнений експертними підходом до оцінки оптимальності прийнятих управлінських рішень, здійснюваних в такій послідовності [3]:

1. Експертно опитуються особи, які приймають рішення за критерієм оптимальності – «так», «ні».
2. Експертно опитуються особи, які виконують рішення по тому ж критерію.
3. Визначається збіжність оцінок.
4. Визначається залежність результатів діяльності від прийнятих рішень.

Кількісні показники оцінки в сфері прийняття управлінських рішень органами державного регулювання інвестиційного процесу в регіоні пропонуються наступні [4]:

1. В області прийняття оптимальних рішень – їх ставлення ($P_{оп}$) до загальної кількості прийнятих рішень ($P_{ооб}$):

$$P_o = \sum_{\mu} P_{on} / \sum_{\mu} P_{ооб}, \quad (1)$$

де μ – безліч всіх прийнятих рішень.

2. В області своєчасності прийняття рішень – відношення своєчасно прийнятих рішень ($P_{св}$) до загального їх числа ($P_{с.об}$):

$$P_c = \sum_{\mu} P_{св} / \sum_{\mu} P_{с.об} \quad (2)$$

3. В області своєчасності доведення рішення – відношення своєчасно доведених рішень ($P_{д.св}$) до загальної кількості рішень ($P_{д.об}$):

$$P_d = \sum_{\mu} P_{д.св} / \sum_{\mu} P_{д.об} \quad (3)$$

В цілому по сфері прийняття рішень рівень керованості може бути встановлений за такою формулою:

$$P_{ср} = [\sum_{\mu} (P_{он} + P_{св} + P_{д.св})] / [\sum_{\mu} (P_{ооб} + P_{с.об} + P_{д.об})] \quad (4)$$

Інтегральний показник керованості в цій сфері може бути визначений за формулою:

$$P_k = \sum_{\mu} P_u / \sum_{\mu} P_o, \quad (5)$$

де P_k – інтегральний показник, що характеризує керованість в сфері прийняття рішень;

P_u – кількість виконаних рішень;

P_o – загальна кількість прийнятих рішень.

Цей показник відображає як якість прийнятих рішень, так і якість контролю за їх виконанням, при його значенні, рівному одиниці, в системі повинна забезпечуватися оптимальна керованість [5 с. 128].

Другий аспект оцінки керованості – це оцінка в сфері виконання рішень.

Ефективність регулювання інвестиційним процесом може бути оцінена за допомогою коефіцієнта контрольованості виконання прийнятих рішень, що визначається за формулою:

$$K = \sum_{\mu} K_{кр} / \sum_{\mu} K_{об}, \quad (6)$$

де $K_{кр}$ – кількість контрольованих рішень;

$K_{об}$ – загальна кількість рішень, які знаходяться в стадії виконання.

Як показують вибіркові обстеження, оптимальному діапазону регулювання відповідає коефіцієнт контрольованості виконання прийнятих рішень, що дорівнює 0,95 ... 1,0.

Кожній підсистемі управління інвестиційним процесом в регіоні відповідають показники рівня керованості та показники потенціалу керованості, що видно з табл. 1.

У складній регіональній системі регулювання інвестиційного процесу може бути обґрунтованим виділення 5 підсистем регулювання. Які відповідають функціям даної системи і які необхідно досліджувати і удосконалювати в нових умовах господарювання: цільова, економічна, структурна, інформаційна, кадрова.

Таким чином, весь процес раціоналізації виділених підсистем і системи в цілому повинен ґрунтуватися на певній послідовності дій, яка повинна бути представлена в формі проекту.

**Показники керованості по підсистемах
регулювання регіональним інвестиційним процесом**

Підсистема регулювання	Показник керованості
1. Цільова	1.1. Показник повноти досягнення цілей
	1.2. Показник своєчасності досягнення цілей
	1.3. Показники раціональності досягнення цілей
2. Економічна	2.1. Показатель оптимальності прийнятих рішень
	2.2. Показатель своєчасності прийнятих рішень
	2.3. Показники своєчасності доведення прийнятих рішень
3. Структурна	3.1. рівень ієрархічності
	3.2. діапазон управління
	3.3. Рівень централізації функцій управління
	3.4. Ступінь невизначеності діяльності
	3.5. множинність підпорядкування
4. Інформаційна	4.1. Рівень дублювання даних
	4.2. Оперативність проходження інформації
	4.3. Рівень повноти інформації
	4.4. Рівень концентрації інформації
5. Кадрова	5.1. Рівень кваліфікації кадрів управління
	5.2. Рівень спільності (сумісності) кадрів управління
	5.3. Рівень стабільності кадрів управління

Основою формування сучасної системи регулювання інвестиційного процесу в регіоні повинна стати методологія системного проектування, що забезпечує охоплення всіх розрізів регулювання цього процесу і включає наступні основні етапи:

1. Визначення вимог до регіональної системі регулювання інвестиціями з точки зору забезпечення нею економічних і соціальних цілей регіону.
2. Вибір критеріїв оцінки системи регулювання та окремих її елементів.
3. Діагностика системи регулювання за критерієм керованості.
4. Визначення напрямків оптимізації системи за обраним критерієм.
5. Моделювання процесів регулювання.
6. Побудова нормативної моделі системи регулювання.
7. Порівняльний аналіз нормативної та існуючої системи регулювання інвестиційних процесів в регіоні.
8. Регламентація рівнів прийняття рішення, прав, обов'язків і відповідальності, оформляються у вигляді нормативно-організаційної документації.

Розглянуті вище принципи методології системного проектування, орієнтованого на досягнення максимальної ефективності регулювання регіонального інвестиційного процесу в умовах ринку з використанням сучасних методів моделювання, аналізу і проектування, в принципі будуть відрізнятися від широко застосовуваних сьогодні інтуїтивних методів розробки заходів щодо вдосконалення системи державного регулювання інвестиціями.

Література:

1. Інвестиційний клімат в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/economiccooperation/invest-climat>.
2. Інвестиційний клімат в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2018/zd/ivu/ivu_u/ivu0115.html.
3. Гуляєва Н.М. Оцінка інвестиційної привабливості економіки: факторна природа формування / Н.М. Гуляєва // Вісник Запорізького національного університету. – 2012. – № 1 (13). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/vznu/eco/2012_1/022-28.pdf
4. Петряев А.В. Факторы инвестиционной привлекательности. Методика оценки инвестиционной привлекательности региона (отрасли, предприятия) / А.В. Петряев [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://scholar.google.com/scholar_host?q=info:_AnsH32I54wJ:scholar.google.com/&output=viewport&pg=217.
5. Музиченко А.С. Інвестиційна діяльність в Україні. Проблеми регулювання: навч. посіб. / А.С. Музиченко – К.: Кондор, 2011. – 406 с.

ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ДОТРИМАННЯМ БЮДЖЕТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ТА ШЛЯХИ ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ

СЕРОВА А. В.

магістр

КОВІНЯ М. М.

кандидат економічних наук

Університет митної справи та фінансів

м. Дніпро, Україна

Період суспільно-політичної кризи, яка має місце в Україні, сприяє актуалізації питання фінансового контролю за дотриманням бюджетного законодавства та прозорим формуванням і використанням бюджетних коштів.

Фінансовий контроль за дотриманням бюджетного законодавства (бюджетний контроль) за економічною сутністю являє комплекс заходів, які реалізуються законодавчими і виконавчими органами влади всіх рівнів, а також спеціально створеними установами, для забезпечення законності та ефективності формування і використання централізованих грошових фондів держави з метою захисту її фінансових інтересів [1].

Державний фінансовий контроль у бюджетній сфері здійснюється органами державної влади, органами місцевого самоврядування та охоплює рух фінансових потоків із бюджетної системи до розпорядників та одержувачів бюджетних коштів та використання отриманих коштів за цільовим призначенням [2].

Метою контролю є забезпечення дотримання усіма учасниками бюджетного процесу встановлених законодавством правовідносин у сфері розподілу та використання державних і місцевих фінансових ресурсів.

Серед основних завдань бюджетного контролю виокремлюють:

- контроль за належним та своєчасним виконанням дохідної та видаткової частин державного та місцевих бюджетів;
- оцінка ефективності та доцільності видатків з державного та місцевого бюджету – аналіз використання бюджетних фінансових ресурсів;
- аналіз факторів, які впливають на рівень виконання планових показників бюджету, а також розробка заходів щодо їх усунення;
- контроль за надходженнями до бюджету;
- оцінка ефективності використання коштів бюджету;
- контроль за реалізацією механізму міжбюджетних відносин;
- контроль за формуванням і розподілом цільових бюджетних фондів фінансової підтримки регіонів;
- виявлення фінансових зловживань у сфері бюджетних відносин.

До основних принципів, на яких має ґрунтуватися фінансовий контроль у бюджетній сфері, належать: об'єктивність та обґрунтованість, відображення виявлених фактів вчинення правопорушень у бюджетній сфері, єдність правової бази та стандартів у сфері здійснення фінансового контролю, гласність результатів контролю, відповідальність контрольних органів і посадових осіб за свої дії під час здійснення контролю.

До основних проблем державного фінансового контролю у бюджетній сфері в Україні на сучасному етапі належать:

- більшість процедур контролю носять переважно фіскальний характер;
- відсутність принципу системності у проведенні контролю;
- нехтування важливістю внутрішнього фінансового контролю як у системі управління державними фінансами, так і керівниками підприємств, установ, організацій;
- недосконалий механізм адміністративної відповідальності за порушення бюджетного законодавства;
- зростання фінансових порушень у сфері використання бюджетних коштів;
- неврегульованість діяльності та нечітке розмежування функцій суб'єктів фінансового контролю;
- слабка взаємодія органів зовнішнього та внутрішнього контролю.

Зважаючи на необхідність вирішення наведених проблем, запропоновано наступні напрями реформування фінансового контролю за дотриманням бюджетного законодавства, а саме:

- продовження реалізації реформи державного фінансового контролю за бюджетними коштами на різних рівнях: державному, регіональному, місцевому;
- приведення у відповідність згідно з міжнародними стандартами нормативно-правової бази щодо регулювання процесу здійснення державного фінансового контролю за процесом формування і використання бюджетних коштів;
- удосконалення методичних підходів до проведення державного фінансового аудиту;
- запровадження у практичну діяльність нових видів державного фінансового аудиту з урахуванням зарубіжного досвіду;

– підвищення ефективності державного фінансового контролю у сфері публічних закупівель, в тому числі шляхом удосконалення механізму здійснення моніторингу закупівель;

– формування ефективної моделі розвитку та підготовки висококваліфікованих кадрів у сфері державного фінансового контролю [3].

Сучасна практика проведення фінансового контролю підтверджує наявність складних проблем в бюджетній сфері. Досить поширені такі характерні порушення, як неефективне, нецільове, неправомірне використання бюджетних коштів.

Тому, запропоновані напрями вдосконалення сприятимуть створенню єдиної системи державного фінансового контролю в Україні на державному, регіональному та місцевому рівні; удосконаленню законодавчих актів, нормативно-правової бази, що регламентують організацію контролю, підвищення якості його організаційного, методологічного та інформаційного забезпечення. Це дасть змогу проводити більш точний фінансовий контроль за дотриманням бюджетного законодавства, цільовим використанням бюджетних коштів.

Література:

1. *Лисяк Л.В.* Розвиток державного фінансового контролю в Україні. Економічний вісник університету: зб. наук. праць. 2015. Вип. 26/1. С. 200–206.
2. *Микитюк І.* Державний фінансовий контроль у бюджетній сфері // Світ фінансів. 2018. № 1 (54). С. 58-69.
3. *Чечуліна О.О.* Світові тенденції та перспективи розвитку державного фінансового контролю. Фінанси України. 2014. № 2. С. 49.

DYNAMICS THE DEFICIT OF STATE BUDGET OF UKRAINE IN 2013-2018

SYDORCHUK ANATOLIY

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor, Department of Finance named after S. Yuriy
Ternopil National Economic University
Ternopil, Ukraine*

Data [1; 6] on the dynamics of the deficit of the State Budget of Ukraine for the period 2013-2018 indicate that the deficit of the State Budget of Ukraine in absolute terms has increased from 70 billion UAH in 2013 up to 80 billion UAH in 2018. At the same time, growth during the analyzed period was not evenly, wavy. Thus, by 2016, the deficit of the State Budget of Ukraine has rapidly increased from 70 billion UAH in 2013 to almost 84 billion in 2016. First of all, such tendencies were caused by the economic crisis in 2014-2015 (falling real GDP) and the loss of the tax base of the Autonomous Republic of Crimea and Donbas. At the same time, the expenditures of the State Budget related to the “pre-capitalization” of Naftogaz (over UAH 100 billion), the nationalization of commercial (by December 2016, Privatbank), the coverage of the Pen-

sion Fund deficit, and the growth of expenditure internal migration (as a result of war in the east of the country) [7, p. 11]. With the beginning of economic growth in 2016-2018, the deficit was somewhat reduced compared to the level of its maximum in 2016 and at the end of 2018 amounted to 80.6 billion UAH.

The main sources of budget deficits in Ukraine are the proceeds from privatization, as well as the issue of domestic government debt bonds. At the same time, unfulfilled plans for privatization in recent years lead to the need for additional issue of government bonds, which in turn increases state debt.

In fig. 1 data on the ratio of the deficit of the State Budget of Ukraine to GDP for the period 2013-2018 has presented.

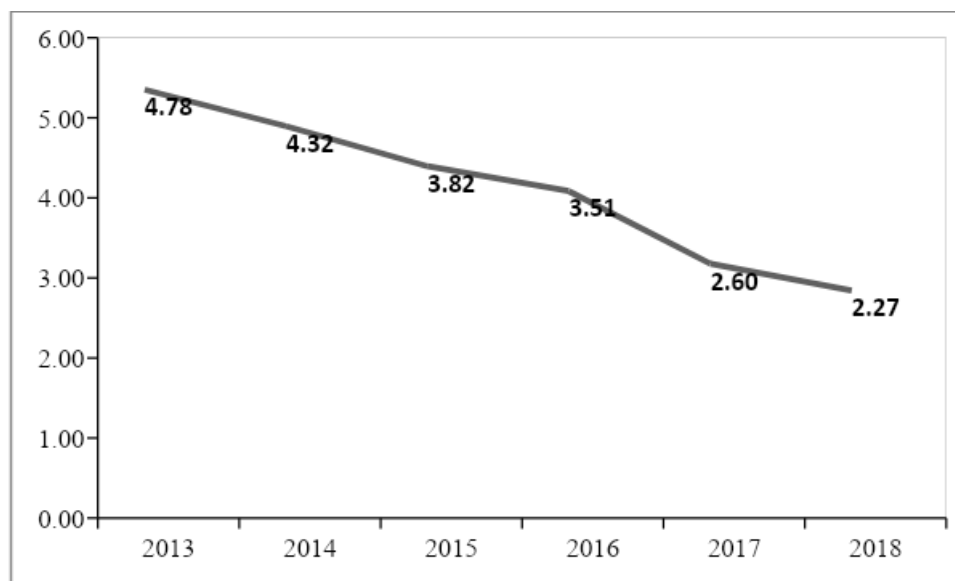

Fig. 1. The ratio of the deficit of the State Budget of Ukraine to the GDP in 2013-2018, %

Calculated by the author according to the data [1; 6; 8]

Fig. 1 indicate that, in contrast to absolute values, the relative indicator of the ratio of the deficit of the State Budget of Ukraine to GDP for the period 2013-2018 is characterized by a positive dynamics to the reduction. In particular, if in 2013 this indicator amounted to 4.78% of GDP, then in 2018 it decreased to its optimal value – 2.27% of GDP. That is, despite the fact that since 2014 the imbalances of public finances intensified due to objective factors (the war in the East, the annexation of the Crimea, reduction of real production), the limit of the state budget deficit in relation to GDP managed to withstand at the level close to the optimal. Given the beginning of the armed aggression of the Russian Federation in the East of Ukraine, the study of the total size of expenditures of the State Budget of Ukraine for defence is relevant.

Data [1; 6] indicate an increase in state budget expenditures for financing defence needs from UAH 15.3 billion in 2013 up to 86.6 billion UAH in 2018, or almost 5.5 times. The increase in such expenditures took place at a pace that exceeded the change in the total volume of expenditures of the State Budget of Ukraine. This is confirmed by an increase in the share of defence expenditures in the state budget expenditures from 3.6% in 2013 to 8.7% in 2018.

The present-day practice of implementing domestic financial policy in the conditions of aggression of the Russian Federation in 2014-2018 has shown a reorientation of the financial policy of the state during the analyzed period for the needs of the country's security and defence. At the same time, the main problem, in our opinion, remains the issues of accounting and increasing the efficiency of using budget funds in this sphere.

References:

1. Про Державний бюджет України на 2013 р. : Закон України від 06.12.2012 р. № 5515-VI. Дата оновлення 29.12.2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5515-17> (дата звернення: 25.04.2019).
2. Про Державний бюджет України на 2014 р. : Закон України від 16.01.2014 р. № 719-VII. Дата оновлення 15.04.2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/719-18> (дата звернення: 25.04.2019).
3. Про Державний бюджет України на 2015 р. : Закон України від 28.12.2014 р. № 80-VIII. Дата оновлення 29.12.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80-19> (дата звернення: 28.04.2019).
4. Про Державний бюджет України на 2016 р. : Закон України від 25.12.2015 р. № 928-VIII. Дата оновлення 28.12.2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/928-19> (дата звернення: 29.04.2019).
5. Про Державний бюджет України на 2017 р. : Закон України від 21.12.2016 р. № 1801-VIII. Дата оновлення 02.12.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1801-19> (дата звернення: 25.04.2019).
6. Про Державний бюджет України на 2018 р. : Закон України від 20.05.1999 р. № 2246-VIII. Дата оновлення 13.12.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2246-19> (дата звернення: 27.04.2019).
7. Україна 2014-2015: долаючи виклики (аналітичні оцінки). *Центр Разумкова*. 56 с. Дата оновлення: 10.12.2014. URL : http://www.razumkov.org.ua/upload/Pidsumky_2014_2015_A4_fnl.pdf (дата звернення 01.05.2019).
8. Валовий внутрішній продукт. *Державний комітет статистики України*. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 15.03.2019).

РОЗВИТОК ФОНДІВ ФІНАНСУВАННЯ БУДІВНИЦТВА В УКРАЇНІ

ТЩЕНКО Є. О.

аспірант кафедри економіки та менеджменту

Університет банківської справи

м. Київ, Україна

У сучасній фінансовій системі винятково важливого значення набувають механізми фінансового посередництва, які покликані забезпечити ефективне використання в інтересах національної економіки залучених коштів і, перш за все, коштів населення [1; 7; 8].

Одним із таких механізмів є діяльність фондів фінансування будівництва (ФФБ) була започаткована в 2003 р. відповідно до Закону України «Про фінан-

сово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю» від 19.06.2003 р., № 978-IV [4].

Упродовж останніх років ФФБ розвивались достатньо динамічно [3, с. 42]. Станом на 30 червня 2019 р. ліцензії на надання фінансових послуг з управління майном для фінансування об'єктів будівництва та здійснення операцій з нерухомістю мали 52 фінансові компанії, що на 4 компанії менше, ніж у 2018 р. Однак кількість установників управління майном, які уклали договори з фінансовими компаніями-управителями щодо участі у ФФБ в I-му півріччі 2019 р. порівняно з 2018 р. збільшилась на 3,6% і склала 28156 осіб, у тому числі 27968 фізичних осіб і 188 юридичних осіб. Порівняно з 2016 р. кількість установників управління майном ФФБ збільшилась на 42,4%.

При цьому внески установників управління майном ФФБ постійно зростають і в I-му півріччі 2019 р. склали 43743,2 млн. грн., що на 58,4 % більше, ніж у 2016 р. Основну частку внесків складають кошти фізичних осіб, питома вага яких коливається в межах 78-81%. Частка коштів юридичних осіб складає приблизно 19-20%, а власні кошти управителів ФФБ для фінансування будівництва майже не використовують – їх частка коливається в межах 0,1%.

У процесі своєї діяльності основну суму залучених коштів ФФБ передають забудовникам для спорудження об'єктів будівництва (58-60%), а частину коштів зберігають на депозитному рахунку в банку (38-39%). Середня сума винагороди управителя ФФБ за останні роки в Україні складає близько 2% [9, с. 34].

У зв'язку з необхідністю реформування фінансового сектору та вдосконалення механізмів діяльності ФФБ, до законодавства України внесені суттєві зміни. Так, якщо раніше управителем ФФБ могла бути фінансова установа, включаючи й банк, то відповідно до нових змін такою установою повинна бути виключно небанківська фінансова установа, яка здійснює управління залученими коштами та діє від свого імені в інтересах установників управління майном.

Функції регулювання діяльності управителів ФФБ та нагляду за ними передано від Нацкомфінпослуг до Національної комісії з цінних паперів і фондового ринку (НКЦПФР). Повноваження видавати ліцензії управителям ФФБ та право визначати умови провадження ними такої діяльності, а також порядок контролю за їх дотриманням також передані НКЦПФР.

Передбачається, що статутний капітал небанківської установи – управителя ФФБ повинен становити не менше одного мільйона євро, який повністю сплачується грошовими коштами до початку залучення коштів від установників управління майном, що сприятиме підвищенню рівня фінансової стійкості ФФБ [5, с. 79]. Якщо раніше вільні кошти на поточних рахунках ФФБ банк-управитель мав право використовувати для здійснення інших банківських операцій, то за новими умовами такі кошти повинні залишатися в управлінні управителя відповідно до Правил ФФБ. Крім того, управитель ФФБ зобов'язаний розраховувати розмір оперативного резерву коштів, керуючись нормативами, встановленими НКЦПФР.

Зазначені заходи щодо реформування діяльності ФФБ, на наш погляд, сприятимуть вдосконаленню механізмів їх функціонування та підвищенню ефективності.

Література:

1. Жупанин В.В. Організація залучення заощаджень населення на основі випуску казначейських зобов'язань України / В.В. Жупанин // Фінанси України. – 2008. – № 2. – С. 44-58.
2. Кротюк В. Еволюція підходів до оцінки капіталу в Базельських угодах / В. Кротюк // Банківська справа. – 2005. – № 4. – С. 3-9.
3. Міщенко В.І. Стратегічні підходи до управління ризиками функціонування нежиттєздатних банків і обслуговування проблемних активів / В.І. Міщенко, С.В. Міщенко // Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Серія: Економіка. – 2014. – № 10. – С. 40-46.
4. Міщенко В.І. Банківський нагляд: підручник / В.І. Міщенко, С.В. Науменкова. – К.: Центр наукових досліджень НБУ, УБС, 2011. – 496 с.
5. Міщенко С.В. Проблеми забезпечення ліквідності банків на основі використання механізмів рефінансування / С.В. Міщенко // Фінанси України. – 2009. – № 7. – С. 75-88.
6. Міщенко С.В. Вдосконалення системи безготівкових роздрібних платежів / С.В. Міщенко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Економіка. – 2014. – № 5 (158). – С. 22-28.
7. Науменкова С.В. Функціонування недержавних пенсійних фондів на ринку фінансових послуг / С.В. Науменкова // Фінанси України. – 2010. – № 4. – С. 3-16.
8. Науменкова С.В. Підвищення доступності фінансових послуг: актуальні питання регуляторної практики / С.В. Науменкова // Фінанси України. – 2013. – № 10. – С. 20-33.
9. Науменкова, С. Фінансова інклюзивність та проблеми забезпечення доступу населення до базових фінансових послуг в Україні / С. Науменкова // Вісник НБУ. – 2014. – № 11. – С. 31-37.
10. Ризики, загрози, пріоритети та наслідки реформування пенсійної системи України: аналіт. доп. / за ред. Я.А. Жаліла. – К.: НІСД, 2012. – С. 91-94.

ПОГЛИБЛЕННЯ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ

ЧЕРЕПУЛЯК М. В.

магістр

Вінницький національний аграрний університет

м. Вінниця, Україна

На сучасному етапі розвитку економіки серед основних проблем України, що потребують вирішення, є формування ефективної банківської системи, від якої залежить не тільки успішна діяльність підприємства чи окремої галузі, але й прискорення розвитку економіки країни в цілому. За останні роки банківська система України зіткнулася зі світовою фінансовою кризою, політичною та економічною кризами, які позначились на діяльності комерційних банків та підірвали довіру до банківської системи в цілому. Вплив негативних чинників позначився на скороченні обсягів депозитних та кредитних ресурсів, зниженні фінансової стабільності, ліквідності банківської системи. До проблем в банківській сфері додалися фактори військової агресії, несприятливої зовнішньої кон'юнктури, низької інвестиційної привабливості країни.

Як показує світова практика, більшість країн спрямовують значні зусилля на врегулювання та протистояння кризовим явищам в банківській сфері, забезпечення стабільності та надійності банківських установ, в тому числі підвищення ступеня довіри клієнтів.

Інтеграційні процеси охоплюють різні сфери міжнародної економічної та фінансової діяльності і, перш за все, банківський сектор. Дослідження нових умов діяльності банківської системи є важливим як для аналізу економічної інтеграції, так і для повнішого виявлення змін у банківській сфері під впливом глобальних економічних процесів.

За офіційними даними Національного банку України станом на 01 вересня 2019 р. з 76 діючих в Україні банків: 36 установи – з іноземним капіталом (на 1 січня 2014 року – 49 банків з іноземним капіталом з 180 працюючих), у тому 24 – зі 100-відсотковим іноземним капіталом (на 1 січня 2014 р. – 19). Частка іноземного капіталу в банківській системі України за останні роки залишилась на рівні 43,3% як на початок 2016 р. Саме іноземні банки більш впевнено себе почували в умовах кризового періоду.

Важливою рисою сучасної світової економіки є поглиблення процесів інтеграції, що зумовлює необхідність застосування якісно нових підходів до розвитку економіки. Банківський сектор – одна з найбільш інтегрованих у фінансову систему ЄС економічних галузей України. У посткризовий період іноземний банківський капітал, в основному європейський, багато в чому визначив «ландшафт» вітчизняного ринку банківських послуг. Необхідним є об'єктивний аналіз тенденцій розвитку банківського бізнесу в ЄС, оскільки європейський капітал хоча й займає найбільшу частку серед іноземного капіталу в Україні, останнім часом спостерігається тенденція до його відпливу. На нашу думку, саме функціонування банків за європейськими стандартами дозволяє досягти максимальної ефективності їхньої діяльності [1, с. 390]. На думку автора «в Україні настав час для розробки раціональних напрямків співробітництва у банківській сфері з країнами Євросоюзу. При цьому необхідно використовувати досвід інших країн, аналізувати можливість застосування для нашої держави, а також створення своєї власної стратегії розвитку та інтеграції до Європейського фінансового простору.

Враховуючи сучасний стан банківської системи та проблемні тенденції які мають місце впродовж останніх років, Національному банку України необхідно скористатися досвідом успішних країн та провести заходи щодо подолання банківської кризи, серед яких пріоритетними є: створення якісної правової бази регулювання банківської діяльності; скорочення персоналу та кількості відділень державних банків; фундаментальна оцінка роботи банків на перспективу життєздатності задля реальної оцінки ситуації та прийняття ефективних рішень; врегулювання валютного курсу та зниження спекулятивних операцій із валютою.

Важливою рисою сучасної світової економіки є поглиблення інтеграційних процесів, що зумовлює необхідність застосування якісно нових підходів до розвитку економіки, які повинні бути спрямовані на формування спільного європейського ринку і проведення спільної для європейських країн економічної та

фінансової політики. Необхідно підвищувати конкурентоспроможність саме українських банків, що прискорить інтеграцію України до європейського економічного простору. Для цієї мети слід: збільшувати обсяги ринкової капіталізації банків; привести банківське законодавство у відповідність до міжнародних стандартів, особливо у питанні доступу іноземних банків на територію України; вживати заходи щодо створення філій українських банків за кордоном; стимулювати злиття банків для створення сильних конгломератів, що здатні пропонувати велику кількість послуг; пропонувати нові послуги, які існують у світовому фінансовому просторі; зменшувати вартість банківських послуг.

Розгортання процесів інтеграції на сучасному етапі пов'язане з прискоренням руху міжнародних фінансових потоків у часі і просторі, збільшенням обсягів всіх видів міжнародних трансакцій, зростанням кількості потужних транснаціональних банків, які у своїй діяльності виходять за межі національних банківських систем, а також розвитком сучасних інформаційних технологій. Поступова ліквідація бар'єрів щодо здійснення міжнародних операцій та входження іноземного капіталу в національні банківські системи, лібералізація руху капіталу, а також пом'якшення антимонопольного законодавства щодо створення банківських холдингів призводять до тісної взаємодії банківських систем окремих країн.

Література:

1. Офіційний сайт НБУ: Електронний ресурс: Режим доступу: <https://www.bank.gov.ua/>
2. Смолінська С.Д., Наконечна Ю.С. Інтеграція банківської системи України в умовах світової економіки. Молодий вчений. 2018. № 10 (62). жовтень. С. 390-393.

РОЗВИТОК РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ В УКРАЇНІ

ШЛЯХОВИЙ М. О.

студент магістратури факультету аграрного менеджменту

РЕШЕТНИКОВА С. О.

студентка магістратури факультету аграрного менеджменту

*Національний університет біоресурсів і природокористування України
м. Київ, Україна*

Як відомо, ринок у найпростішому розумінні – це система економічних відносин з приводу купівлі – продажу товарів. Він представляє сукупність товарного і грошового обігу.

У функціональному розумінні сучасний ринок – поняття більш глибоке, комплексне і представляє систему ринків, серед яких надзвичайно важлива роль належить ринку цінних паперів.

Ринок цінних паперів є абстрактне поняття, що служить для позначення сукупності дій і механізмів, що роблять можливими торгівлю цінними паперами.

Попередниками сучасних фондових ринків були середньовічні вексельні ярмарки і постійні вексельні ринки, що час від часу виникали і зникали в XIII – XIV ст. З торгівлею векселями пов'язана поява перших професійних учасників ринку цінних паперів і перших бірж, на яких здійснювалися операції і з товарами, і з векселями. Першими біржами, на яких проводилися операції з цінними паперами, вважаються створені в XVI ст. установи в Антверпені (1531 р.) і Ліоні. Через різні обставини ці біржі припинили існування в другій половині XVI ст. [1, с. 98].

Першими акціонерними товариствами традиційно вважаються створені в XVI – XVII ст. у Англії Московська, Левантська, Балтійська, Ост-індська компанії, а також Голландська Ост-індська Об'єднана компанія.

У Голландській Ост-індській компанії протягом 40 років дивіденди по акціях дуже рідко виплачувалися грошима – в основному товаром (спеціями). Лише з 1644 р. компанія розпочала виплати дивідендів виключно в грошовій формі. Впродовж 200 років свого існування компанія регулярно виплачувала дивіденди, середньорічна ставка яких дорівнювала 18% від номіналу [1, с. 102].

Проте аж до XIX ст. акціонерні товариства залишалися рідкістю і їх цінні папери забезпечували незначну частку фондового обороту. Велика частина операцій з цінними паперами припадала на державні цінні папери – саме торгівля державними борговими зобов'язаннями сприяла виникненню сучасних фондових бірж і інвестиційних інститутів [1, с. 143].

Інфраструктуру фондового ринку утворюють інститути, які забезпечують функціонування ринку, створюють необхідні умови для обігу цінних паперів на біржовому чи позабіржовому ринках, сприяють укладанню угод щодо цінних паперів між учасниками ринку.

Можна сказати, що у сучасній світовій фінансовій системі фондовий ринок відіграє значну роль, оскільки він є одночасно сегментом грошового ринку та ринку капіталів. До того ж фондовий ринок може розглядатися як один з найефективніших механізмів регулювання переливу фінансових ресурсів за допомогою різних інструментів. Саме операції на відкритому ринку (купівля/продаж державних облігацій) є основним інструментом грошово-кредитної політики для будь-якого центрального банку, незалежно від того, який у нього цільовий орієнтир – рівень процента чи обсяг грошової пропозиції. Водночас існування ринку державних цінних паперів дає орієнтири для визначення рівня безризикової процентної ставки. Залучення коштів на фінансових ринках (внутрішніх чи зовнішніх) за допомогою державних боргових зобов'язань є також загально-визнаним способом фінансування дефіциту державного бюджету. Тому дослідження розвитку фондового ринку слугують тією основою, яка сприяє визначенню певних напрямів у розбудові економіки, а відтак увага дослідників до тенденцій функціонування фондових ринків взагалі та фондових ринків країн, що перетворюють свої економіки, зокрема, є суттєвою.

Формування фондового ринку в Україні здійснювалось паралельно з інституціональними змінами, розгортанням процесів роздержавлення та приватизації, становленням нормативно-законодавчої бази. У цих процесах можна виділити чотири етапи, три з яких відбувались в умовах розбудови моделі фі-

нансового ринку України, а четвертий етап, який відбувається сьогодні – в умовах створення основи структурно-функціональної моделі фондового ринку. Перший етап розпочався на початку 1990-х рр. ХХ ст., другий охоплював середину-кінець 90-х рр., початок третього датується 1999 р., а четвертого – 2003 р [2, с. 56].

На сьогодні ринок цінних паперів в Україні розвивається з кожним днем і розширює сферу своїх інвестиційних можливостей.

Стан вітчизняного ринку цінних паперів характеризується постійним зростанням обсягів емісій та зміною їх структури.

Література:

1. Дегтярьова Н., Виходцев О. Історія ринку цінних паперів // Ринок цінних паперів України. – 2007.
2. Демчак Р.Є. Формування фондового ринку в Україні і умовах глобалізації фінансових процесів // Держава та регіони. Серія: Державне управління. – 2009.

ДІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ В СЬОГОДЕННІЙ ЕКОНОМІЧНІЙ СИТУАЦІЇ УКРАЇНИ

ЯРОЦЬКИЙ С. Г.

студент факультету міжнародної економіки

Дніпровський національний університет

імені Олеся Гончара

м. Дніпро, Україна

Центральний банк є головною ланкою банківської системи будь-якої країни. Головне його завдання – забезпечення стабільності національної валюти всередині країни та підтримання курсу валюти на зовнішньому ринку.

Перед українським національним банком останнім часом є багато викликів: різко збільшилися витрати на армію, девальвація гривні в 3 рази, а найголовніше – від’ємне сальдо торгового балансу. Саме останній фактор змушує керівництво продавати ОВДП, а для того, щоб їх придбали, держава робить процентну ставку на порядок вищою –18% [1, с. 3]. Країна живе в борг і це потрохи тягне її до боргової ями.

Зовнішній борг України складає 76.3 млрд американських доларів, а щодо ВВП він складає 81% (у 2013-му було 40%) [2, с. 3]. Потрохи цей відсоток збільшується, якщо нічого не змінити, то державний борг буде вищим за ВВП – це дорога до дефолту.

В цьому році Україна має відносну економічну стабільність, курс іноземних валют стабільний та дещо знизився, рівень інфляції за 2019-й рік поки складає 2,7% (рік не закінчився, очікування нацбанку: інфляція буде на рівні 6,3%) [3, с. 3], в порівнянні з 2018-м, де рівень інфляції склав 9,8% – це прогрес.

В цьому є заслуга Нацбанку України, золотовалютний запас країни збільшився втричі в порівнянні з 2014-м роком (7 млрд та 22 млрд доларів) [3, с. 3].

Монетарна політика також змінилася, з 1-го жовтня НБУ вивів з обігу монети номіналом 1, 2 та 5 копійок. Поступово виводять з обігу 25 копійок, ввели монету номіналом 2 гривні та введуть номіналом 5 і 10 грн – це європейська практика, яку потрібно продовжувати. Бо, вартість друку однієї гривневої купюри складає 20 гривень, в той час, як викарбовування монет значно дешевше і більше відповідає собівартості.

За останні 5 років кількість банків в Україні вдвічі зменшилася, перестали існувати близько 80-ти банків, а до 3-х державних («Ощадбанк», «Укргазбанк», «Укресімбанк») додався 4-й банк – «ПриватБанк», який має статус найбільшого в країні та обслуговує 20 млн. клієнтів. «ПриватБанк» не зміг витримати кризи і держава націоналізувала його та внесла ОВДП на суму 155 млрд. грн. Утримання 4-х банків – важка ноша для керівництва країни, тому зараз Прем'єр-міністр заявив про намір провести їх приватизацію [4, с. 4].

Підписаний меморандум щодо росту економіки та цінової стабільності з Кабінетом Міністрів [5, с. 4], в якому зазначається, що рівень інфляції знизиться до 5%. Рада НБУ затвердила принципи грошової-кредитної політики на 2020-й рік [6, с. 4]:

- мета грошово-монетарної політики – підтримка інфляції на рівні 5%. НБУ може використовувати всі законодавчо визначені засоби грошово-кредитної політики;

- Нацбанк надалі дотримуватиметься політики незакріпленого курсу, оскільки монетарна політика не спрямована на досягнення певного рівня або діапазону обмінного курсу;

- у 2020-му році НБУ буде використовувати гнучкість режиму інфляційного таргетування, сприяючи не лише поверненню інфляції до цілі, але також піклуючись впливом монетарних рішень на економічне зростання;

- при зниженні інфляційного тиску НБУ буде пом'якшувати монетарну політику, сприяючи економічному зростанню;

- облікова ставка в реальному вимірі поступово знижуватиметься в наступні роки до нейтрального рівня. Також будуть знижуватися і номінальні процентні ставки банків.

Отже, банківський сектор, як і вся економіка України, за останні 5 років пережив не одне потрясіння. Попри всі негаразди, зараз золотовалютні запаси збільшуються, інфляція зменшується, курс валют стабільний, тобто економічний стан покращується. Проте є один негатив – це відбувається шляхом кредитів, траншів та ОВДП, тому державний борг перманентно росте. Україна зараз бере нові кредити, щоб погасити старі – це не розв'язання проблеми, а її відкладення. Вирішення можливе внаслідок притоку іноземного капіталу та інвестицій, з ними й сальдо торгового балансу перестане бути від'ємним – це означатиме, що країна заробляє на експорті й може починати сама розраховуватися за власні борги.

Література:

1. Процентна ставка для ОВДП [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.segodnya.ua/economics/enews/skolko-mozhno-zarabotat-pokupaya-gosudarstvennyye-obligacii-ovgz-1204967.html>
2. Відношення зовнішнього боргу України щодо ВВП [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://project.liga.net/projects/gosdolg/>
3. Рівень інфляції та золотовалютного запасу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.prostobank.ua/spravochniki/indikatory_rynka/inflation_index/2019 Заява Прем'єр-міністра щодо приватизації банків [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://znaj.ua/ru/politics/267538-goncharuk-ogolosiv-masshtabnu-privatizaciyu-yaka-dolya-chekae-na-privatbank-oshadbank-ta-inshi>
4. Меморандум щодо росту економіки та цінової стабільності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.rbc.ua/ukr/news/nbu-podpisal-kabminom-memorandum-roste-ekonomiki-1570112980.html>
5. Принципи грошової-кредитної політики на 2020-й рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://minfin.com.ua/2019/09/11/39021901/>

СЕКЦІЯ 7. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

МЕТОДИКА ВИПРАВЛЕННЯ ПОМИЛОК В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ ТА ФІНАНСОВІЙ ЗВІТНОСТІ

БЕРЕЗОВА К. С.

магістр

КАПЛУН І. О.

магістр

СУВОРОВА П. І.

магістр

Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»

м. Дніпро, Україна

Навіть найбільш досвідчений, високопрофесійний і відповідальний бухгалтер не застрахований від помилок у фінансовій звітності, але, допустивши помилку, потрібно її виправити.

Порядок виправлення помилок залежить, передусім, від того, в якому періоді вони допущені: в поточному чи попередньому. Причому оскільки, Згідно Закону про бухгалтерський облік та фінансову звітність, звітним періодом для складання фінансової звітності є календарний рік, то до помилок попереднього періоду належать ті, які здійснені в попередніх календарних роках, а до помилок поточного періоду належать помилки, які допущені і виявлені в поточному календарному році або виявлені після закінчення звітного року, але до затвердження фінансової звітності.

При виправленні помилок поточного періоду необхідно внести виправлення записами за відповідними рахунками бухгалтерського обліку в тому місяці звітного періоду, в якому виявили неточність. При виправленні помилок, допущених і виявлених у поточному звітному році, нерозподілений прибуток (непокриті збитки) не коригують (рахунок 44 не застосовують).

Помилки виправляються або методом «червоне сторно»; або способом додаткових бухгалтерських записів. При цьому складається бухгалтерська довідка, в якій наводиться зміст помилки, сума і кореспонденція рахунків, за допомогою яких вносяться зміни.

Якщо ж помилки виявлені після завершення звітного року, але до затвердження (подання) річної фінансової звітності за цей період, то виправні записи в бухгалтерському обліку вносяться останнім числом грудня минулого року.

Порядок виправлення помилок попередніх періодів помилок дещо складніший, ніж помилки поточних періодів. Необхідно з'ясувати, чи можна не виправляти несуттєві бухгалтерські помилки? Згідно Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку [1], Суттєвою вважається інформація, відсутність якої може вплинути на рішення користувачів фін звітності. Відповідно, несуттє-

ва помилка не позбавляє фінансову звітність статусу достовірної. Але чи означає це, що несуттєві помилки можна взагалі не виправляти? З положень, як П (С) БО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах» [2], так і МСБО 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки» [3], випливає, що виправляти потрібно всі помилки: і суттєві, і несуттєві. Щоправда, МСБО 8 зобов'язує ретроспективно (тобто з перерахунком даних попередніх періодів) виправляти лише суттєві помилки. Але, на відміну від МСБО 8, П (С) БО 6 подібної норми не передбачає. Тому, формально, якщо ведеться облік за національними стандартами, несуттєві помилки попередніх періодів потрібно виправляти за тим же алгоритмом, який передбачено для суттєвих помилок. Єдине, що виправлення несуттєвих помилок, якщо підприємство зобов'язане оприлюднювати фінансову звітність, дозволяється не оприлюднювати. Критерії суттєвості визначаються підприємством самостійно і закріплюються в обліковій політиці.

В Законі про бухгалтерський облік і фінансову звітність сказано, що подання та оприлюднення уточненої звітності здійснюється в тому ж самому порядку, як і фінансової звітності, яка уточнюється. Але поки що механізм такого «переподання» до кінця нормативними документами не врегульований!

Якщо підприємств, які зобов'язані оприлюднювати фінансову звітність, то виникає обов'язок повторно оприлюднити відкориговану фінансову звітність. Роблять це в тому ж порядку, в якому оприлюднили помилкові фінансові звіти. Щоправда, дозволяється не оприлюднювати виправлення несуттєвих помилок.

У цьому випадку в примітках до фінансової звітності потрібно зазначити про недоцільність оприлюднення такої інформації.

Таким чином, методика виправлення помилок в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності складається з:

1. Складання бухгалтерської довідки в місяці виявлення помилки і занесення даних з неї до реєстрів бухгалтерського обліку і до Головної книги.
2. Складання нової фінансової звітності за помилковий рік, як того вимагає п. 5 П (С) БО 6. Причому робимо це так, ніби помилки не було. Подаємо виправлений варіант фінансової звітності зацікавленим користувачам.
3. Відображення правильні показники в поточній фінансовій звітності.
4. Зазначення факту виправлення помилки в примітках до поточної фінансової звітності. У них відображають таку інформацію: зміст і суму помилки; статті фінансової звітності минулих періодів, перераховані з метою повторного подання порівняльної інформації; факт або недоцільність повторного оприлюднення виправленої фінансової звітності.

Література:

1. Національне положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>;
2. Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах». Затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 28.05.99 р. № 137. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0392-99>;
3. МСБО 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_020;

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНІСТІ ПО ВИПЛАТІ ОРЕНДНОЇ ПЛАТИ

ВАЛЬКОВА Н. В.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування*

ЗАЙЦЕВА І. М.

студент

*Хмельницький національний університет
м. Хмельницький, Україна*

Методика обліку та порядок оподаткування орендної плати залежить порядку від строків та форм здійснення цих орендних платежів.

Законом України «Про оренду землі» № 161 від 06.10.1998 р. визначено поняття договору оренди землі, – це договір, за яким орендодавець зобов'язаний за плату передати орендареві земельну ділянку у володіння й користування на певний строк, а орендар зобов'язаний використовувати земельну ділянку відповідно до умов договору та вимог земельного законодавства [1].

Договір оренди має передбачати орендну плату за землю. Тобто, платіж який орендар зобов'язується сплачувати орендодавцеві за користування земельною ділянкою. Згідно договору встановлюється розмір, умови та строки використання внесення орендної плати.

В бухгалтерському обліку за особовим рахунком орендодавця в момент виплати доходу відобразатиметься дебіторська заборгованість, яка зменшуватиметься по мірі нарахування доходу.

Відповідно до п. 10 П (С) БО 14, дебіторська заборгованість орендаря відображається у бухгалтерському обліку орендодавця у сумі мінімальних орендних платежів і негарантованої ліквідаційної вартості за винятком фінансового доходу, що підлягає одержанню, з визнанням іншого доходу. Одночасно залишкова вартість об'єкта фінансової оренди виключається з балансу орендодавця з відображенням у складі інших витрат.

Форма оплати орендних платежів також визначена Законом України «Про оренду землі» № 161 від 06.10.1998 р. [1] та може здійснюватися наступним чином:

- у грошовій формі – належна орендодавцеві сума орендної плати виплачується готівкою;
- у натуральній формі – орендна плата видається продукцією власного виробництва;
- у комбінованій формі – яка є поєднанням грошової та натуральної форм відшкодування орендної плати.

За грошової форми розрахунків, оподаткування податком з доходів фізичних осіб та військовим збором здійснюється за загальними правилами. Суб'єкт господарювання (орендар) в такому випадку виступає податковим агентом фізичної особи (орендодавця), що накладає на нього обов'язок, сплати податків та подання відповідних звітів [2]. Виплату орендної плати у грошовій формі підп-

риємство здійснює за власним вибором: або за видатковим касовим ордером, і в такому разі касир вимагає надати документ, що засвідчує особу орендодавця та документи що підтверджують право власності на земельну ділянку. Фізична особа (орендодавець) розписується у ВКО про одержання готівки із зазначенням одержаної суми, або у відомості на виплату готівки. У такому випадку всі одержувачі готівки також надають відповідні документи, що підтверджують особу орендодавця та права на земельну ділянку, і розписуються у відповідній графі видаткового касового документа.

Відображення операцій із виплати орендних платежів у готівковій формі здійснюється в загальному порядку: Дт 685 «Розрахунки з іншими кредиторами» – Кт 301 «Готівка в національній валюті».

Натуральна форма розрахунків передбачає застосування «натурального» коефіцієнта для розрахунку податку з доходів фізичних осіб. Що стосується військового збору, то для обчислення цього показника натуральний коефіцієнт не враховується, що призводить до певних неточностей. А тому, якщо до вартості виданої продукції у грошовому виразі додати суму утриманих податків, то ми отримаємо більшу суму, ніж обчислена сума до оподаткування.

У податковому розрахунку за формою № 1ДФ буде відображено інформацію у розділі I: нарахований та виплачений дохід, утриманий та перерахований податок; у розділі II, рядок «Військовий збір»: нарахований та виплачений дохід, а також суму утриманого та перерахованого збору.

Важливою умовою застосування «натурального» коефіцієнта в процесі оподаткування є передбачений у договорі оренди землі спосіб виплати доходу.

Якщо в договорі визначено, що орендна плата повністю або частково виплачується власною продукцією і передбачено спосіб обчислення вартості такої виданої продукції, то застосування «натурального» коефіцієнта є обов'язковим.

Оскільки виплата орендної плати в натуральній формі для цілей оподаткування податком з доходів фізичних осіб та військовим збором розглядається як продаж, то вона відображається у складі доходу від реалізації готової продукції.

Зазвичай сільськогосподарські підприємства виплачують орендну плату за землю фізичним особам щорічно – раз на рік. Однак не заборонено здійснювати виплати наперед за майбутні періоди або відразу за весь період оренди.

Варто звернути увагу на те, що строки виплати орендної плати мають бути прописаними у договорі, адже від них залежить вчасна сплата податків. Нарахування податків на доходи здійснюється під час нарахування останніх, а виплата здійснюється разом із виплатою орендної плати, та у разі відтермінування орендного платежу не пізніше ніж через 30 днів, з дня їх нарахування.

Отже, якщо договором передбачено виплату орендної плати частками, то податки утримуються. Податки стягуються під час виплати й у разі, якщо платіж здійснюється раніше, ніж прописано в договорі.

Наприклад, у договорі оренди передбачено строк виплати орендної плати – 15 грудня. Якщо орендар виплачує орендну плату у грошовій формі 1 вересня, то податок з доходів фізичних осіб та військовий збір мають бути перераховані до бюджету в цей самий день.

Із суми орендної плати єдиний соціальний внесок не стягується, відповідно до ч. 1 ст. 7 Закону № 2464 – VI «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» [3] винагорода за цивільно-правовими договорами потрапляє в базу для нарахування тільки в разі, якщо такий договір передбачає виконання робіт або надання послуг.

Орендар може надати орендодавцю нецільову матеріальну допомогу. Нецільова благодійна допомога не включається до оподаткованого доходу в розмірі, що не перевищує граничного розміру – це місячний прожитковий мінімум для працездатної особи, діючий на 1 січня звітного податкового року, помножений на 1,4 та округлений до найближчих 10 гривень. [2]. Суму перевищення оподатковують податком з доходів фізичних осіб та військовим збором.

Сума нецільової благодійної допомоги, у тому числі та, що перевищує встановлений граничний розмір, відображається у формі 1ДФ з ознакою доходу «169». Матеріальна допомога разового характеру не належить до основної або додаткової зарплати та інших заохочувальних, компенсаційних виплат, тому вона не є базою для нарахування єдиного соціального внеску.

Таким чином, з вище наведеного бачимо, що оподаткування, документальне оформлення та бухгалтерський облік розрахунків із власниками земельних паїв безпосередньо залежить від форми здійснення орендної плати.

Література:

1. Закон України «Про оренду землі» № 161-XIV від 06.10.1998 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/161-14>
2. Податковий кодекс України : прийнятий Верховною Радою України 2 груд. 2010 р. № 2755-VI : текст із змін. станом на 10 вересня 2017 р. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
3. Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» № 2464 – VI від 08.07.2010 р. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17>

ОБИРАЄМО МЕТОД ОБЛІКУ ВИТРАТ

ГОРДІЄНКО М. І.

*кандидат економічних наук, професор,
завідувач кафедри обліку і оподаткування*

ЗАБЕЛА О. М.

*магістрант спеціальності «Облік і оподаткування»
Сумський національний аграрний університет
м. Суми, Україна*

В сьогоденні умовах господарювання, з урахуванням жорсткої конкуренції на ринку, зволікання в освоєнні передових технологій обходиться достатньо дорого. Разом з тим, освоєння та застосування новітніх методів управління витратами може коштувати підприємству значно дорожче.

На протязі багатьох років одним із питань, навколо якого велися дискусії вітчизняних науковців було встановлення взаємозв'язку між методами обліку витрат і методами калькулювання. Значний внесок у розв'язання даного питання зробили Ф.Ф. Бутинець, С.Ф. Голов, В. А. Дерій, Т. П. Карпова, В. Ф. Палій, Ю. С. Цал-Цалко, М.А. Проданчук, М. Г. Чумаченко [5] та ін. Сьогодні в обліковій вітчизняній практиці є двояка думка щодо спільних і відмінних ознак методів обліку витрат та методів калькулювання собівартості. Постає питання: чи повинні методи обліку витрат і калькулювання визначатися як єдине ціле, чи вони підлягають окремим класифікаціям, який існує між ними взаємозв'язок, який метод найбільш ефективний для підприємства, тощо.

Аналізуючи проведені науковцями дослідження, можемо констатувати, що від правильного вибору системи методів обліку, калькулювання та аналізу витрат, залежить успіх бізнесу та досягнення стратегічних цілей підприємства.

В ринкових глобалізаційних умовах перед кожним підприємством стоять єдині завдання:

- максимізація прибутку шляхом мінімізації всіх видів витрат;
- стабільний розвиток;
- забезпечення переваг перед конкурентами.

Бухгалтерський облік, як фінансовий центр управлінської інформаційної системи, повинен не лише забезпечити інформацією щодо визначення результату роботи, але й розробити раціональну систему збору та опрацювання інформації, тобто запропонувати найбільш оптимальний спосіб пізнання об'єктів дослідження. Щодо розрахунку фінансового результату періоду, то результат напряду залежатиме від того, як повно й системно ми сформуємо доходи та витрати. А це є не що інше, як вибір оптимально ефективного методу обліку витрат і доходів. Методи обліку витрат на виробництво й калькулювання собівартості, методи обліку доходів належать до сфери наукових досліджень та об'єднують сукупність способів і прийомів, що дають змогу ефективно і якісно виконувати облікові завдання щодо цих доходів та витрат.

На сьогодні методи обліку витрат і калькулювання собівартості продукції, які використовуються у обліковій вітчизняній практиці, можна умовно розділити на дві групи: традиційні і запозичені. До традиційних методів відносяться:

1) позамовний метод обліку витрат – сутність якого полягає в тому, що прямі основні витрати групуються в розрізі встановлених статей або визначених елементів витрат за замовленнями на виготовлення окремого продукту;

2) попроцесний метод (process-costing) – даний метод передбачає облік витрат за кожним технологічним процесом, за заздалегідь визначеною сукупністю технологічних операцій, внаслідок виконання яких одержують певний вид продукції;

3) попередільний метод – сутність якого полягає в тому, що всі або окремі прямі основні витрати відображаються в обліку, за окремими переділами виробництва, а не за видами продукції;

4) нормативний метод, є одним із основних методів управлінського обліку, який дає можливість здійснення дієвого контролю за рівнем витрат виробницт-

ва. Основним елементом даного методу є облік відхилень від норм витрат і облік зміни норм витрат [3].

До запозичених методів обліку витрат і калькулювання собівартості продукції, можна віднести такі як: «стандарт-кост», «директ-кост», ABC-метод, тощо, тобто ті, які сформовані та набули популярності в розвинених країнах світу, а в Україні стали відомі та використовуються на протязі останніх трьох десятиріч [5].

Метод «стандарт-кост», є одним із найбільш поширених методів обліку і управління витратами за кордоном. Як відомо із наукових джерел, засновником даної системи був Фредерік Тейлор, в подальшому його наукову ідею підтримав Дж. Чартер Гаррісон, якому належить впровадження діючої системи «стандарт-кост» – тобто стандартної вартості витрат. Основна сутність даного методу полягає в розробці норм, до яких підприємство повинно прагнути, а обліковується лише те, що повинно відбутися, а не те, що відбулося, тобто враховується не реальне, а належне.

Під методом «директ-костінг» (direct-costing), слід буквально розуміти «облік прямих витрат». На перших етапах практичного застосування даної системи, в собівартість, що розраховується за змінними витратами, включалися тільки прямі витрати, а всі види непрямих витрат списувалися безпосередньо на фінансові результати періоду. На сучасному етапі даний метод передбачає включення в собівартість не тільки прямих змінних витрат, але й частини непрямих змінних витрат. Тому, назва терміну та принцип, який використовується в даному методі, дають всі підстави для того, щоб дану систему називати «облік змінних витрат». Існує безліч думок, щодо правомірності включення в собівартість продукції, тільки змінних витрат. Разом з тим, даний метод має багато прихильників і зайняв стійкі позиції в обліку, перш за все із-за можливостей отримання розрахунків у визначенні критичної точки обсягу виробництва.

Метод обліку витрат за функціями (Activity-Based Costing, або скорочено ABC) – розглядає операції в якості основних об'єктів обліку і калькулювання з метою обчислення собівартості продукту. Ідея ABC-методу полягає в тому, що будь-які витрати викликані певною діяльністю, а кожному типу продукції притаманний свій набір видів діяльності. Базовим принципом даного підходу є розподіл витрат на прямі і накладні. Особливістю методу ABC є те, що в кожному конкретному випадку для розподілу накладних витрат використовують інші показники (базу розподілу), відмінні від обсягів виробництва [1; 2].

Таким чином, можна зробити висновок, що суть функціонального методу обліку витрат полягає у визначенні видів діяльності (операцій, процесів), які спричиняють виникнення витрат, і досліджує та дає можливість проаналізувати основні носії витрат для цих видів діяльності.

Застосування зарубіжних методів обліку витрат і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) у вітчизняній практиці вимагає докорінних змін традиційних підходів до обліку витрат, до калькулювання, перегляду поглядів на значення «собівартості» в управлінні діяльністю підприємства.

У вітчизняній науці та практиці організації обліку витрат і калькулювання собівартості мало уваги приділяється таким методам, як «кайзен-костінг» і

«таргет-костинг». Така ситуація, як свідчать наукові публікації зарубіжних вчених, має місце і в інших розвинених країнах світу.

«Кайзен», як стратегія та модель управлінського обліку, виник в Японії в другій половині 1980-х років. Даний термін (kaizen), перекладається як поліпшення, удосконалення [4].

Використання методики «кайзен-костинг» можливе в різних галузях виробництва, особливо якщо вона використовується в сукупності з іншими методами управління витратами, такими як «стандарт-костинг», «таргет-костинг», тощо.

Кайзен-костинг – це процес, за допомогою якого відбувається поступове зниження витрат на етапі виробництва продукції, в результаті якого підприємство досягає необхідного рівня собівартості та забезпечує прибутковість виробництва.

Найбільш очікуваний результат приведені методи приносять у галузях, що займаються випуском соціально важливих видів продукції та виконують соціально затребувані роботи і послуги (транспорт, будівництво, харчова промисловість, житлово-комунальне господарство та ін.). У таких галузях органи державної влади мають можливість впливати на процес ціноутворення, проводити політику «утримання цін», а тому застосування цих методів калькулювання дасть змогу скоротити обсяги державних дотацій і фінансової підтримки збитковим підприємствам.

Загальний висновок заключається в тому, що на наше переконання не існує ідеальних методів обліку витрат та визначення собівартості продукції, які задовольняють всі вимоги користувачів. Тому доцільно використовувати такий підхід, який дасть можливість, підвищення рентабельності та конкурентоздатності свого бізнесу, без суттєвих капіталовкладень. Але при одній умові, якщо працівник бачить можливість зробити свою роботу краще, він повинен діяти і відповідним чином змінювати стандарти виконання окремих робіт.

Література:

1. Аткинсон, Энтони А. Управленческий учет./ Энтони А. Аткинсон, Раджив Д. Банкер, Роберт С. Каплан, Янг С. Марк; пер. с англ. – М.: Изд. дом «Вильямс», 2005. – 878 с.
2. Друри К. Управленческий и производственный учет: [учебник]. / К. Друри; пер. с англ. – М.: Изд. об. «ЮНИТИ-ДАНА», 2005. – 1071 с.
3. Методи обліку витрат і калькулювання собівартості. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2016/april/issue-32/article-17160.html>
4. Проданчук М.А. Таргет-костінг та кайзер-костінг як інструменти оптимізації витрат у систем стратегічного управління./ М.А. Проданчук// Збірник наукових праць ВНАУ. Серія: економічні науки. – 2012. – № 3 (69) Том 2. – С. 150 – 155.
5. Чумаченко М. Дискусійні проблеми обліку витрат і калькулювання собівартості продукції. / М. Чумаченко, І. Білоусова// Бухгалтерський облік і аудит. – 2008. – № 10. – С. 3–7.

СТВОРЕННЯ РЕЗЕРВУ СУМНІВНИХ БОРГІВ: ВАЖЛИВІ ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ

ДЕРЕВ'ЯНКО О. С.

магістр

Харківський національний технічний університет

сільського господарства імені Петра Василенка

м. Харків, Україна

Важливою складовою діяльності сільськогосподарського підприємства є дебіторська заборгованість. Тому її аналіз є необхідною частиною управління діяльністю підприємства в цілому. Облік сумнівної дебіторської заборгованості набуває особливого значення, тому що саме від її наявності та частки залежить в цілому ефективність діяльності підприємства.

Проблемним питанням обліку дебіторської заборгованості та формуванню резерву сумнівних боргів присвячені дослідження таких вчених – економістів: Бутинця Ф.Ф., Голова С.Ф., Гуцайлюка З.В., Ковальова В.В., Соколова Я.В., Хенка С., К. Хувера. Але, з тієї причини, що суб'єкти розрахунково-платіжних відносин є різноманітними, існує ряд дискусійних питань що не розкриті в обліковому аспекті зрозумілому для кожного практикуючого бухгалтера.

Нормативним документом, що регламентує правила бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості, є П (С) БО 10 «Дебіторська заборгованість», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 24.10.1999 р. [1], відповідно до якого, дебіторська заборгованість підприємства визнається активом в тому випадку, коли є ймовірність отримання підприємством майбутніх економічних вигід та може бути достовірно визначена її сума. Економічні вигоди у цьому випадку полягають в тому, що менш ліквідний актив (заборгованість) перетворюється на більш ліквідний – кошти. Достовірність суми дебіторської заборгованості обумовлено наявністю відповідних первинних документів, за якими її можна визначити (виписки банку, накладні, акти тощо).

Отже, треба зауважити, що створення резерву сумнівних боргів є надзвичайно важливою процедурою. Цим забезпечується об'єктивність, без завищення оцінити активи підприємства та неупереджено відобразити витрати підприємства, що вплине на визначення фінансового результату діяльності за звітний період. Але, на практиці бухгалтерам потрібно розуміти, на яку саме заборгованість складається резерв сумнівних боргів? Тут треба звернутися до НП (С) БО 1 «Загальні вимоги до розкриття фінансової звітності», в якому розкриття складання резерву сумнівних боргів – дотримання принципу обачності, згідно якому не допускається заниження оцінки обов'язків та витрат та завищення оцінки активів та доходів підприємства у фінансовій звітності [2]. Згідно п. 7 П (С) БО 10 «Дебіторська заборгованість» резерв на підприємстві обов'язково складається під поточну «грошову» заборгованість (окрім заборгованості, яка придбана з метою подальшого її перепродажу) [1].

До такої «грошової» заборгованості відноситься:

– заборгованість покупців за товари, роботи, послуги (Д-т рахунків 361, 362);

– заборгованість за векселями отриманими (Д-т рахунків 182, 34);

– інша дебіторська заборгованість (Д-т рахунків 377).

Але, нормативно-правовими актами України з питань бухгалтерського обліку є затверджені ситуації коли резерв не створюють:

– дії П (С) БО 10 «Дебіторська заборгованість» не розповсюджуються на бюджетні уряди та підприємства, які складають звітність за міжнародними стандартами [1];

– для мікропідприємств та підприємств-платників єдиного податку існує можливість поточну дебіторську заборгованість включати до підсумку балансу за її фактичною сумою, тобто не створювати резерв сумнівних боргів (П (С) БО 25 «Спрощена фінансова звітність») [3];

– резерв сумнівних боргів не створюють під «товарну» заборгованість. Наприклад, аванс, перерахований постачальнику за товари (роботи, послуги);

– довгострокова дебіторська заборгованість, на яку нараховуються проценти, відображається за наведеною вартістю;

– дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом, заборгованість фінансових та податкових органів, авансові платежі, переплата за податками визнається у балансі за фактичною сумою без створення резерву;

– резерв сумнівних боргів не створюється на безнадійну заборгованість, забезпечену порукою, гарантією або заставою (заходи забезпечення згідно гл. 49 Цивільного кодексу України від 16.01.2003 № 435-IV) [4].

Таким чином, якщо є причини для створення резерву сумнівних боргів, то коли ж саме його необхідно створювати?

Отже, резерв складається, коли існує невпевненість в отриманні доходу або погашення заборгованості. Це оціночна величина та судження керівництва про наявність потенційної загрози в неотриманні оплати за відвантажену продукцію або товари, в погашенні заборгованість. Але рішення про складання резерву, про його величину також повинно бути підкріплено відповідною інформацією. Наприклад, до ознак, які можуть говорити про наявність проблем у контрагенті, можна віднести: регулярне прострочення термінів оплати, наявність заборгованості за податками, податковий борг, зміни в обсягах закупівель товару, наявність господарських суперечок тощо.

Але, беручи до уваги той факт, що складання резерву сумнівних боргів впливає на фінансовий результат, та, відповідно, на об'єкт оподаткування податком на прибуток, для підприємств з річним доходом більше 20 млн. грн. нормами п. 139.2 ст. 139 Податкового кодексу України, прийнятому Законом України № 2755-VI від 02.12.2010 р. передбачене коригування на податкові різниці, які виникають при створенні резерву сумнівних боргів [6]. Так, фінансовий результат збільшується: на суму витрат на формування резерву сумнівних боргів (бухгалтерська проводка Д-т 944 К-т 38); на суму витрат від списання дебіторської заборгованості понад суми сформованого резерву сумнівних доходів (бухгалтерська проводка Д-т 944 К-т 36). А зменшується лише на таку суму списаної заборгованості, яка буде відповідати ознакам «безнадійності», приведеним у ст. 14 Податкового кодексу України, прийнятому Законом України № 2755-VI від 02.12.2010 р. [6].

Таким чином, в цілому, для підприємств з річним доходом більше 20 млн., операції зі створення резерву сумнівних боргів, його збільшенню/зменшенню, операції зі списання заборгованості на витрати понад суми резерву повністю нівелюються податковими різницями. Має значення, тільки списання безнадійної заборгованості, яка визнана безнадійною згідно пп. 14.1.11 ст. 14 Податкового кодексу України, прийнятому Законом України № 2755-VI від 02.12.2010 р. [6]. Але, фактично, представники податкової служби можуть пред'явити претензії тільки до факту відсутності резерву сумнівних боргів, тобто до ведення бухгалтерського обліку з порушенням правил. Розмір відповідальності – адміністративна ст. 163¹ КУоАП. А ось для підприємства з річним доходом до 20 млн. грн. обов'язкові коригування фінансового результату до оподаткування відсутні. Це означає, що для податкового інспектора їм потрібно мати переконливі докази того, на підставі яких пропозицій, якої інформації у керівництва з'явилися сумніви у наявності ознак сумнівності заборгованості контрагента.

Достовірне формування резерву сумнівних боргів, а також створення ефективною моделі обліку дебіторської заборгованості на сільськогосподарських підприємствах дозволять більш ефективно здійснювати управління та контроль за дебіторською заборгованістю, уникнувши при цьому ризиків неплатоспроможності.

Література:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість»: Наказ Міністерства фінансів України від 08.10.99 р. № 237 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99>.
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.
3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність», затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 25.02.2000 № 39 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00>.
4. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України 26.09.2019. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
5. Податковий кодекс України: Закон України № 2755-VI від 02.12.2010 р. [Електронний ресурс] // ВВР. 2019. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ В ЧАСТИНІ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

ДОЛІШНЯ Т. І.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку та оподаткування*

КАБАЛІЙ О. О.

магістрант спеціальності «Облік і оподаткування»

*Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
м. Івано-Франківськ, Україна*

Діяльність підприємства забезпечується не лише за рахунок використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, але й за рахунок основних засобів, що складають вагомую частину майна. Тому, для підприємства є важливим отримання достовірної, правдивої інформації про забезпечення і повне, ефективне використання основних засобів, що в свою чергу, актуалізує дослідження питання формування облікової політики щодо основних засобів.

Розв'язанню проблем організації обліку основних засобів присвячені праці багатьох вітчизняних вчених: Бутинець Т. А. [1], Бутинець Ф. Ф. [2], Голов С. Ф. [3], Кафка С. М. [4], Пушкар М. С. [5] та інші.

Разом з тим питання пов'язані з дослідженням формування облікової політики щодо основних засобів потребують поглибленого вивчення її елементів через призму міжнародного досвіду.

Метою дослідження є розкриття особливостей формування облікової політики в частині основних засобів з метою вдосконалення організації бухгалтерського обліку основних засобів на підприємствах.

Облікова політика є невід'ємною методологічною основою організації системи бухгалтерського обліку на підприємстві. Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» облікова політика – це сукупність принципів, методів і процедур, які використовуються підприємством для ведення бухгалтерського обліку, складання та подання фінансової звітності [6].

Ефективність ведення обліку на підприємствах залежить від рівня його організації, що вимагає розробки облікової політики, яку підприємство визначає самостійно. Від сформованої облікової політики залежить не тільки ефективність управління системою обліку, але й формування витрат, доходів та фінансових результатів, які характеризують фінансово-господарську діяльність підприємства та стратегію його розвитку на тривалу перспективу.

Облікова політика повинна розкривати усі методологічні принципи та прийоми, які використовує підприємство для обліку і відображення у фінансовій звітності інформації про основні засоби. Формуючи облікову політику щодо обліку основних засобів необхідно визначити такі її елементи:

- визнання основних засобів та встановлення розмежування основних засобів і малоцінних необоротних матеріальних активів;
- первісну вартість основних засобів;

- методи амортизації;
- ліквідаційну вартість основних засобів;
- строки корисного використання основних засобів;
- обґрунтування необхідності та процедури проведення переоцінок;
- відображення в обліку витрат на поліпшення основних засобів, диференціації підходів в обліку до основних засобів тощо.

Тобто формуючи облікову політику в частині основних засобів доцільно виокремлювати такі елементи, які уможливають упорядкування облікового процесу на підприємстві, а також нададуть бухгалтерському обліку планомірності, цілеспрямованості та забезпечать його ефективність.

Аналіз положень вітчизняного стандарту П (С) БО 7 «Основні засоби» та міжнародного стандарту М (С) БО 16 «Основні засоби» дав змогу встановити як спільні, та і відмінні облікові відображення інформації про основні засоби. Вони стосуються визначення та визнання основних засобів, витрат на формування первісної вартості, витрат на утримання основних засобів, переоцінку, амортизацію та вибуття [7, с. 129].

Саме тому при формуванні облікової політики в частині основних засобів потрібно знівелювати ці відмінності шляхом узгодження критеріїв визнання основних засобів та складу їх об'єктів; передбачати такі методи нарахування амортизації основних засобів, які рекомендовано, і П (С) БО 7 «Основні засоби» [8], і М (С) БО 16 «Основні засоби» [9] тощо.

Таким чином, правильно організована система обліку основних засобів в контексті облікової політики підприємства забезпечить ефективне управління системою обліку, дасть змогу найбільш повно описати методіку формування обліково-економічної інформації, яка відображається у фінансовій звітності. У результаті менеджмент підприємства отримує достовірну, правдиву інформацію про стан, рух та ефективне використання основних засобів.

Подальші наукові дослідження повинні бути спрямовані на поглиблене вивчення міжнародного досвіду формування облікової політики в частині основних засобів з метою імплементації у вітчизняну практику.

Література:

1. Бутинець Т. А. Основні засоби: точка зору економіста. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2012. С. 22-36.
2. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник. 8-ме вид., перероб. і доп. Ж.: ПП «Рута». 2009. 912 с.
3. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану та перспективи розвитку. Монографія. К.: Центр учбової літератури. 2007. 212 с.
4. Кафка С. М. Облікова політика щодо основних засобів. Науковий вісник ІФНТУНГ. Серія: Економіка та управління в нафтовій і газовій промисловості. 2017. № 2 (16). С. 59-70.
5. Пушкар М. С., Щирба М. Т. Теорія і практика формування облікової політики: монографія. Тернопільський національний економічний університет. Тернопіль: Карт-бланш, 2010. 260 с.
6. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.99 р. № 996-XIV (із змінами і доповненнями). URL: <http://www.rada.gov.ua>.

7. Долішня Т. І., Медвідь І. Б. Міжнародний досвід обліку основних засобів: порівняльний аспект. Причорноморські економічні студії. Одеса, 2018. Вип. 28. Част. 2. С. 126-129 с.
8. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку. URL: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/archive/main?cat_id=293533.
9. Міжнародні стандарти фінансової звітності. Київ: Рада з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку: сайт. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_011.

ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗДІЙСНЕННЯ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

ЗАГАРІЙ В. К.

кандидат економічних наук, доцент

ГОЛУБ О. В.

магістрант

*Київський національний університет культури і мистецтв
м. Київ, Україна*

За сучасного стану розвитку економіки відбуваються якісні зміни за всіма сферами управління, і в бухгалтерському обліку, зокрема, шляхом прийняття законів та інших нормативно-правових документів. Пошук найоптимальніших економічних рішень вимагає удосконалення організаційних, історичних і законодавчо-правових нормативів облікової системи.

Нечіткість нормативно-правового регулювання, безліч змін та доповнень до правової бази призвели до скривлення сутності основних засобів, відсутності взаємозв'язку між фінансовим та податковим обліком основних засобів, а також до неоднозначного сприйняття фахівцями інформації про них. Вищенаведене зумовлює актуальність теми дослідження.

Основні засоби здійснюють вплив на ефективність фінансово-господарської діяльності підприємства, тому потребують детального аналізу їх сутності.

Вивчаючи особливості забезпечення основними засобами підприємств в Україні, варто приділити увагу веденню їх обліку за Міжнародними стандартами фінансової звітності.

Різні країни світу використовують міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) як національні або беруть за основу їх концепції, норми і правила при розробці національних. Країни Європейського Союзу використовують МСФЗ з певними обмеженнями, з врахуванням європейського законодавства та директив щодо обліку і звітності [1, с. 8]. Верховна Рада України 05.10.2017 р. на підставі законопроекту від 16.06.17 р. № 4646-д прийняла Закон, яким внесено зміни до Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996 з метою вдосконалення деяких його положень. Однією із змін є розширення сфери застосування МСФЗ шляхом законодавчого закріплення їх обов'язкового застосування великими підприємствами та підприємствами, які здійснюють видобуток корисних копалин загальнодержавного значення (тобто всіма підприємствами, що становлять суспільний інтерес).

Згідно П (С) БО 7 основні засоби представляють собою матеріальні активи, які знаходяться на утриманні підприємства для подальшого використання у виробництві, постачанні товарів (послуг), здавання в оренду чи для інших функцій, очікуваний строк використання яких більше року або операційного циклу [5].

В державному секторі поняття основні засоби визначається відповідно до Національного положення бухгалтерського обліку у державному секторі № 121 «Основні засоби», в якому зазначено, що основними засобами являються матеріальні активи, які обліковуються з метою використання у виробництві чи діяльності для досягнення мети чи задоволення потреб підприємства державного сектору і строк їх використання становить більше року.

Всі об'єкти основних засобів мають свій строк корисного використання, який залежить від різноманітних факторів, а саме: очікуваного використання основних засобів установою державного сектора, морального зносу, правових чи інших обмежень.

Протягом строку використання на об'єкт основних засобів здійснюється нарахування амортизації.

В П (С) БО 7 зазначено п'ять методів нарахування амортизації основних засобів та два методи для малоцінних необоротних активів. На відміну від підприємств приватного сектору, згідно НП (с) БОДС у державному секторі – один метод амортизації основних засобів та один метод для малоцінних необоротних активів [4; 5].

Облік, аналіз основних засобів та складання фінансової звітності має нормативно-правове регулювання. Нормативно-правове забезпечення обліку оборотних засобів можемо представити у вигляді системи, яка має чотири рівні.

Перший рівень – законодавчий, який включає в себе Конституцію України, Господарський кодекс України, Податковий кодекс України, Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» тощо.

Наступний рівень є нормативним і представлений положеннями бухгалтерського обліку, які регулюють методологію ведення обліку основних засобів, необоротних активів та інше.

Третій рівень – методичний. Він представлений інструкціями про застосування плану рахунків, інструкціями з інвентаризації основних засобів, методичними рекомендаціями з бухгалтерського обліку основних засобів, іншими нормативно-правовими актами.

Останній рівень – організаційний, який складається з наказів про облікову політику та інших наказів, посадових інструкцій.

Вищезазначена група документів формується на кожному підприємстві залежно від його специфіки діяльності.

Методика аналізу обліку основних засобів враховує ряд положень, а саме: функціональна корисність основних засобів зберігається протягом декількох років, тому витрати з їх придбання розподілені в часі; момент фізичної заміни основних засобів не співпадає з моментом їх вартісного заміщення; ефективність використання основних засобів оцінюється по різному залежно від їх виду, належності, характеру у часі, призначення.

Аналіз основних засобів проводиться в п'ять етапів. На першому етапі збирається інформація про всі наявні на підприємстві основні засоби [2, с. 347]. Наступний етап забезпечує аналітичне дослідження основних засобів, їх стану, структури, ефективності використання. На третьому етапі здійснюється обробка отриманих аналітичних даних і узагальнюються результати дослідження. Простежується динаміка показників, виявляються позитивні та негативні тенденції, встановлюються причини неефективності використання основних засобів. Четвертий етап передбачає розробку заходів щодо підвищення ефективності використання основних засобів. П'ятий етап є останнім, на ньому здійснюють контроль за впровадженням прийнятих управлінських рішень.

Таким чином, основною особливістю аналізу обліку основних засобів є його багаторівневий характер. Організація обліку основних засобів має бути цілісною, єдиною системою взаємопов'язаних, взаємоузгоджених способів і методів обліку, які охоплюють увесь комплекс облікових процедур.

Отже, ефективна організація бухгалтерського обліку основних засобів повинна забезпечувати досягнення цілей обліку, а саме: своєчасне та коректне відображення повної інформації про оцінку активів на рахунках, рух основних засобів; нарахування амортизації основних засобів за звітний період і їх знос з початку строку корисного використання; визначення витрат на підтримку об'єктів у робочому стані, їх відновлення і поліпшення; визначення фінансових результатів від реалізації, вибуття основних засобів.

Література:

1. Безверхий К.В. Особливості бухгалтерського обліку за національними та міжнародними стандартами: порівняльний аспект. *Облік і фінанси*. 2014. № 2. С. 8–13.
2. Домбровська Н.Р. Економічна сутність основних засобів та їх класифікація. *Облік і фінанси*. 2012. Вип. 9 (1). С. 340–349.
3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16 липня 1999 р. Верховна Рада України. *Голос України*. 1999. 3 вересня. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 121 «Основні засоби» [Електронний ресурс]: затв. Міністерством фінансів України від 12.10.2010 р. № 1202. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1017-10>.
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» [Електронний ресурс]: затв. наказом Міністерства Фінансів України від 27.04.2000 р. № 92. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>.
6. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 (МСБО 16) «Основні засоби». IASB; Стандарт, Міжнародний документ від 01.01.2012. URL: http://zakon.rada.gov.ua /laws/show/929_014.

ОБЛІК ГРОШОВИХ КОШТІВ НА РАХУНКАХ В БАНКАХ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ

КУХАРЕНКО І. П.

магістр

*Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка
м. Харків, Україна*

Безперервний рух грошових коштів завжди є основою ефективного функціонування сучасного підприємства. Беручи до уваги той факт, що грошові кошти є найбільш ліквідними активами, успіх діяльності підприємства багато в чому визначається здатністю їх раціонально розподіляти і використовувати. Ось чому організація їх обліку є досить важливим питанням під час контролю операцій з ними. Проблеми обліку грошових коштів виступають як у теоретичній частині, так і в практичній, оскільки виникає багато різноманітних питань щодо їх обліку.

Питанням обліку грошових коштів були присвячені наукові праці таких учених, як: Білуха М.Т., Бутинець Ф.Ф., Герасимович А.М., Голов С.Ф., Кірейцев Г.Г., Кузьмінський А.М., Сопко В.В., Малюга Н.М., Пушкар М.С., Чумаченко М.Г.

В банківській системі України в серпні 2019 року започаткували міжнародний номер банківського рахунка IBAN відповідно до вимог стандарту ISO 13616 [1]. IBAN – стандарт № 13616 Міжнародної організації зі стандартизації ISO і Європейського комітету з банківських стандартів ECBS – міжнародний номер банківського рахунка. Тобто це стандарт, за яким здійснюють кодування банківських рахунків за єдиними міжнародними правилами.

Але, з практичної точки зору, аби клієнти банків плавно перейшли на новий стандарт банківського рахунка, Національний банк України запровадив перехідний період – із 5 серпня по 31 жовтня 2019 року, за якого одночасно функціонуватимуть рахунки за новим стандартом IBAN та нині діючі рахунки.

В Україні IBAN означає заміну комбінацій із коду МФО банку + номер розрахункового рахунка на міжнародний формат рахунка, який матиме 29 символів (літери та цифри): коду країни, контрольного розряду, коду банку та номера рахунку.

Отже, у зв'язку із запровадженням в Україні міжнародного номера банківського рахунку IBAN, Національний банк України оновить вимоги до заповнення реквізитів розрахункових документів. Так з 01 листопада 2019 року у розрахункових документах буде виключено реквізит «Код банку».

Це надасть можливість уникнути дублювання реквізитів під час оформлення розрахункових документів на переказ коштів та привести нормативні акти Національного банку у відповідність до вимог міжнародних стандартів у банківській сфері.

До переваг впровадження єдиного стандартизованого рахунку IBAN можна віднести:

- швидка ідентифікація отримувача та платника, а також банку, який займається їх обслуговуванням;
- істотне скорочення банківських реквізитів, що призведе до спрощення оформлення розрахункових документів;
- відсутність помилок, які досить часто трапляються в реквізитах рахунків;
- прискорення часу, який необхідно для проведення грошових переказів та отримання коштів.

Міжнародний номер банківського рахунку IBAN уже містить інформацію з кодом банку. На перший погляд, використання цього стандарту завдяки скороченню реквізитів має зробити зручнішим оформлення розрахункових документів. Але, ця ситуація також призведе і до незручностей на перший час: так, ситуація вплине на зміну форматів використовуваних друкованих форм (таких як рахунки, реалізації та ін.), а також переналагодження системи «Клієнт-банк», яку використовують у бухгалтеріях сільськогосподарських підприємств. Підприємствам, що використовують автоматизовану форму обліку в своїй роботі, необхідно буде провести відновлення своїх поточних програмних продуктів для того, щоб уникнути проблем з проведенням платежів у перехідний період. Щоб отримати оновлення, підприємствам необхідно мати договір інформаційно – технічного обслуговування, або договір абонентського обслуговування для відповідного програмного продукту. Але, як свідчить практика, з цього приводу підприємства зіштовхуються з багатьма складнощами при оновленні своїх програмних продуктів.

Загалом запровадження IBAN дасть можливість гармонізувати український платіжний простір з європейським, а також сприятиме подальшій запланованій модернізації системи електронних платежів Національного банку.

В майбутньому застосування IBAN дозволить користуватися QR-кодами, які будуть містити інформацію про обслуговуючий банк. Це дозволить значно спростити процедуру оплати рахунків та обміну розрахунковою інформацією.

Література:

1. Постанова Правління Національного банку України від 28.12.2018 № 162 «Про запровадження міжнародного номера банківського рахунку (IBAN) в Україні» [Електронний ресурс] // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0162500-18>.

ЕЛЕКТРОННІ ГРОШІ НА ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

КУЦЕНКО К. П.

магістр

Харківський національний технічний університет

сільського господарства імені П. Василенка

м. Харків, Україна

Питання своєчасного та правильного обліку грошових коштів та їх еквівалентів на підприємстві є одним з першочергових, тому що кошти є обмеженим ресурсом та від здатності раціонального їх розподілу й використання визначається саме успіх діяльності підприємства.

Дослідженню питань теорії, методики, організації та аналізу обліку грошових коштів та їх еквівалентів в ринкових умовах присвячено праці вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема, Білухи М.Т., Бутинця Ф.Ф., Голова С.Ф., Кірейцева Г.Г., Поддєрьогіна А.М., Палія В.Ф. Однак в цих працях розглядаються лише окремі проблеми електронних грошей, а, відтак, практично відсутні фундаментальні дослідження, які б розкривали концептуальні основи функціонування електронних грошей і в яких комплексно розглядалися б їх переваги та недоліки. Тому вважаємо, що саме проблеми використання електронних грошей у вітчизняних реаліях є дуже актуальними і малодослідженими.

Панщанна О. зазначає, що однією з основних проблем обліку грошових коштів суб'єкта господарювання в Україні є повнота та своєчасність їх відображення у системі бухгалтерського обліку [1, с. 10]. Отже, ми теж притримуємося такої думки, тому що від повного та своєчасного оприбуткування грошових коштів залежить чітке відображення наявності коштів, а якщо їх не відображати правильно, це призведе до нарахування штрафних санкцій контролюючими органами.

На сьогодні існують різні визначення терміну «електронні гроші». Згідно з Директивою 2009/110/ЕС електронні гроші – «грошова вартість, яку представлено у вимозі до емітента, що зберігається на електронному пристрої, в тому числі магнітному, випускається для отримання коштів з метою здійснення платіжних операцій та приймається фізичною або юридичною особою, відмінною від установи-емітента електронних грошей» [2]. В іноземній економічній літературі поширеними є такі інтерпретації даного поняття: 1) дематеріалізована/електронна форма банківського білету, емісія яких здійснюється через перетворення в електронну форму грошової вартості; 2) фінансовий продукт з передплаченою вартістю; 3) засіб обміну, що випускається приватним емітентом і являє собою обіцянку емітента про сплату еквівалентної суми [3, с. 138].

Отже, підсумовуючи вищевикладене, зробимо висновок, що електронні гроші є достатньо новим видом грошей, що потребує як правового регулювання так і фінансового контролю з боку держави. Скоробогата Л.В. розглядає електронні кошти з різних точок зору: з юридичної, з технічної та з економічної. З юридичної точки зору електронні гроші є грошовим зобов'язанням емітента, який повинен обміняти їх на традиційні гроші за вимогою пред'явника. З тех-

нічної точки зору електронні гроші – це електронний запис про певний обсяг вартості, який захищений відповідними криптографічними алгоритмами. З економічної точки зору електронні гроші прив'язані до певної традиційної грошової одиниці або мають установлений фіксований курс обміну, тому їм властиві функції, які притаманні традиційним грошам, а саме міра вартості та засіб обігу. Вони фактично є ідеальною формою грошей, яка не має матеріальної форми і має цінність тільки тому, що інші учасники погоджуються приймати їх як платіжний засіб [4, с. 5].

Зазначимо, що в Положенні про електронні гроші в Україні, затвердженому Постановою Правління Національного банку України від 04.11.2010 р. № 481 відсутнє поняття «електронні гроші» [5]. Але наведені поняття: використання електронних грошей – сукупність відносин між емітентом, оператором, агентами, торговцями та користувачами щодо здійснення випуску, розповсюдження, розрахунків, обміну, погашення електронних грошей та поповнення електронними грошима електронних пристроїв; випуск електронних грошей – операція з надання електронних грошей користувачам або агентам в обмін на готівкові або безготівкові кошти [5].

Відокремлюють два види електронних грошей – державні та приватні. Державні виражені в національній валюті і є складовою державної платіжної системи, приватні – це електронні одиниці недержавних платіжних систем, які своїми правилами регламентують їх емісію та обіг. Держава ніяк не забезпечує надійність або ліквідність приватних грошей. Не визнають електронними грошми дисконтні картки торговців, а також подарункові карти, картки автозаправних станцій (паливні картки), квитки для проїзду в міському транспорті, телефонні картки тощо, що приймають як засіб платежу виключно їх емітентами. Принцип роботи електронних грошей загалом простий. Будь-яке підприємство чи компанія може бути як у ролі торговця, отримуючи електронні гроші за товари та послуги, так і в ролі користувача, оплачуючи ними свої покупки. Для цього компанія як юридична особа на підставі договору, укладеного з банком (емітентом або агентом з розрахунків), відкриває два електронні рахунки (гаманці) – один для отримання електронних грошей як торговця, а інший – для розрахунку як користувача. Щоб здійснити платіж, необхідно спочатку придбати за реальні гроші платіжні засоби системи (зобов'язання). Вони зараховуються на електронний гаманець, а потім їх використовує користувач. Поповнювати електронний гаманець можна через відділення банків, з якими співпрацює система, з платіжної картки, з поточного банківського рахунку або через платіжні термінали.

У разі надходження електронних грошей на електронний гаманець їх можна перевести в готівку або на банківський рахунок.

Однією з поширених помилок є віднесення до електронних грошей сучасних засобів доступу до банківського рахунку, зокрема, традиційних банківських платіжних карток (як мікропроцесорних, так і з магнітною смугою), онлайн-банкінгу тощо [6, с. 13].

Підтримуємо думку дослідників щодо необхідності відокремлення окремого рахунку для відображення електронних грошей підприємства, у зв'язку з

тим, що такі кошти зберігаються на особовому рахунку, але не в банку, а в певній іншій системі, що обумовлює недоцільність застосування рахунку 31 «Рахунки в банку». Вважаємо, що в синтетичному обліку на вітчизняних підприємствах наявність електронних коштів слід відображати на рахунку 32 «Електронні кошти», а аналітичний облік здійснювати за їх видами. Такі зміни в Плані рахунків бухгалтерського обліку дозволять підвищити аналітичного обліку та ефективність контролю за рухом грошових коштів. У фінансовій звітності сальдо по рахунку 32 «Електронні кошти» пропонуємо відображати в Балансі у складі статті «Грошові кошти та їх еквіваленти». Крім того, визначенням терміну «Електронні кошти» необхідно доповнити Положення про електронні гроші в Україні [5]. Під електронними коштами пропонуємо розуміти різновид засобів платежу, які є у пам'яті комп'ютерів і здійснюють свій рух автоматично за допомогою комп'ютерних систем за безпосередніми розпорядженнями власників поточних рахунків.

Електронні гроші мають масу переваг над готівковими і безготівковими коштами, зокрема, високу швидкість здійснення операцій, низьку вартість трансакцій. Запропоновані уточнення дозволять більш точно та коректно відображати грошові кошти в системі бухгалтерського обліку, ефективніше контролювати їх надходження і використання, а також будуть слугувати потребам аналізу, точніше характеризуючи показник абсолютної ліквідності підприємства. Оскільки ефективне управління грошовими коштами та контроль за ними вимагають від бухгалтерського обліку високого ступеня деталізації інформації, важливу роль відіграє аналітика, яку може забезпечити розробка робочого плану рахунків.

Література:

1. Панщанна О. Проблем обліку грошових коштів на підприємстві [Електронний ресурс] / О. Панщанна // Бібліотека онлайн. – Режим доступу: <http://udau.edu.ua/library.php?pid=923>.
2. Директива 2009/110/ЄС Європейського Парламенту та Ради щодо здійснення діяльності установами – емітентами електронних грошей та пруденційний нагляд за ними // (online): http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_a18
3. Коротаева Н. В. Электронные деньги: сущность, функции и роль в экономике. Социально-экономические явления и процессы / Н. В. Коротаева // Тамбовский государственный ун-т. – 2011. – № 12 (034). // (online): <https://cyberleninka.ru/article/n/elektronnye-dengi-suschnost>.
4. Скоробогата Л. В. Елетронна комерція в форматі обліку [Електронний ресурс] / Л. В. Скоробогата. – Режим доступу: <http://www.sworld.com.ua/konfer26/89.pdf>.
5. Положення про електронні гроші в Україні, затверджене Постановою Правління Національного банку України від 04.11.2010 р. № 481 – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1336-10#n19>.
6. Світовий досвід і перспективи розвитку електронних грошей в Україні: науково-аналітичні матеріали / П. М. Сенищ, В. М. Кравець, В. І. Міщенко, О. О. Махаєва, В. В. Крилова, Н. В. Гришук. – К.: Національний банк України. Центр наукових досліджень. 2008. – 145 с.

МЕТОДИКА ЗОВНІШНЬОГО АУДИТУ ОПЕРАЦІЙ З ВИКОРИСТАННЯ ТА УТРИМАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

ЛЕСНЯК В. О.

кандидат економічних наук

Коледж інформаційних систем і технологій

Київського національного економічного університету

імені Вадима Гетьмана

м. Київ, Україна

У навчальній і науковій літературі аудит операцій з використання та утримання основних засобів розглядається у складі аудиту основних засобів як окремі питання програми аудиту (перевірка нарахування амортизаційних відрахувань, витрат на ремонти тощо). Методичні аспекти аудиту цих питань розкриваються загалом, не враховуючи особливостей певної галузі/підгалузі, та не так глибоко, як цього потребують міжнародні стандарти аудиту.

Натомість, на нашу думку, враховуючи особливу роль операцій з використання та утримання основних засобів як одного із факторів безперебійної діяльності машинобудівних підприємств, зокрема підприємств сільськогосподарського машинобудування, аудит цієї ділянки обліку має бути одним із основних блоків загальної стратегії і плану аудиту основних засобів для таких підприємств. У межах цього блоку слід виділяти питання, які дозволять встановити достовірність облікової і звітної інформації про усі операції, типові для досліджуваних підприємств.

Аудит операцій з використання та утримання основних засобів логічно здійснювати після виконання двох інших блоків аудиту основних засобів – аудиту операцій з надходження і введення в експлуатацію основних засобів та аудиту оцінки основних засобів, результати яких забезпечать певне зниження ентропії інформації щодо повноти оприбуткування, права власності, фактичного стану, правильності визнання, класифікації й оцінки основних засобів, на якій будуть ґрунтуватися подальші висновки аудитора. Тобто, забезпечується зниження інформаційної невизначеності, отримання доказової бази для ідентифікації та формування доказової бази для професійного судження (думки) аудитора [3, с. 45].

Методика аудиту операцій з використання та утримання основних засобів у обов'язковому порядку має охоплювати, щонайменше, п'ять елементів: законодавчо-нормативну базу аудиту; перелік джерел і носіїв аудиторської інформації; довідник аудитора для складання загальної стратегії і плану аудиту; прийоми і методи аудиту, які можуть бути застосовані для одержання аудиторських доказів; послідовність виконання аудиторських процедур та їх описання.

Оскільки аудитор несе відповідальність за сформульовану у аудиторському звіті думку про фінансову звітність, він має розуміти, що недотримання окремих положень законодавчих і нормативних актів може призвести до негативних наслідків, які суттєво впливають на достовірне подання фінансової звітності клієнтом або, навіть, на можливість продовження його діяльності у перед-

бачуваному майбутньому. При цьому слід розрізняти два типи законодавчих і нормативних актів, які по-різному впливають на відповідальність аудитора: 1) законодавчі й нормативні акти, які безпосередньо впливають на визначення суттєвих сум і розкриття інформації у фінансовій звітності (тобто, ті, які визначають порядок ідентифікації, класифікації й оцінки операцій з використанням й утримання основних засобів у бухгалтерському обліку, фінансовій звітності й обліку з метою оподаткування); 2) законодавчі й нормативні акти, які не мають безпосереднього впливу на формування показників фінансової звітності, бо встановлюють вимоги до поточних (операційних) аспектів використання й утримання основних засобів і, зазвичай, не реєструються у інформаційній системі машинобудівного підприємства, але недотримання яких може мати інші негативні наслідки, що вимагають передбачення додаткових витрат у фінансовій звітності або відповідного розкриття інформації у примітках до неї – накладення штрафних санкцій, пені, подання судових позовів, збитки унаслідок аварій тощо.

У випадках ідентифікації або обґрунтованої підозри (виявленні відповідних ознак) у недотриманні вимог законодавчих і нормативних актів може бути доцільним обговорення з управлінським персоналом та/або тими, кого наділено найвищими повноваженнями, обставин, що призвели до такої ситуації. Якщо аудитор визнає результати обговорення незадовільними, йому може знадобитися консультація штатного, зовнішнього чи власного юрисконсульта [2, с. 214–215; 2, с. 221–222].

Варто зауважити, що аудит операцій з використання та утримання основних засобів є досить складним напрямом дослідження, що викликано серйозними методологічними проблемами в обліку цього питання. Насамперед, це стосується складності розмежування на практиці витрат, які пов'язані з поліпшенням основних засобів та підтриманням їх у робочому стані.

Для отримання достатніх і доречних аудиторських доказів, з огляду на зазначене вище, здійснені протягом періоду аудиту операції з використання та утримання основних засобів слід перевіряти, застосовуючи комплексне виконання аудиторських процедур з їх ідентифікації, перевірки, спостереження, підтвердження, запиту, перерахування, аналітичних процедур, оцінки та повторно виконання. У ході виконання цих процедур застосовуються методи документальної перевірки, фактичної перевірки стану активів, підтвердження, запиту, спеціальної перевірки.

Тести по суті у ході аудиту операцій з поліпшення основних засобів мають підтвердити, що жодна стаття витрат, яка підлягала капіталізації, не була списана на витрати поточного періоду і навпаки. Їх слід здійснити шляхом суцільного тестування. Розпочинати слід з виявлення наявності і вивчення документів, які підтверджують наміри підприємства про здійснення модернізації, реконструкції та інших видів поліпшення основних засобів – протоколи засідань зборів акціонерів, рішення техніко-економічної ради підприємства, накази по підприємству, затверджені титульні списки, пропозиції відділу головного конструктора щодо реконструкції, технічного переозброєння, інтенсифікації виробництва, перспективні і поточні плани впровадження та освоєння нової техніки,

техніко-економічні обґрунтування ефективності нових конструкторських розробок, висновки головного механіка щодо раціоналізаторських пропозицій.

До важливого завдання аудиту віднесено встановлення правильності розмежування витрат, пов'язаних зі здійсненням ремонтних робіт і віднесення їх до витрат поточного періоду чи капітальних витрат. Тому перед здійсненням аудиторських процедур з перевірки, спостережень, запитів тощо слід застосувати процедуру ідентифікації операцій з поліпшення основних засобів. Особливу увагу потрібно приділяти операціям з капітального ремонту і суттєвого ТО основних засобів, які можуть бути визнані як поточними, так і капітальними, витратами, що спричиняє підвищені ризики упередженості управлінського персоналу щодо прийнятих рішень про поліпшення основних засобів або їх підтримання у робочому стані.

Надалі виявляють наявність і вивчають документацію, яка підтверджує реалізацію планів підприємства. Якщо роботи з поліпшення здійснюються підрядним способом, то це договір підряду з розробленим кошторисом, у якому вказується перелік необхідних робіт, їх вартість. Якщо роботи з поліпшення здійснюються господарським способом, то документами, які підтверджують реалізацію планів підприємства є графік виконання робіт з поліпшення, проекти і кошториси. У обох випадках було б корисним виконати експертизу проектної і кошторисної документації або хоча б отримати відповідні підтвердження від відповідальних працівників конструкторсько-технологічного бюро у складі бюро ППР відділу головного механіка машинобудівного підприємства.

Перевіряють обсяги і точність визначення вартості виконаних робіт. При цьому аудитору слід звертати увагу на такі моменти: сума ПДВ, відображена у рахунку-фактурі на оплату робіт з поліпшення, не має бути включена до вартості капітальних інвестицій; витрати обтиральних-мастильних і ремонтних матеріалів, запасних частин, комплектуючих виробів та часу за видами робіт мають бути технічно обґрунтованими і відповідати встановленим нормам і розцінкам; обсяг і характер фактично виконаних робіт, відображених у первинних документах, мають відповідати кошторисній документації.

Наступним кроком має бути перевірка правильності відображення у бухгалтерському обліку здійсненого поліпшення. З цією метою перевіряють таксування первинних документів та їх подальше відображення у відомостях аналітичного обліку. Підлягати перевірці в обов'язковому порядку має порядок обліку поліпшення основних засобів з метою оподаткування податком на прибуток підприємств, оскільки безпосередньо впливає на достовірність фінансових результатів діяльності підприємства. При перевірці необхідно пам'ятати про дещо інший порядок віднесення сум поліпшення на об'єкт основного засобу, щодо якого воно здійснюється, та її амортизації, ніж у бухгалтерському обліку.

Обов'язковим питанням аудиту є адекватність встановлення і перегляду строків корисної експлуатації у розрізі окремих видів основних засобів, що підлягають амортизації, за результатами якого може виникнути потреба у їх коригуванні. З цією метою слід порівняти прийняті підприємством строки корисної експлуатації основних засобів з аналогічними показниками інших підприємств підгалузі та виявити обставини, які спричинили/можуть спричинити їх перег-

ляд. Якщо аудитор вбачає у цьому питанні підвищені ризики суттєвого викривлення та/або для більшої переконливості аудиторських доказів, доцільно, за погодженням клієнта, отримати допомогу експертів, як це зазначається зарубіжними авторами [1, с. 409].

Не має залишитися поза увагою аудитора й порядок використання амортизаційних сум. Зважаючи на проблеми морального старіння основних засобів у машинобудівній галузі, одночасно слід оцінити доцільність обраних напрямів використання амортизаційних сум та, взагалі, підходів до амортизаційної політики і фінансової політики підприємства (у частині фінансування оновлення основних засобів). Такі оцінки дозволять аудитору зрозуміти наміри керівництва підприємства і вплинуть на висновок щодо можливості продовження ним майбутньої безперебійної діяльності.

З огляду на розкриті організаційні та методичні підходи до зовнішнього аудиту операцій з використання та утримання основних засобів, автор дійшов таких важливих висновків. Забезпечити формулювання обґрунтованої аудиторської думки стосовно достовірності обліку цих операцій та рівня їх впливу на фінансову звітність машинобудівного підприємства відповідальному аудиторіві необхідно оцінювати вплив помилок/порушень, виявлених за результатами аудиторських процедур, у масштабному розрізі – на правильність нарахування амортизації основних засобів, обрахунку собівартості основної машинобудівної продукції та послуг (робіт) допоміжних виробництв і служб (насамперед, ремонтних), визначення фінансових результатів, нарахування і сплати податку на прибуток підприємства. Натомість, вплив помилок і порушень у здійсненні, внутрішньому контролі й обліку операцій з використання та утримання основних засобів на ефективність їх використання має стати об'єктом оцінки внутрішнього аудитора або служби внутрішнього аудиту (СВА) машинобудівного підприємства.

Література:

1. Аудит Монтгомери / Ф. Л. Дефлиз, Г. Р. Дженик, В. М. Орейли [и др.]. – М.: Аудит: ЮНИТИ, 1997. – 542 с.
2. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг: видання 2010 року, частина 1 / пер. з англ. О. Л. Ольховікової [та ін.]. – К.: Вид-во «Фенікс», 2010. – 846 с.
3. Редько О. Процедури аудиту як основа професійної практики / Олександр Редько, Катерина Редько // Бухгалтерський облік і аудит. – 2011. – № 6. – С. 45-50.

ДОСВІД НАГЛЯДУ ЗА ДЕРЖАВНИМИ ФІНАНСАМИ В ЄС ТА ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ У НАЦІОНАЛЬНІЙ АУДИТОРСЬКІЙ ПРАКТИЦІ

САЛО У. В.

студент-магістр спеціальності «Фінанси і кредит»

КМІТЬ В. М.

кандидат економічних наук,

доцент кафедри фінансів, грошового обігу та кредиту

Львівський національний університет імені Івана Франка

м. Львів, Україна

Процеси концентрації і глобалізації, що відбуваються у світі, та європейський напрям розвитку України потребують гармонізації національної аудиторської практики та законодавства до європейських норм. Сьогодні Україна бажає не лише декларативно належати до європейських країн, але й реально увійти до Європейського Союзу. Безперечно, цей процес є поступовим і трудомістким. У той же час, цей напрямок руху нашої країни, безперечно, пов'язаний з тим, що український народ хоче брати активну участь у політичній, економічній, культурній, науковій та інших сферах життя європейського суспільства. Для цього необхідно дотримуватися певних вимог чи стандартів, що діють у державах-членах ЄС. Якщо Україна не відповідатиме таким стандартам, вона не зможе повноцінно функціонувати в Європейському співтоваристві та відповідно не зможе повною мірою реалізувати власні інтереси.

Україні необхідно адаптувати вже існуючу практику функціонування системи державного фінансового контролю до нових європейських стандартів. Слід зазначити, що Україна вже зробила певні кроки на цьому шляху. Зокрема, національна система державного фінансового контролю (аудиту) передбачає розподіл на зовнішній та внутрішній державний фінансовий контроль (аудит).

Метою зовнішнього державного фінансового контролю є упередження, виявлення та припинення фінансових правопорушень, а також забезпечення законності, фінансової дисципліни та ефективності формування і витрачання коштів, у тому числі бюджетних, та інших активів у процесі володіння, розпорядження, використання і відчуження державного майна, відшкодування збитків та встановлення міри відповідальності у разі порушення фінансового, у тому числі бюджетного, законодавства. Ці функції в Україні покладено на Рахункову палату, згідно Закону «Про Рахункову палату» [1], яка їх реалізує шляхом здійснення: фінансового аудиту; аудиту ефективності; експертизи; аналізу; інших контрольних заходів.

Метою внутрішнього державного фінансового контролю є забезпечення якісного управління ресурсами держави на основі принципів законності, економічності, ефективності, результативності та прозорості. Ці функції покладено на Державну аудиторську службу України, згідно Закону «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» [2], яка їх реалізує

через проведення: державного фінансового аудиту; інспектування; перевірки державних закупівель; інших контрольних заходів.

Аналізуючи світову практику здійснення державного фінансового контролю, можна зазначити, що, як важливий державний інститут, державний аудит існує сьогодні майже в кожній країні світу. Міжнародна організація вищих органів державного фінансового контролю (INTOSAI), створена в 1953 р., для вивчення та поширення позитивного досвіду країн ЄС щодо фінансового контролю.

Крім того, внаслідок глобалізаційних процесів виникають і наднаціональні контролюючі органи, що здійснюють контроль за публічними фінансами різного роду економічних і фінансових спілок на кшталт Європейського суду аудиторів, що діє від імені Європейського парламенту [3].

Важливим моментом, який слід враховувати при вивченні застосування Європейських стандартів державного фінансового контролю в Україні, є те, що хоча в Європі існують єдині стандарти державного фінансового контролю (аудиту), які базуються на вимогах управління ЄС і містяться у розділі 28 *acquiscommunitaire*, а також у основних документах Міжнародної організації вищих органів контролю державних фінансів (INTOSAI), проте в країнах-членах ЄС по-різному трактують сутність аудиту державних фінансів. Наприклад, у Великобританії державний фінансовий аудит розглядають як «аудит вигод від використання грошей», а у Норвегії та Швеції – як «аудит ефективності (управління)».

У стандартах державного фінансового аудиту ЄС виділяють декілька типів аудиторської діяльності вищого органу фінансового контролю (далі – ВОФК), таких як попередній аудит (виникає, коли ВОФК надає дозвіл або рекомендації щодо державних видатків) та аудит постфактум (поділяється на судовий, фінансовий та аудит ефективності) [4].

Розподіл типів аудиторської діяльності ВОФК країн ЄС подано у таблиці 1.

Таблиця 1

Типи аудиторської діяльності ВОФК контролю

Країна	Попередній аудит	Аудит постфактум		
		Судовий	Фінансовий	Ефективності
Великобританія	-	-	+	+
Італія	+	+	+	+
Німеччина	+	-	+	+
Фінляндія	-	-	+	+
Франція	-	+	+	+
Європейський Суд Аудиторів	-	-	+	-

Джерело: сформовано автором на основі [3]

Відповідно до практики країн-учасниць ЄС у сфері державного фінансового аудиту ВОФК України – Рахункова палата України – повинна, за визначенням, сприяти належному управлінню, гарантуючи, що державні органи відповідають

за належне та якісне управління державними ресурсами. Незалежність ВОФК держави сприяє формуванню об'єктивної та достовірної інформації, заснованої на достатніх та відповідних доказах.

ВОФК можуть оцінити відкритість держави. Дане поняття уособлює в собі здатність громадян отримувати відповідну інформацію, отримувати послуги, укладати угоди та брати участь у прийнятті рішень. Принципи Організації економічного співробітництва та розвитку щодо управління бюджетними коштами [5] передбачають, що бюджетні документи повинні бути відкритими, прозорими та доступними, а також, щоб бюджетний процес був відкритим та реалістичним.

Законодавчі органи країн-членів ЄС мають різні практики при розгляді звітів ВОФК. У Великобританії, глава органу, що проходить аудит, викликається для свідчення перед спеціальним комітетом. У той же час, у країнах, де ВОФК функціонує як судовий орган, відповідальними є міністри, а не державні службовці. Деякі парламенти створили спеціальні комітети для розгляду звітів, а в інших – кілька комітетів можуть розглядати звіт. Наприклад, у Німеччині рекомендації розглядаються бюджетними комітетами, комітетами з питань державного обліку та, якщо це необхідно, іншими комітетами. У Фінляндії Орган звітує перед Парламентом про свою діяльність. Цей звіт розглядається, але аудиторські звіти надсилаються лише в інформаційних цілях.

Підготовка аудиторського звіту є частиною більш широкого процесу. Звіти не слід розглядати як самоціль, а як засіб забезпечення прозорості та підзвітності уряду. Надання звітів у потрібний час та подання інформації у правильному напрямку може посилити вплив аудиторських звітів.

Для створення надійної платформи для ефективної системи фінансового контролю потрібна низка основних компонентів серед яких можна виділити такі як: сильна центральна установа, відповідальна за координацію державних фінансів; централізовані стандарти для бухгалтерського обліку, фінансової звітності та фінансового контролю, включаючи внутрішній аудит; чіткі процедури та прозорий розподіл відповідальності та підзвітності як для внутрішнього, так і зовнішнього контролю; чіткі та прозорі правила щодо фінансової звітності та звітів про діяльність уряду та інших суб'єктів державного сектору.

Відповідно до практики діяльності країн-членів ЄС, ми вважаємо необхідним виділити такі аспекти покращення діяльності органів державного фінансового контролю (аудиту) як: розгляд та врахування інтересів зацікавлених сторін; чітке та ефективне повідомлення результатів аудиту; консультація зацікавлених сторін; створення органів судового розгляду за фінансовими правопорушеннями; залучення громадських організацій для досягнення інформаційних можливостей.

Як приклад ми рекомендуємо розглянути декілька ініціатив для здійснення громадськими організаціями: громадська організація контролює дії місцевої адміністрації, приймаючи, згідно з повідомленнями про корупцію у звітах фінансового аудитора, та повідомляє громадськість про результати моніторингу на веб-сайті громадської організації; через судову справу правозахисна ор-

ганізація отримала копію протоколів слухань комітетів про доповіді ВОФК та попросила вжити заходів на основі рекомендацій звіту.

Європейський Союз має досить розгалужену систему установ та органів, які здійснюють фінансовий аудит за державними коштами. Повна інтеграція України до ЄС передбачає приведення багатьох напрямків життя країни у відповідність з європейськими стандартами. Це повністю стосується такої важливої галузі державного управління, як державний фінансовий аудит.

Безперечно, адаптація законодавства України та національної аудиторської практики у сфері здійснення як зовнішнього, так і внутрішнього державного фінансового контролю (аудиту) повинна здійснюватися систематично та послідовно, а тому, на нашу думку, необхідно розробити концепцію, за якою можна визначити кроки подальшої адаптації національної системи державного фінансового контролю (аудиту) відповідно до вимог ЄС. Це, безумовно, допоможе уникнути неузгодженості, розгубленості та хаосу у даному процесі.

Література:

1. Закон України «Про Рахункову палату» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-19>
2. Закон України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-12>
3. StateauditintheEuropeanUnion. – NationalAudit Office ofGreatBritain. – NAO InformationCentre. – 2005. – P. 274–275.
4. Черніков Д., Кузьо М. Європейська інтеграція у сфері конкуренції та державної допомоги URL: <https://parlament.org.ua/wp-content/uploads/2016/04/10.pdf>
5. OECD. Recommendation of the Council on budgetary governance. 18 February 2015 URL: <http://www.oecd.org/gov/budgeting/Recommendationof-the-Council-on-Budgetary-Governance.pdf>

ВИМОГИ ДО ОЦІНКИ ЯК ЕЛЕМЕНТУ МЕТОДУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

ТИЧУК Т. О.

аспірант кафедри фінансового аналізу і контролю

Київський національний торговельно-економічний університет

м. Київ, Україна

У контексті реформування систем професійних стандартів бухгалтерського обліку і звітності важливого значення набуває перегляд базових підходів до процесу оцінки різноманітних елементів фінансової звітності та окремих об'єктів бухгалтерського обліку. Поряд з цим необхідно зазначити, що застосування оцінки як важливого елементу методу бухгалтерського обліку у межах облікового циклу, повинно задовольняти ряд вимог, насамперед визначених Концептуальною основою складання і подання фінансових звітів та національним бухгалтерським законодавством. Крім того, для того щоб слугувати базою для прийняття управлінських рішень оцінка об'єктів бухгалтерського обліку

повинна володіти певними якостями, які роблять інформацію особливо цінною для менеджерів.

У таблиці 1 систематизовано вимоги, яким повинна відповідати оцінка як елемент методу бухгалтерського обліку, на думку науковців.

Таблиця 1

Вимоги, яким повинна відповідати оцінка

Вимога	Реальність	Достовірність	Варіативність	Суттєвість	Своєчасність	Адекватність	Надійність	Безперервність	Єдність	Обачливість	Цілеспрямованість	Нейтральність	Порівняність	Доречність
Супрунова І. В. [1]		+	+	+			+							
Загородній А. Г. [2]	+				+									
Ловінська Л. Г. [3]		+	+			+	+	+						
Малюга Н. М. [4]		+			+	+	+		+	+	+	+	+	+
Тітаренко Г. Б. [5]		+		+	+	+								
Нашкерська Г. В. [6]		+				+								
Кулинич М. Б. [7]	+								+					
Швець В. Г. [8]	+								+		+			

Щодо вимог до оцінки як складової методу бухгалтерського обліку то такі відомі вчені, як А. А. Бикова, М. Й. Вейсман, І. В. Малишев, В. Г. Макаров, А. І. Сумцов, відносили реальність і єдність. Реальність трактувалася як об'єктивне співвідношення грошового виразу того чи іншого об'єкту його фактичній величині, а єдність – як однаковість і незмінність.

Беззаперечно, варто погодитись з твердженням вказаних науковців, яке розвиває А.Г. Загородній : основною вимогою до оцінки є її реальність, яка забезпечується достовірністю даних бухгалтерського обліку та принципами обліку господарських операцій [9].

На нашу думку, вимоги реальності та достовірності оцінки є доволі близькими за своєю суттю, зважаючи на критерій визнання окремих статей фінансової звітності: активів, доходів, витрат, тощо: за умови, що «оцінка статі може бути достовірно визначена» [10]. Подібною вимогою є і адекватність оцінки як її відповідність ринковим умовам та практиці ведення господарської діяльності економічним суб'єктом.

Проте, важко погодитись з такими вимогами як безперервність, обачливість, оскільки дані вимоги дублюють основоположні принципи (припущення) ведення бухгалтерського обліку.

Аналогічною є наша позиція відносно таких вимог, як доречність, нейтральність (неупередженість), порівняність (зіставність), як по суті є вимогами не

до оцінки як такої, а до окремих і кожного елементів фінансової звітності згідно Концептуальної основи її складання.

Єдність оцінки може бути трактована з двох позицій. По-перше, виходячи з економічної сутності оцінки як вимірювання господарських операцій в єдиному грошовому вимірнику, у контексті дотримання однойменного принципу бухгалтерського обліку, і, по-друге, як дотримання єдиної методології оцінки тих чи інших елементів фінансової звітності у відповідній системі професійних стандартів.

Пояснення до вимоги варіативності надані зарубіжними фахівцями. Так, Хендріксен Е. С., Бред М. Ф. зазначають, що, оскільки активи можуть бути оцінені з різних позицій, то, в інтересах інвесторів та інших користувачів фінансової звітності необхідно передбачати оцінки за декількома показниками. У багатьох випадках одна оцінка може замінюватися іншою [11]. Наприклад, собівартість у певних обставинах замінює поточну оцінку, яка, у свою чергу, може являти собою оцінку майбутніх грошових надходжень.

Суттєвість оцінки заключається у тому на скільки її відсутність може вплинути на рішення користувачів фінансової звітності. При цьому, суттєвість оцінки, яка є невід'ємним елементом методу бухгалтерського обліку не викликає сумнівів. Поряд із суттєвістю, прийняття рішень користувачами фінансової звітності повинно виходити із надійності оцінок, відображених у ній виходячи із конкретної мети проведення (застосування) таких оцінок, що ілюструє вимогу цілеспрямованості.

Таким чином, у ході узагальнення думок науковців щодо визначення єдиного переліку вимог до оцінки підкреслено необхідність задоволення таких вимог як реалістичність, єдність, своєчасність, суттєвість, тощо для виконання оцінкою своїх функцій як елементу методу бухгалтерського обліку повною мірою.

Література:

1. Супрунова, І. В. Оцінка в моделюванні фінансових результатів суб'єкта господарювання / І. В. Супрунова // Вісник Університету банківської справи НБУ. – 2011. – № 1 (10). – С. 79-82.
2. Загородній, А. Г. Бухгалтерський облік за видами економічної діяльності : навчальн. посібник / А. Г. Загородній, І. Й. Яремко, Л. М. Пилипенко. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2012. – 216 с. – ISBN 5-7866-0039-4.
3. Ловінська, Л. Г. Оцінка в бухгалтерському обліку : монографія / Л. Г. Ловінська. – К.: КНЕУ, 2006. – 256 с.
4. Малюга, Н. М. Оцінка в бухгалтерському обліку: теорія, практика, перспективи : автореф. дис. канд. екон. наук: 08.06.04 / Н. М. Малюга. – Ін-т аграр. економіки УААН. – К., 1999. – 20 с.
5. Тітаренко, Г. В. Оцінка оборотних активів в обліку і аудиті : автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.09 / Г. В. Тітаренко. – К., 2008. – 23 с.
6. Нашкерська, Г. Види оцінок та їх використання в обліковій системі підприємств / Г. Нашкерська. – Вісник Львівського університету. – 2008. – № 2 (40). – С. 176-181.
7. Кулинич М. Б. Актуальні аспекти вимірювання об'єктів обліку / М.Б. Кулинич // Вісник Національного університету водного господарства природокористування. – 2009. – № 1. – С. 165-171. – Серія «Економіка».
8. Швець В.Г. Теорія бухгалтерського обліку: – 3-тє вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2008. – 535 с.

9. Загородній А.Г. Фінансово-економічний словник / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк. – Л.: Львівс. ун-т, 2005. – 714 с.
10. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73 // Офіційний вісник України. – 2013. – № 19. – С. 97.
11. Хендриксен, Э. С. Теория бухгалтерского учёта : Пер с англ. / Под ред. проф. Я. В. Соколова. – М.: Финансы и статистика, 1997. – 135 с. – ISBN: 0-256-11269-5.

УДОСКОНАЛЕННЯ ПОНЯТТЯ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ ДЛЯ ЦІЛЕЙ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

УСАТЕНКО О. В.

*доктор економічних наук,
професор кафедри обліку і аудиту*

БЛИЧ В. С.

магістр

Національний технічний університет

«Дніпровська політехніка»

м. Дніпро, Україна

Основна мета дослідження полягає в детальному аналізі теоретичних положень та визначенні поняття «необоротні активи». На сьогоднішній час в умовах господарювання необоротні активи становлять близько 50–60% майна будь-якого підприємства. Різноманітність трактувань необоротних активів можна виправдовувати тим, що їх часто порівнюють з такими поняттями як власність, споруди та обладнання, основні засоби, капітал, що за своїм призначенням дещо відрізняються. А також слід звернути увагу на присутність суперечливих питань, можливості обговорення деяких теоретичних тверджень та їх практичне значення, що обумовлюють сучасність обраної теми та визначають головну мету цього дослідження.

Дослідження нормативного регулювання необоротних активів показано у таблиці 1:

Значний внесок в розвиток методології, організації, аналізу та контролю необоротних матеріальних активів зробили такі вчені-економісти як: М.Т. Білуха, М.І. Бондар, Н.Г. Виговська, З.В. Задорожний, В.В. Жук, Г.Г. Кірейцев, Н.М. Малюга, Є. В. Мних, О.Ю. Омельченко, Ю.І. Осадчий, М.В. Півторак, С.Р. Романів, П.Т. Саблук, В.В. Сопко, В.Г. Швець, Л.В. Чижевська, В.М. Диба, А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк, В. Кузнецов, О. Михайленко, С.В. Мочерний, В.С. Сеймон, В.М. Шелудько та ін.

Не зважаючи на безліч визначень, дослідників у своїх поглядах можна поділити на дві групи. Одна група вважає, що необоротні активи – це майнові цінності підприємства, друга, що це матеріальні та нематеріальні ресурси.

Визначення поняття «необоротні активи»

Нормативний документ	Визначення поняття
Інструкція з бухгалтерського обліку основних засобів і нематеріальних активів банків України	Необоротні активи – основні засоби (необоротні матеріальні активи) та нематеріальні активи.
Типова інструкція про порядок списання матеріальних цінностей з балансу бюджетних установ	Необоротні активи – будинки та споруди, машини та обладнання, транспортні засоби, інструменти, прилади та інвентар, робочі і продуктивні тварини, багаторічні насадження, інші основні засоби (крім земельних ділянок та капітальних витрат на поліпшення земель), експонати зоопарків, виставок, бібліотечні фонди, малоцінні необоротні матеріальні активи, білизна, постільні речі, одяг та взуття, тимчасові нетитульні споруди, природні ресурси, інвентарна тара, матеріали довготривалого використання для наукових цілей, авторські та суміжні з ними права, інші нематеріальні активи.
Положення про порядок віднесення майна до такого, що включається до складу цілісних майнових комплексів державних підприємств, які не підлягають приватизації	Необоротні активи – матеріальні та нематеріальні ресурси, які належать підприємству та забезпечують його функціонування, строк корисної експлуатації яких становить більше одного року або операційного циклу, якщо він більший ніж рік.
Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»	Необоротні активи – всі активи, що не є оборотними.

Поняття «необоротні активи» потребують більш практичних рекомендацій з удосконалення методики визначення та усунення невідповідностей, які полягають у різних способах віднесення об'єктів довгострокового користування до складу необоротних активів, про що свідчить економічнасутність необоротних активів у вітчизняній нормативно – правовій документації.

Таким чином, термін «необоротні активи» слід розуміти як сукупність матеріальних ресурсів і нематеріальних прав, виражених у грошовій формі, які використовуються підприємством для досягнення його цілей (отримання економічноїкористі чи забезпечення адміністративних, соціально-культурних потреб) протягом тривалого періоду (більше одного року чи операційного циклу).

Це забезпечує певне розуміння змісту необоротних активів, можливість розрізнення оборотних і необоротних активів, що сприяє погодженості положень бухгалтерського обліку і в результаті підвищує якість і рівень поєднання облікових даних. За своїм економічним змістом та призначенням необоротні активи є господарськими засобами підприємства, які зазнають змін під час господарської діяльності для отримання продукції, тобто у процесі господарського обороту, необоротні активи використовують у якості можливості для створення продукції, при цьому частина їх вартості відноситься на новостворену продукцію у вигляді амортизаційних відрахувань. Користь, що отримують від реалізації продукції підлягає розподілу, а частина коштів направляється на відтворення необоротних засобів. Таким чином відбувається процес обороту капіталу, у якому необоротні активи відіграють важливу роль у господарській діяльності підприємства.

Отже, вивчення нормативних та наукових джерел, що досліджують визначення сутності необоротних активів, дає можливість стверджувати про відсутність єдиної думки у тлумаченні терміну «необоротні активи». Така ж тенденція прослідковується і у міжнародній економічній думці. Неоднозначність та суперечливість поглядів ускладнюють вивчення управління необоротними активами підприємства, як основного методу досягнення стабільності підприємств у сучасному ринковому середовищі.

Література:

1. Сопко В. В. Бухгалтерський облік: Навч. Посібник / Сопко В. В. – [3-тє вид., перероб. та доп.]. – К.: КНЕУ, 2011. – 578 с.
2. Диба В. М. Облік та аналіз необоротних активів : моногр. / В. М. Диба. – К. : КНЕУ, 2008. – 288 с.
3. Загородній А.Г. Фінансово-економічний словник / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2005. – 714 с.
4. Кузнєцов В. Великий словник бухгалтера / В. Кузнєцов, О. Михайленко. – 2-ге вид., переробл. і допов. – Харків: Фактор, 2005. – 532 с.
5. Мочерний С. В. Економічна енциклопедія / С. В. Мочерний. – К.: Видавничий центр «Академія», 2000. – Т. 1. – С. 848.
6. Сеймон В. С. Бухгалтерський облік необоротних активів в Україні та Угорщині: порівняльний аспект / Сеймон В. С. – 2010. – 23 с.
7. Шелудько В. М. Фінансовий менеджмент: підруч. / В. М. Шелудько. – 2-ге вид., стер. – К., 2013. – 375 с.
8. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 7 лютого 2013 р. № 73 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
9. Гавриловська, Л. М. Фінансовий облік [Текст] : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / Л. М. Гавриловська, А. С. Ларіонова. – К. : КНЕУ, 2006. – 320 с. – ISBN 8-6334-9215-4.

АНАЛІТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ПОТОЧНИМИ ЗОБОВ'ЯЗАННЯМИ ПІДПРИЄМСТВА

ШЕЙН А. М.

магістрант

Національний технічний університет

«Харківський політехнічний інститут»

м. Харків, Україна

Згідно з вимогами Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності визначають такі види зобов'язань: короткострокові, довгострокові, стандартні (юридичні і нараховані), резервні та умовні. Основні принципи Міжнародних стандартів покладено в основу національних Положень (стандартів) бухгалтерського обліку. Зокрема, подібні за своїм змістом види зобов'язань визначені П (С) БО 11 «Зобов'язання», у якому виокремлено такі види: довгострокові зобов'язання, поточні зобов'язання, забезпечення, непередбачені зобов'язання та доходи майбутніх періодів.

Відповідно до П (С) БО 11 «Зобов'язання», поточні зобов'язання – це, зобов'язання які будуть погашені протягом операційного циклу підприємства або повинні бути погашені протягом дванадцяти місяців, починаючи з дати балансу [1].

Основними класифікаційними ознаками зобов'язань в науковій літературі визначають: характер виникнення, економічний зміст, ймовірність погашення, відображення в балансі, за видом забезпечення тощо [2]. Системний погляд на класифікацію зобов'язань має Орлов І.В. [3], який вважає, що класифікація зобов'язань в бухгалтерському обліку повинна враховувати всю множину господарських процесів, будуватися за економічною та юридичною ознаками. На думку науковця, зобов'язання макрорівня характеризують політичні, економічні та соціальні процеси, які опосередковуються настанням правовідносин; вони визначаються чинним законодавством в частині забезпечення охорони державної і приватної власності, прав та інтересів громадян. Зобов'язання мезо- та макрорівнів характеризують багатосторонні або двосторонні правовідносини суб'єктів економічної діяльності.

Нині значно зростає відповідальність і самостійність підприємств у виробленні й прийнятті управлінських рішень по забезпеченню ефективності розрахунків з кредиторами. Збільшення або зниження кредиторської заборгованості спричиняє зміни у фінансовому стані підприємства, а тому керівництву підприємств необхідно проводити моніторинг й аналіз стану розрахунків. Відповідно до зазначеного, вітчизняними та зарубіжними науковцями розробляються різноманітні методики проведення аналізу зобов'язань, що використовуються для виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та запобігання його банкрутству. Наприклад, Гарасим П.М. та Лобода Н.О. розробили методикау аналізу поточних зобов'язань, яка включає вивчення їх структури, оборотності, визначення ступеня платоспроможності та ліквідності підприємства, передбачає розрахунок граничної суми зобов'язань під впливом таких чинників як доходи,

витрати діяльності, оборотні активи підприємства [4]. Таку ж послідовність аналізу вважає за доцільне Шарапа О., яка стверджує, що в процесі аналізу кредиторської заборгованості підприємства підприємство може:

- визначити зміну розміру боргових зобов'язань підприємства у порівнянні із початком року або іншого досліджуваного періоду;

- обчислити оптимальне співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості;

- визначити та оцінити ризик кредиторської заборгованості, її вплив на фінансовий стан підприємства, встановити допустимий рівень цього ризику та заходи щодо його зниження;

- знайти раціональне співвідношення між розміром кредиторської заборгованості і обсягом продажів, встановити доцільність збільшення реалізації продукції, товарів і послуг в кредит, визначити межі цінових знижок для прискорення оплати виставлених рахунків;

- прогнозувати стан боргових зобов'язань підприємства протягом поточного року, що дасть змогу поліпшити фінансові результати його діяльності [5].

Багато сучасних вчених вважають, що аналіз кредиторської заборгованості не може бути розглянутий в повному, або у найбільш точному обсязі за одним методом аналізу. Методичний інструментарій аналізу кредиторської заборгованості, на думку О.Ф. Томчук, має включати: методику порівняльного аналізу (горизонтальний і вертикальний аналіз заборгованості); групування заборгованості (насамперед за термінами виникнення) для виявлення її елементів з високим рівнем ризику непогашення (протермінованої, безнадійної тощо); факторний аналіз заборгованості (детермінований чи стохастичний); аналіз оборотності заборгованості та періодичності її погашення; аналіз обсягів вивільнення чи зв'язування оборотних коштів внаслідок зміни величини заборгованості; аналіз співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованостей як резервів взаємного погашення тощо [6].

Використовують одразу декілька класичних методів аналізу кредиторської заборгованості такі автори Мних Є.В., Савицька Г.В [7; 8]. Серед них є:

- горизонтальний (трендовий) аналіз – у процесі аналізу визначають абсолютні та відносні зміни величин різних статей звітності за попередній або звітний період;

- вертикальний аналіз полягає в розрахунку частки окремих складових фінансових показників та вплив кожної складової на результат в цілому, тобто вивчення структури окремих показників на початок і кінець періоду; основними його видами є: структурний аналіз активів; структурний аналіз капіталу; структурний аналіз грошових потоків; результати такого аналізу використовуються для проведення ефективної інвестиційної діяльності й раціонального використання грошових коштів підприємства;

- факторний аналіз – за його допомогою виявляються причини зміни абсолютних і відносних фінансових показників, і розраховується вплив факторів на зміну фінансового показника;

- порівняльний аналіз базується на співставленні значень окремих груп аналогічних показників; основними його видами є порівняльний аналіз фінан-

сових показників даного підприємства з: середньогалузевими показниками; з аналогічними показниками підприємств-конкурентів; порівняльний аналіз звітних та планових (нормативних) показників; за результатами такого аналізу визначаються тактичні і стратегічні шляхи господарювання в жорстких умовах конкуренції;

– коефіцієнтний аналіз застосовується для розрахунку рівня і динаміки відносних показників фінансового стану: коефіцієнтів оцінки фінансової стійкості; коефіцієнтів оцінки платоспроможності (ліквідності); коефіцієнтів оцінки оборотності активів та капіталу; коефіцієнтів оцінки рентабельності.

Таким чином, сьогодні ставити нові вимоги до аналізу заборгованості з боку менеджерів та інвесторів. Він повинен бути спрямований, передусім, на прийняття управлінських рішень. Однак в сучасних умовах у вітчизняній практиці при частих порушеннях платіжної дисципліни, зростанні обсягів простроченої кредиторської заборгованості, недостатності у більшості підприємств оборотних засобів, досить складно застосовувати на практиці вищезазначені і традиційні для світової практики способи регулювання і управління кредиторською заборгованістю, тому облік допустимої та не виправданого заборгованості потребує постійного удосконалення. Тобто аналіз заборгованості в системі управління підприємством повинен бути спрямований на задоволення інформаційних потреб менеджменту при прийнятті відповідних управлінських рішень щодо утворення, погашення чи регулювання заборгованості. Лише на підставі об'єктивної та своєчасної інформації можна прийняти обґрунтовані управлінські рішення щодо подальшого планування та контролю заборгованості.

Література:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання» Наказ Міністерства фінансів України від 31 січня 2000 року N 20. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00>
2. Тесленко Т.І. Облік поточних зобов'язань на підприємствах різних форм власності / Т.І. Тесленко // Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України. – 2008. – № 1 (40). – С. 119–123.
3. Орлов І.В. Бухгалтерський облік і контроль зобов'язань суб'єктів господарювання: теорія і методологія: монографія / І.В. Орлов. – Житомир: ЖДТУ, 2010. – 400 с.
4. Гарасим П.М. Структурна динаміка зобов'язань підприємства як класична обліково-аналітична парадигма // П. М. Гарасим, Н. О. Лобода, М. П. Гарасим // Економічні науки. Серія «Облік і фінанси». – 2014. – Випуск 11 (41). Ч. 2. – С. 102-110.
5. Шарапа О. Особливості економічного аналізу кредиторської заборгованості підприємства / О. Шарапа // Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. – 2016. – Вип. 4. – С. 91-101.
6. Томчук О. Ф. Аналітичне забезпечення управління кредиторською заборгованістю підприємства / О.Ф. Томчук // Науковий вісник ЛНУВМБТ імені С.З. Ґжицького. – 2016. – Т. 18, № 2 (69). – С. 160-164.
7. Мних Є.В. Фінансовий аналіз : підручник / Є.В. Мних, Н.С. Барабаш. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. – 536 с.
8. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: Навч. посіб. / Г.В. Савицька. – 3-тє вид., випр. і доп. – К.: Знання, 2007. – 668 с.

ОРГАНІЗАЦІЯ КОНТРОЛЮ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА

ЯКИМЕНКО-ТЕРЕЩЕНКО Н. В.

*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри економічного аналізу та обліку*

ПРИГОДА Л. В.

магістрант

*Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»
м. Харків, Україна*

Управління витратами в ринкових умовах господарювання – основна складова управління діяльністю підприємств, що дозволяє досягти конкурентні переваги. Як зазначає Череп А.В., система управління витратами підприємства має бути спрямована на підвищення ефективності використання ресурсів та включати зовнішню – фінансову підсистему, що забезпечує облік майна, виявлення результатів діяльності підприємства та складання звітів, і внутрішню – управлінську підсистему, що забезпечує вирішення управлінських завдань на основі одержання оперативної, своєчасної, достовірної інформації про витрати і результати в цілому по підприємству та його окремих ділянках [1].

Нині зростає роль внутрішнього контролю в контексті можливостей прийняття ефективних управлінських рішень. Внутрішній контроль є системою заходів відповідності діяльності підприємства поставленим завданням, надання керівництву інформації про стан об'єктів, що перевіряються, а також рекомендації щодо цих об'єктів, які сприятимуть прийняттю правильних управлінських рішень. Організація внутрішнього контролю, відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [2], покладена на керівника підприємства.

Метою внутрішнього контролю витрат є – встановлення правильності та законності господарських операцій, попередження порушень та зловживань при витрачанні природних, трудових, матеріальних та фінансових ресурсів.

Основними завданнями організації контролю витрат є [3-5]:

- оцінка обґрунтованості і своєчасності розробки планових затрат по підприємству та в розрізі центрів відповідальності;
- попередній контроль та аналіз можливих витрат та резервів виробництва та скорочення затрат;
- оцінка правильності формування собівартості продукції;
- оперативний контроль затрат в розрізі відхилень, винуватців, причин, місць виникнення, центрів відповідальності;
- попередження здійснення незаконних та економічно недоцільних господарських операцій;
- контроль організаційного та методологічного взаємозв'язку та взаємообумовленості планової та облікової інформації;
- постійний контроль окремих складових комплексних статей;

- контроль цільового спрямування всіх видів витрат;
- підтвердження повноти і правильності відображення інформації про витрати у звітності;
- оперативний контроль затрат та результатів діяльності в розрізі центрів відповідальності.

В процесі внутрішнього контролю витрат контролюється система документування та обліку, перевіряється законність та доцільність складених господарських операцій на основі первинних документів; достовірність відображення записів в облікових регістрах. Управління витратами доцільно здійснювати за допомогою методів, які відповідають вимогам і специфіці (особливостям технологічного процесу, типу організації) окремих виробництв, забезпечують складання достовірних калькуляцій собівартості продукції і організації дієвого контролю за зниженням витрат виробництва. Ефективна облікова система дає можливість керівництву належним чином виконувати свої обов'язки з контролю, забезпечення збереженості ресурсів, представлення звітності й задоволення потреб чинного законодавства.

Внутрішній контроль витрат підприємства здійснюватися на стадіях:

- бюджетування витрат (оцінюється оптимальність, раціональність і ефективність різних варіантів управлінських рішень та відповідність їх загальної стратегічної мети розвитку підприємства);
- організації та регулювання управлінських рішень (оцінюється можливість досягнення бажаних результатів з певними витратами);
- на стадії обліку (контролюють раціональне й ефективне використання виробничих і фінансових ресурсів відповідно до затверджених бюджетів, доцільність і законність господарських операцій підприємства [6].

Суб'єктами внутрішнього контролю витрат є відповідальні особи або спеціальні служби, що здійснюють контрольні дії, відповідно до об'єктів контролю, з метою ефективного управління підприємством. Так, суб'єктами контролю можуть бути працівники підприємства, зокрема, директор, головний бухгалтер, бухгалтер, ревізор, внутрішній аудитор, контролер та інші посадові особи, що виконують спеціальні контрольні дії; власник та інші уповноважені особи. На підприємствах можуть створюватися контрольні органи, а саме: ревізійна комісія, спостережна рада, аудиторський комітет, інвентаризаційні комісії, служба нагляду, служба безпеки підприємства, аналітична служба тощо. Здійснення контролю потребує розроблення певної стратегії перевірки, з метою уникнення повторних перевірок, мінімізації витрат часу та високої якості роботи. Тому доцільно створювати децентралізовані відділи контролю у різних сферах діяльності підприємства, що підпорядковуються керівнику відповідного спеціального підрозділу (виробничий контролер, контролер служби збуту).

Таким чином, в результаті організації ефективної системи внутрішнього контролю витрат підприємства зможуть:

- ефективно функціонувати та мати стійкий розвиток в умовах конкуренції;
- ефективно зберігати та використовувати ресурси і можливості підприємства;
- вчасно виявляти і мінімізувати комерційні, фінансові й внутрішньофірмові ризики в управлінні підприємством;

– формувати адекватну сучасним мінливим умовам господарювання систему інформаційного забезпечення всіх рівнів управління, що дозволяє своєчасно адаптувати функціонування підприємства до змін у внутрішньому і зовнішньому середовищі.

Література:

1. Череп А.В. Управління витратами суб'єктів господарювання. в 2 ч. / А.В. Череп. – Харків: ІНЖЕК, 2006. – Ч.1: – 2006. – 386 с.
2. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-14 зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
3. Нападовська Л. В. Внутрішньогосподарський контроль в ринковій економіці: монографія / Л. В. Нападовська. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2000. – 224 с.
4. Бутинець Т.А. Внутрішній контроль: суть і зміст / Т.А. Бутинець // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки. – 2008. – № 2 (44). – С. 31–42.
5. Давидович І.Є. Управління витратами : навч. посібник / І.Є. Давидович. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 320 с.
6. Головацька С.І. Внутрішній контроль витрат підприємства: організаційно-методичні аспекти / Головацька С.І., Сашко О.П.// Молодий вчений. – 2016. – № 5 (32). – С. 36-40.

НОТАТКИ

НОТАТКИ

МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

РОЗВИТОК ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО
СТАНОВИЩА НА РІЗНИХ РІВНЯХ УПРАВЛІННЯ:
ПІДПРИЄМСТВО, РЕГІОН, ДЕРЖАВА

м. Дніпро
19 жовтня 2019 року

Ум. друк. арк. – 8,37.
Замовлення # 6010-19. Папір офсетний.
Віддруковано з готових діапозитивів.
Наклад – 100 прим.

Надруковано у малому видавничому центрі
Наукової економічної організації «Перспектива»
а/с 5738, 49107, м. Дніпро
www.perspektyva.dp.ua